

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE İŞLEVSEL OLMAYAN BAŞ ETME
MODLARININ ROMANTİK İLİŞKİLERDE BASKINLIK VE BOYUN EĞİCİLİK İLE
İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

BÜŞRA FATMA GÜLTEKİN

İstanbul, 2020

T.C
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE İŞLEVSEL OLMAYAN BAŞ ETME
MODLARININ ROMANTİK İLİŞKİLERDE BASKINLIK VE BOYUN EĞİCİLİK İLE
İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

BÜŞRA FATMA GÜLTEKİN

Danışman: DR. ÖĞR. ÜYESİ MİRAY AKYUNUS

İstanbul, 2020

ÖZ

ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE İŞLEVSEL OLMAYAN ŞEMA BAŞ ETME MODLARININ ROMANTİK İLİŞKİLERDE BASKINLIK VE BOYUN EĞİCİLİK İLE İLİŞKİSİ

Gültekin, Büşra Fatma

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Miray Akyunus

Temmuz 2020, 105 Sayfa

Araştırmada erken dönem uyum bozucu şemalar ve baş etme modlarının romantik ilişkilerde baskınlık ve boyun eğicilik ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini 18-61 yaş arasında 731 (408 kadın ve 317 erkek) katılımcı oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri Demografik Bilgi Formu, Kişilerarası Problemler Envanteri-Döngüsel Ölçekleri-Kısa Formu (KPE-32), Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF-3) ve Şema Mod Envanteri (ŞME) aracılığı ile toplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için korelasyon analizi yapılmış ve tüm değişkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Erken dönem uyum bozucu şema alanları ve işlevsel olmayan baş etme modlarının baskınlık ve boyun eğiciliği yordama gücünü araştırmak için çoklu hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Ayrıca tüm bu değişkenlerin, Kişilerarası Problemler Envanteri- Gözlemci Versiyonu aracılığı ile ölçülen Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğiciliğini yordayıcılığını belirlemek amacı ile çoklu hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre Yüksek Standartlar, Zedelenmiş Sınırlar, Kopukluk şema alanları ve Aşırı Telafi modu Baskınlığı; Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk şema alanları ve Söz Dinleyen Teslimci mod Boyun Eğiciliği; Kopukluk, Diğer Yönelimlilik, Zedelenmiş Sınırlar şema alanları, Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci modları ve Baskınlık Partner-Baskınlığını; Kopukluk, Yüksek Standartlar şema alanları, Söz Dinleyen Teslimci mod ve Boyun Eğicilik Partner-Boyun Eğiciliğini yordamıştır. Elde edilen bulgular alanyazın kapsamında tartışılmış ve klinik doğurguları değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Kişilerarası Problemler, İşlevsel Olmayan Şema Baş Etme Modları, Kişilerarası Tamamlayıcılık

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS AND DYSFUNCTIONAL SCHEMA COPING MODES WITH DOMINANCE AND SUBMISSIVENESS IN ROMANTIC RELATIONSHIP

Gültekin, Büşra Fatma

MA in Clinical Psychology

Thesis Advisor: Asst. Prof. Miray Akyunus

July 2020, 105 Pages

In this study, it was aimed to investigate the relationship between early maladaptive schema and dysfunctional schema coping modes with dominance and submissiveness in romantic relationship. The sample of the study includes 731 (408 female and 317 male) participants aged between 18-61. The data of the study was collected via Demographic Information Form, Inventory of Interpersonal Problems-Circumplex Scales-Short Form (IIP-32), Young Schema Questionnaire Short Form-3 (YSQ-SF3) and Schema Mode Inventory (SMI). Correlation Analysis was performed to investigate the relationships among variables and significant associations were found between all the variables. Multiple hierarchical regression analysis was used to investigate the predictive role of early maladaptive schemas and dysfunctional coping modes on dominance and submission. Furthermore, hierarchical regression models were tested with all these variables to predict the Partner-Dominance and Partner-Submissiveness measured by the Interpersonal Problems Inventory- Observer Version. Results revealed that Unrelenting Standards, Impaired Limits, Disconnection schema domains and Overcompensation mode predict Dominance; Impaired Autonomy, Disconnection schema domains and Compliant Surrender mode predict Submission; Disconnection, Other Directedness, Impaired Limits schema domains and Overcompensation, Compliant Surrender mode and Dominance predict Partner-Dominance; Disconnection, Unrelenting Standards schema domains, Compliant Surrender mode and Submission predict Partner-Submission. The findings were

discussed within the scope of the literature and their clinical implications were evaluated.

Keywords: Early Maladaptive Schemas, Interpersonal Problems, Dysfunctional Schema Coping Modes, Interpersonal Complementarity

TEŞEKKÜR

Öncelikle, hem yüksek lisans eğitimim boyunca öğrettikleri hem de tez sürecimde her soruma sabırla cevap verdiği, yol gösterdiği ve katkı sağladığı için değerli tez danışmanım Miray Akyunus’a teşekkürlerimi sunarım.

Bilgi birikimi ve deneyimlerini özveri ile aktararak bizlere rehber olan ve mesleğime dair inancımı arttıran Gonca Soygüt Pekak’a desteği ve verdiği güvenden dolayı minnettarlığımı; ayrıca tez jürimde sağladığı katkılar için teşekkürlerimi sunarım.

Tez jürime katılım sağlayarak öneri ve katkılarını sunduğu için Başak Türküler Aka’ya teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte bana güç veren sevgili dostlarım Beyza Gözüaçık ve Fatoş Kartal Özdemir’e varlıkları ve destekleri için teşekkür ederim.

Her zaman bana destek olmak için elinden gelenin fazlasını yapan aileme sabırları ve emekleri için teşekkürlerimi ve minnettarlığımı sunarım.

Son olarak her zorlandığımda yanımda olduğu, hedeflerimi hatırlatarak beni motive ettiği ve hayallerime ortak olduğu için Mehmet Ulucan’a sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Öz	iii
Abstract	v
Teşekkür	vii
İçindekiler	viii
Tablolar Listesi	xi
Şekiller Listesi	xii
1. Giriş	1
1.1. Şema Terapi Modeli	1
1.1.1. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	2
1.2. Şema Mod Modeli	7
1.3. Kişilerarası Kişilik Kuramı	9
1.4. Kişilik, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Kişilerarası Problemler	12
1.5. Romantik İlişkiler, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Kişilerarası Problemler	15
1.6. Şema Mod Modeli ile İlgili Çalışmalar	21
1.7. Kişilerarası Problemler ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	23
1.8. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları	24
2. Yöntem	27
2.1. Katılımcılar	27
2.2. Veri Toplama Araçları	31
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	31
2.2.2. Kişilerarası Problemler Envanteri-Kısa Formu (KPE-32)	31
2.2.3. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF-3)	32
2.2.4. Şema Mod Envanteri (Versiyon 3) (ŞME)	33
2.3. İşlem	34
2.4. Verilerin Analizi	34
3. Bulgular	36
3.1. Araştırmanın Ana Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Özellikler	36

3.2. Araştırmadaki Kişilerarası Problemler, Algılanan Partner Problemleri ve İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Analizler	37
3.2.1. Kişilerarası Problemler ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Yapılan Analiz Sonuçları	38
3.2.2. Algılanan Partner Problemleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Yapılan Analiz Sonuçları.....	43
3.3. Araştırmadaki Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları	44
3.4. Araştırmadaki Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları.....	47
3.4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Baskınlık ve İşlevsel Olmayan Baş Etme Modlarına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	47
3.4.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Boyun Eğicilik ve İşlevsel Olmayan Baş Etme Modlarına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları....	49
3.4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Partner-Baskınlığı, İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları ve Kişilerarası Problemlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	50
3.4.4. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Partner-Boyun Eğiciliği, İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları ve Kişilerarası Problemlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları	52
4. Tartışma ve Sonuç	54
4.1. Kişilerarası Problemler ve Algılanan Partner Problemlerinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	54
4.2. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	58
4.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ile Kişilerarası Problemler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması.....	58
4.2.2. İşlevsel Olmayan Baş Etme Modlarının Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Kişilerarası Problemler ile İlişkisine Yönelik Bulguların Tartışılması	60
4.2.3. Algılanan Partner Problemleri ile Kişilerarası Problemler, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması	63

4.3. Kişilerarası Problemler ve Algılanan Partner Problemlerinin Yordayıcılarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi	64
4.3.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının ve İşlevsel Olmayan Baş etme Modlarının Baskınlık ve Boyun Eğiciliği Yordamasına Yönelik Bulguların Tartışılması	64
4.3.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, İşlevsel Olmayan Baş etme Modları ve Kişilerarası Problemlerin Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğiciliği Yordamasına Yönelik Bulguların Tartışılması	69
4.4. Klinik Doğurgular	72
4.5. Çalışmanın Sınırlılıkları	73
4.6. Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler	74
4.7. Sonuç	75
Kaynakça	77
Ekler	88
A. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU	88
B. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU	89
C. KİŞİLERARASI PROBLEMLER ENVANTER-KISA FORMU (KPE-32)	91
D. KİŞİLERARASI PROBLEMLER ENVANTERİ-KISA FORMU (KPE-32)-GÖZLEMÇİ VERSİYONU	93
E. YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ- KISA FORM 3 (YŞÖ-KF3)	95
F. ŞEMA MOD ENVANTERİ (VERSİYON 3) (ŞME)	100
G. ETİK KURUL ONAY SAYFASI	105

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2. 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri .28	
Tablo 3. 1. Araştırmadaki Ana Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri 37	
Tablo 3. 2. Demografik Değişkenlerin Gruplandırılması 38	
Tablo 3. 3. Demografik Değişkenlerin Kişilerarası Problemler Üzerindeki Etkisine İlişkin Analiz Sonuçları 43	
Tablo 3. 4. İlişki Durumunun Algılanan Partner Problemleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Analiz Sonuçları 44	
Tablo 3. 5. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Katsayıları 46	
Tablo 3. 6. Baskınlığın Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları 48	
Tablo 3. 7. Boyun Eğiciliğın Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları 49	
Tablo 3. 8. Algılanan Partner-Baskınlığının Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları 51	
Tablo 3. 9. Algılanan Partner-Boyun Eğiciliğın Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları 52	

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1: Kişilerarası Döngüsel Model (Alden ve ark., 1990)	11
Şekil 1. 2: Tamamlayıcılık İlkesi (Carson, 1969; aktaran Markey ve Markey, 2007) ..	18

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bireylerin çocukluk dönemi yaşantılarının yaşamının ileri dönemleri üzerindeki etkisi birçok kuramcı tarafından ele alınmıştır. Young tarafından geliştirilen Şema Terapi Modeli merkezinde de erken dönem yaşantıların sonucu oluşan yaşam boyu etkileri devam eden şemalar yer almaktadır (Young, Klosko ve Weishaar, 2003).

Bireylerin erken dönem şemaları, uyum bozucu davranışlara neden olmakta ve uyum bozucu davranışları da ilişkilerini etkilemektedir. Bu çalışmada kişilerarası problemler romantik ilişki bağlamında Şema Terapi Modeli çerçevesinde ele alınmıştır.

Bu bölümde ilk önce sırasıyla Şema Terapi Modeli, Mod Modeli ve Kişilerarası Kişilik Kuramı anlatılmıştır. Ardından kişilik kavramı ve romantik ilişkiler iki kuram kapsamında ele alınmıştır. Altıncı bölümde Mod Modeli çalışmaları incelenmiştir. Son olarak da kuramların birlikte çalışıldığı çalışmalara yer verilmiştir.

1.1. Şema Terapi Modeli

Young ve arkadaşları tarafından (2003) geliştirilen Şema Terapi Modeli'nde çocukluk döneminde karşılanması gereken ve evrensel olan beş temel ihtiyaçtan söz edilmiştir. Güvenli bağlanma (güvenlik, istikrar, bakım, kabul edilme), özerklik ve kimlik algısı, ihtiyaçları ve duyguları ifade etme, kendiliğindenlik ve oyun ve son olarak da gerçekçi sınırlar olarak tanımlanan bu beş temel ihtiyacın karşılanmaması sonucunda erken dönem uyum bozucu şemalar oluşabilmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şemalar gelişimin erken dönemlerinde başlayan, çocukluk ergenlik boyunca gelişen yaşam boyu tekrar eden genel ve yaygın örüntülerdir (Young ve ark., 2003). Erken dönem uyum bozucu şemaların oluşumunu besleyen dört çeşit yaşam deneyimi olduğu belirtilmiştir: ihtiyaçların karşılanmaması/engellenmesi,

travmatik yaşantılar, iyi olandan fazla alma (aşırı ilgi, koruma ve şımartma) ve seçici içselleştirme/özdeşim kurmadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2011).

Şema terapi modeli kapsamında 5 alan altında toplam 18 erken dönem uyum bozucu şema tanımlanmaktadır (Young ve ark., 2003).

1.1.1. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Kopukluk ve Reddedilme Alanı: Bu şema alanı bağlanma, bakım, empati, sevgi, ait olma, kabul gibi temel ihtiyaçların karşılanmaması sonucu oluşan şemaları içermektedir. Bu şemaların oluşumunda istismarcı, soğuk, istikrarsız, reddedici aile kökenlerinin etkisi görülmektedir. Bu şema alanındaki bireylerin çoğunun çocukluk travması vardır ve yetişkinliklerinde daha çok kişilerarası ilişkilerinde problemler yaşarlar; ya kendilerine zarar veren ilişkileri sürdürme ya da ilişkilerden tamamen kaçınma eğilimi gösterirler (Young ve ark., 2003).

Bu alanda terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon/yabancılaşma olmak üzere beş şema tanımlanmaktadır.

Terk edilme/İstikrarsızlık Şeması: Bu şemaya sahip bireyler empati, sevgi, koruma, duygusal destek gibi ihtiyaçlarının karşılanmayacağı beklentisi içindedirler. Güvensizlik duygusu ve terk edilme endişesi yaşarlar.

Güvensizlik/Suistimal edilme Şeması: Bu şema, diğerlerinin zarar vereceği, kötüye kullanacağı, aldatacağı ya da aşağılayacağı düşüncelerini içerir.

Duygusal Yoksunluk Şeması: Bu şemada kişi, duygusal ihtiyaçlarının diğerleri tarafından karşılanmayacağı beklentisi içerisinde. Bu yoksunluklar bakım (sevgi, şevkat) yoksunluğu, empati (dinleme, anlama, başkaları ile karşılıklı duygularını paylaşma) yoksunluğu ve korunma (rehberlik, güç) yoksunluğudur. (Rafaeli ve ark., 2011).

Kusurluluk/Utanç Şeması: Bu şemaya sahip bireyler temel olarak eksik ya da kusurlu, kötü, değersiz, istenmeyen oldukları duygusunu yaşarlar. Eleştiriye ve reddedilmeye karşı aşırı duyarlıdırlar.

Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma Şeması: Bu şema, diğer tüm bireylerden farklı ve yalıtılmış olma herhangi bir gruba aidiyet hissedememe duygularını içerir.

Zedelenmiş Özerklik ve Başarısızlık Alanı: Özerklik, rekabet, bağımsız olarak kendini ortaya koyma gibi ihtiyaçların karşılanmaması sonucu bu alandaki şemalar oluşabilmektedir. Bu alanda genel olarak iç içe geçmiş, aşırı korumacı, çocuğun bağımsız hareket etmesi için onu teşvik edip desteklemeyen onun yerine her şeyi kendisi yapan ebeveyn örüntüleri karşımıza çıkmaktadır. Bu alandaki bireyler yetişkinlik hayatlarında yetersiz ve başarısız olma duygusu gibi zorluklar yaşarlar. Bu şema alanında dört şema bulunmaktadır.

Bağımlılık/Yetersizlik Şeması: Bu şemaya sahip bireyler birinin yardımı olmadan günlük işlerini yerine getirmede zorlanırlar bu yüzden her zaman birine bağımlı olmaya yönelik hareket ederek (aileye ya da eşe bağımlılık) şemalarını sürdürürler.

Hastalık ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık Şeması: Bu şemaya sahip bireyler her an bir felaket yaşanacakmış ya da başlarına kötü bir şey gelecekmiş endişesi içerisindeyler.

İç İçe Geçme/Gelişmemiş Benlik Şeması: Kimlik algısı ve bağımsızlık ile ilgili olan bu şemaya sahip olan bireyler tek başlarına gündelik sorumluluklarını bile yerine getiremeyeceğine inanmaktadırlar.

Başarısızlık Şeması: Bu şemaya sahip olan kişi, başarısız ve yetersiz olduğunu, diğer tüm kişilere göre daha az yetenekli ve zeki olduğunu düşünmektedir.

Zedelenmiş Sınırlar Alanı: Bu alandaki şemalar gerçekçi sınırlar ihtiyacı ile ilişkilidir. İçsel ve başkalarına karşı sınırlar konusunda problem yaşama, sorumluluk ve uzun

vadeli hedefler için özdisiplinden uzak olma bu alandaki şemalar için belirgin özellikleri oluşturmaktadır. Kökenlerinde ise genellikle her şeye izin veren, sınır koymayan ve şımartan aile yapısı yer almaktadır.

Bu alanda haklılık/büyüklenmecilik ve yetersiz özenetim/özdisiplin olmak üzere iki şema bulunmaktadır.

Haklılık/Büyüklenmecilik Şeması: Bu şemaya sahip kişi diğer insanlardan daha üstün, özel ve ayrıcalıklı olduğu inancı içerisinde. Kısıtlanmaktan ve kurallara uymaktan hoşlanmazlar, diğer insanların uyduğu kurallara uymak zorunda olmadıklarını düşünürler. Bu şema narsistik kişilik özellikleri ile ilişkilidir.

Yetersiz Özenetim/Özdisiplin Şeması: Dürtü ve duygularını ifade etme ile ilgili özenetim probleminin yaşandığı bu şemada birey hedeflerine ulaşmak için özdisiplin sağlayamaz. Kısa vadeli hedefleri için uzun vadeli hedeflerinden kolayca vazgeçer ve zorlanmaya, engellenmeye karşı tahammülsüzdür.

Başkaları Yönelimlilik Alanı: Bu alan, bireyin diğerlerini kendinden önceye koyması, kendi ihtiyaçlarının karşılanmamasına rağmen diğerinin ihtiyaçları, istekleri ve memnuniyetini önde tutması ile karakterizedir ve beş temel ihtiyaçtan duygu ve ihtiyaçların ifade edilmesi ile ilişkili görünmektedir. Aile kökenlerinde genellikle çocuğun kendini ifade etme özgürlüğüne çok saygı duyulmadığı, koşullu kabulün olduğu ve çocuğun sevgi ve onay almak için kendi benliğini baskılaması yer almaktadır.

Bu alanda üç şema bulunmaktadır.

Boyun Eğicilik Şeması: Bu şemaya sahip bireyler öfke ve terk edilmekten kaçınmak gibi gerekçelerle kontrolü diğerlerine bırakmaktadırlar. Zaman içerisinde öfke patlamaları, psikosomatik belirtilere sebep olabilmektedir.

Kendini Feda Şeması: Bu şemaya sahip bireyler gönüllü olarak diğerlerinin ihtiyaçlarına sürekli ve aşırı odaklanmakta ve bunu yapmadıklarında kendilerini suçlu hissetmektedirler.

Onay Arayıcılık Şeması: Bu şema alanında birey başkalarının onayı ve kabulünü sağlamaya; doğru ve güvenli bir kendilik duygusuna karşın aşırı odaklanmaktadır. Onlar için statü, para, ün, görünüş, başarı ön plandadır ve bu şekilde başkalarının onay ve takdirini kazanacaklarına inanırlar.

Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık Alanı: Bu alandaki şemalar daha çok kendiliğindenlik ve oyun temel ihtiyacı ile ilişkidir. Bireyler ihtiyaç ve duygularını bastırarak kendilerini ortaya koymaya odaklanmakta ve içselleştirilmiş katı kural ve beklentilere göre yaşamaktadırlar.

Bu alanda karamsarlık/kötümserlik, yüksek standartlar, duyguların bastırılması ve cezalandırıcılık olmak üzere dört şema bulunmaktadır.

Karamsarlık/Kötümserlik Şeması: Bu şemada hayatın olumlu yönleri göz ardı edilerek daha çok olumsuzluklara ve kötü yaşantılara odaklanılmaktadır. Bu şemaya sahip bireyler iyi giden şeylerin ardından kötü bir şey olacağı beklentisi içerisinde ve devamlı endişe, yakınma, tetikte hissetmektedirler.

Yüksek Standartlar Şeması: Bu şemaya sahip bireylerin içselleştirilmiş yüksek standartları mevcuttur, mükemmeliyetçilerdir ve bu hedeflere ulaşmak için ciddi baskı hissetmektedirler. Hayattan zevk alma, gevşeme gibi alanlarda zorlanırlar ve hem kendilerine karşı hem de başkalarına karşı aşırı eleştireldirler.

Duyguları Bastırılma Şeması: Başkalarının eleştirisi ve onlar tarafından reddedilme endişesinden kaçınmak için bireyin spontane eylem, duygu ve düşüncelerin aşırı bastırıldığı bir şemadır.

Cezalandırıcılık Şeması: Bu şemada birey, kendi ya da bir başkasının yaptığı hatadan dolayı, hatanın bilerek ya da kaza ile yapılmış olmasından bağımsız olarak, hatayı yapanın sert bir şekilde cezalandırılması gerektiğini düşünmektedir. Kendilerine ve başkalarına karşı öfkeli, cezalandırıcı, sabırsız ve acımasız olma eğilimi içerisindeyler.

Young ve arkadaşları (2003), uyumsuz davranışların şemaların bir parçası olduğu değil şemalar tarafından yönlendirildiğini vurgularken erken dönem uyum bozucu şemaların tüm bireylerde mevcut olduğunu fakat klinik popülasyonda bunların aşırı ve abartılmış bir durumda olduklarını söylemişlerdir.

Young'a göre, bireyler şemaları aktive olduğunda onlarla baş etmeye çalışmaktadırlar. Şema Terapi Modeli'nde evrimsel temele dayanarak tanımlanan bu baş etme yöntemleri 'şema başa çıkması' olarak adlandırılmaktadır. Savaş, kaç ve don tepkileri ile sırasıyla ilişkili olarak aşırı telafi etme, kaçınma, teslim olma başa çıkma biçimleri tanımlanmıştır. Bu baş etme yöntemleri de işlevsel olmayan baş etme yöntemleri olarak adlandırılmaktadır çünkü şemaların sürdürülmesine neden olmaktadır.

Telim Baş Etmesi kişinin edilgen, çaresiz, kabullenen, teslimiyetçi şekilde davranarak şemalarına boyun eğmesi; *Kaçınma Baş Etme* biçimi kişinin şemalarını tetikleyen insanlardan ve olaylardan kaçınması şeklindeki davranışları olarak tanımlanır (Rafaeli ve ark., 2011).

Aşırı Telafi Baş Etme biçiminde ise kişinin davranışları aşırı ve düşüncesizdir. Çocukken onlara hissettirilen olumsuz duyguların yetişkinlikte tam zıddı şekilde davranırlar ya da kendilerine yapılanı karşısındaki kişiye yapmaya çalışırlar: mükemmel olma, karşı gelme, başkalarını kontrol altından tutma, suiistimal etme, hak görmeci ve talepkar davranma (Young ve ark., 2003).

Kuramda aşırı telafi baş etme biçimi Narsisistik Kişilik Bozukluğu olan hastaların; kaçınma baş etme biçimini ise Kaçıngan Kişilik Bozukluğu olan hastaların sık kullandığı

bilgisi yer alsa da birçok kişinin tüm baş etme biçimlerini birlikte kullandıkları belirtilmiştir (Rafaeli ve ark., 2011).

1.2. Şema Mod Modeli

Şema Terapi Modeli'nde hastaların, herhangi bir şema için tek bir davranış ve başa çıkma biçimi sergilemedikleri, özellikle belli tür kişilik örgütlenmesi olan hastaların yoğun bir duygulanımdan bir diğerine hızlı geçişlerinin olduğu dolayısıyla şemalar ve şema baş etmelerinin tam olarak formüle etmeye yetmediği hastaları daha iyi kavramsallaştırmak için Mod Modeli geliştirilmiştir (Young ve ark., 2003; Rafaeli ve ark., 2011).

Modlar bireyin belli bir zaman içindeki şema ile ilişkili duygusal durumu olarak tanımlanabilmektedir. Young ve arkadaşları tarafından (2003), mod modelinin ilk versiyonunda üçü işlevsel olmayan dört kategoride olmak üzere toplam on şema modu ortaya konulmuştur. Sonra, Arnoud Arntz ve David Bernstein tarafından yeni şema modları tanımlanmıştır (Ed. Soygüt, 2016).

İşlevsel olmayan çocuk modları grubunda, incinebilir çocuk modu, öfkeli çocuk modu ve dürtüsel/disiplinsiz çocuk modu olmak üzere üç mod; **İşlevsel olmayan ebeveyn modları** kategorisinde talepkar ebeveyn modu ve cezalandırıcı ebeveyn modu olmak üzere iki mod yer almaktadır.

İşlevsel olmayan baş etme modları grubunda söz dinleyen/teslimci mod, kaçınan/kopuk korungan mod ve aşırı telafici/büyüklenmeci mod olmak üzere üç mod bulunmaktadır.

Ve işlevsel modlar olarak tanımlanan **sağlıklı yetişkin** ve **mutlu çocuk modları** vardır.

İşlevsel olmayan çocuk modları üzüntü, öfke, terk edilme gibi yoğun olumsuz duyguların, genellikle kökeninde bulunan şemaların tetiklenmesiyle aktive olan modlardır (Ed. Soygüt, 2016). İncinmiş çocuk modu utanç, korku, üzüntü, yalnızlık gibi zorlayan ve acı veren duygularla birlikte; öfkeli çocuk modu öfke ve kızgınlık

duygularıyla aktive olurken dürtüsel/disiplinsiz çocuk modu ise mevcut durum içinde sonuçlarını düşünmeden davranışta bulunulması anlamına gelmektedir (Ed. Şaşıoğlu, 2014).

Örnek olarak romantik ilişki içerisinde terk edilme şeması tetiklenen birinin; üzüntü duyup ağlaması durumunda incinmiş çocuk modunun, partnerine öfkelenerek onu suçlayan şekilde konuşması öfkeli çocuk modunun, partnerinden intikam almak için rastgele cinsel ilişkiler yaşaması durumunda ise dürtüsel çocuk modunun aktive olduğu söylenebilir.

İşlevsel olmayan ebeveyn modları çocukluk döneminde bakım verenlerin işlevsel olmayan tepkilerinin içselleştirilmeleri ile oluşan modlardır. İçselleştirilen bu tepkiler kişinin devamlı olarak kendisine baskı uygulamasına ya da eleştirip kendilerinden nefret etmelerine sebep olmaktadır (Ed. Soygüt, 2016).

Örneğin bireyin Yüksek Standartlar şeması ön planda ise devamlı olarak kendisinden daha iyisini yapmayı beklediği ve çok daha fazla çalışması gerektiğini düşündüğü zaman talepkar ebeveyn modu, bir konuda istediği başarıya ulaşamadığında ‘zaten ne zaman başardın ki, sen hep böylesin, beceremiyorsun’ gibi kendisini suçlayan, değersizleştiren şeyler söylediği/aklından geçirdiği zaman ise cezalandırıcı ebeveyn modu aktif demektir.

Söz dinleyen/teslimci, kopuk korungan ve büyüklenmeci baş etme modları ise sırasıyla teslim olma, kaçınma ve aşırı telafi şema baş etmelerine karşılık gelmektedir (Young ve ark., 2003). Yani birey başkalarına boyun eğen, pasif, aciz davrandığında söz dinleyen/teslimci moda, şemasının aktive olmasına sebep olacak durumlardan, insanlardan kaçınarak, kendini uyaracak ya da uyuşturacak (madde kullanımı, aşırı yeme gibi) şekilde davrandığında kopuk korungan moda, başkalarına kaba ve acımasız gibi aşırı bir şekilde davrandığı durumlarda ise büyüklenmeci moda girmiş demektir (Young ve ark., 2003).

Sağlıklı yetişkin ve mutlu çocuk modu işlevsel modlar olarak tanımlanmaktadır. Sağlıklı yetişkin bireyin hem çalışma, ebeveynlik gibi sorumluluklarını yerine getirebilen hem de sağlığı koruma, cinsellik, estetik ve kültürel aktiviteler, sportif aktiviteler gibi kendi ihtiyaçlarını ve iyilik halini gözetebilen tarafıdır (Rafaeli ve ark., 2011; Ed. Soygüt, 2016).

Mutlu çocuk modu eğlence, neşe ve oyun ile ilgilidir (Ed. Soygüt, 2016). Bireyin mutlu çocuk modu aktive iken temel duygusal ihtiyaçları karşılandığı için huzurlu hisseder ve tatmin olma, değerli, kendinden emin olma, iyimserlik, kendiliğindenlik ve memnuniyet duygularına sahip olur (Rafaeli ve ark., 2011).

Bu çalışma kapsamında aşırı telafi modu olarak Şema Mod Envanterinin Büyüklenmeci Mod ve Zorba Saldırgan Mod alt ölçekleri ve Söz Dinleyen/Teslimci Mod aracı değişken olarak incelendiği için aşağıda bu iki mod detaylandırılmıştır.

Söz Dinleyen/Teslimci Mod: Teslim olma şema başa çıkması ile aynı şekilde bu bireyler, diğer kişilere karşı reddedilme korkusu ve çatışmadan kaçmak için teslim olup boyun eğmektedirler ve genellikle pasif kalan kısımda yer almaktadırlar.

Büyüklenmeci Mod: Baş etme biçimlerinden aşırı telafi etme örüntülerini içermektedir. Bireyler bu modda iken istediklerini almak için büyüklenmeci, kibirli, otoriter, empatiden yoksun, bencil şekilde davranmaktadırlar.

1.3. Kişilerarası Kişilik Kuramı

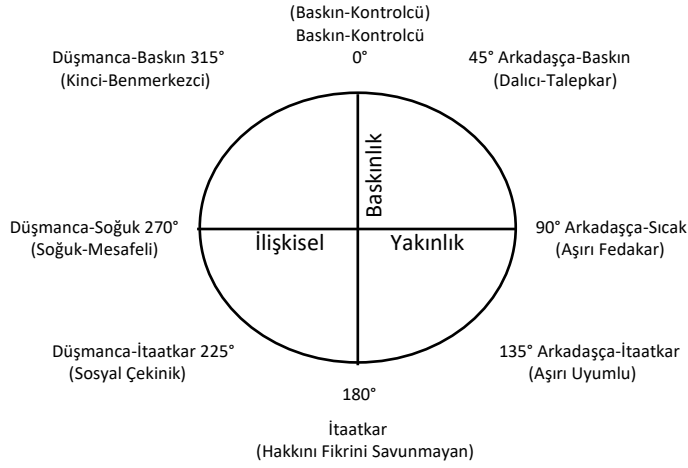
Sullivan, kişi ile alakalı olan her şeyin kişilerarası bir bağlamda yer alması gerektiğini savunur (Evans, 1996). Kişilerarası kişilik kuramı da bu görüş çerçevesinde geliştirilmiş olup teorinin merkezinde kişiliğin, kişinin içinde yaşadığı çevreden ayrı düşünülemeyeceği görüşü yer almaktadır. Ve Sullivan için hayatımız boyunca devam eden normal insani gelişim süreçlerinin anlaşılması kişilerarası kuram için önemlidir (Evans, 1996). Çünkü teorinin ikinci önemli görüşü çocukluk süresince tekrar eden kişilerarası ilişki örüntüleri aracılığı ile gelişen ve bireyin daha sonraki kişilerarası deneyimlerine taşınan dinamizm kavramıdır (Sullivan, 1953).

Buna ek olarak kuram etkileşimde olan kişilerin bu kişilerarası davranışları ifade ettikçe birbirlerini karşılıklı olarak etkilediğini varsayar. Tamamlayıcılık ilkesi olarak adlandırılan bu önerme, bir kişinin eylemlerinin başka bir kişide belirli tepki sınıflarını ortaya çıkardığını, uyandırdığını veya davet ettiğini ileri sürer (Horowitz ve Vitkus, 1986).

Bu ilke ile ilgili Benjamin (1974) tarafından birbiri ile etkileşimde olan çiftler için şu örnek sunulmuştur: Kişi A, Kişi B'yi empatik olarak dinlerse Kişi B kendini açar; A kişisi B kişisini desteklerse B kişisi güvenle yanıt verir; fakat A kişisi B kişisine hükmederse B kişisi itaatkâr bir şekilde tepki verir; A kişisi B kişisini tehdit ederse B kişisi korkar; ya da A kişisi B kişisini terk ederse B kişisi kendini yalnız hisseder (aktaran Horowitz ve Vitkus, 1986).

Leary, Sullivan'ın kuramını sistemleştirerek en yaygın kişilerarası davranışları, ilişkisel yakınlık (affiliation) ve baskınlık (dominance) olmak üzere 2 boyutlu bir dairesel düzlem üzerinde tanımlamıştır (Horowitz ve Vitkus 1986). Kişilerarası davranışlar; 'ilişkisel yakınlık' ekseninde düşmanca-soğuk davranışlardan arkadaşça-sıcak davranışlara kadar değişirken, "baskınlık" ekseninde baskın-kontrolcü davranışlar ile itaatkar-boyun eğici davranışlar arasında değişmektedir (Horowitz, Rosenberg ve Bartholomew, 1993).

Şekil 1.1'de sunulan Kişilerarası Döngüsel Model bu iki eksenin kombinasyonlarından oluşturularak tanımlanan sekiz kişilerarası problem alanını göstermektedir (Alden, Wiggins ve Pincus, 1990).

Şekil 1. 1: Kişilerarası Döngüsel Model (Alden ve ark., 1990)

Şekil 1.1’de görüldüğü üzere; baskın-kontrolcü ve düşmanca-soğuk eksenlerinin kombinasyonundan kinci-benmerkezci, düşmanca soğuk ve itaatkar eksenlerinin kombinasyonundan sosyal çekinik, itaatkar ve arkadaşça-sıcak eksenlerinin kombinasyonundan aşırı uyumlu, arkadaşça-sıcak ve baskın-kontrolcü eksenlerinin kombinasyonundan ise dalıcı-talepkar kişilerarası davranış örüntüleri tanımlanmaktadır.

Kuramda kişilerarası ilişkiler için çocuğun başlıca ihtiyacının ebeveynlerine ve çevresine olan bağımlılığı olduğunu vurgulayarak öğrenmenin, gelişimdeki önemli rolü üzerinde de durulmaktadır. Çocuk yetiştirme ya da psikoterapide olsun Sullivan, bireyin en iyi bilişsel yeteneklerine erişimini engelleyecek ve kişilerarası kaçınma yaratacak ciddi veya kronik bir endişe ortamında verimli bir kişilerarası öğrenmenin gerçekleşemeyeceğine ve bu kaygının kişilerarası ilişkilerde yetersiz veya uygun olmayan davranış kalıplarının sebebi olduğuna inanıyordu. (Evans, 1996). Kişilerarası ilişkilerde güvenli ortam, empati, ilişkiden aldığı doyum kavramları ele alınmaktadır (Sullivan, 1947).

Young da bireylerin erken dönem yaşantıları ve çevresindekilerle etkileşimi sonucu şemaların oluştuğunu ve bu şemaların hayatın ilerideki evrelerinde davranış örüntüleri olarak karşımıza çıktığından söz etmektedir. Bu açıdan iki kuram

ilişkilendirilmiş ve kişilerarası davranışlara benzer bir perspektif sundukları düşünülmüştür.

1.4. Kişilik, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Kişilerarası Problemler

Kişilik bozukluklarının DSM-5'deki tanımlarında kişilerarası zorluklar vurgulanmaktadır (APA, 2013). Öte yandan kişilerarası sorunlar genellikle hastaların psikoterapiye en sık getirdiği şikayetler arasında olup psikoterapinin odak noktasındadır (Horowitz, Rosenberg, Baer, Ureno ve Villasenor, 1988).

Kısaca, DSM-5 tanımlarında Paranoid Kişilik Bozukluğu (KB) diğerlerinin niyetleriyle ilgili şüphe ve güvensizlik ile; Şizoid KB sosyal ilişkilerden kopma ve kısıtlı duygusal ifade ile; Şizotipal KB yakın ilişkilerde rahatsızlık ve bilişsel çarpıtmalar ile; Antisosyal KB başkalarının haklarını ihlal ve göz ardı etmek ile; Sınır KB kişilerarası ilişkilerde, benlik imgesi ve duygulanımlarda dalgalanmalar ile; Histrionik KB dikkat çekme ile; Narsisistik KB büyülenmecilik, hayranlık ihtiyacı ve empati eksikliği ile; Kaçınan KB sosyal baskılama, yetersizlik duyguları ve aşırı duyarlılık ile; Bağımlı KB aşırı bakıma ihtiyaç duyma, itaatkar olma ve ilişkilerinde yapışma ile; Obsesif-Kompulsif KB mükemmeliyetçilik ve kontrol ile karakterize edilmektedir (APA, 2013).

Şema Terapi Modeli, geleneksel bilişsel-davranışçı terapilerin karşılaştığı kişilik bozukluklarının tedavisine yönelik zorluklar için geliştirilmekte olup kişilik bozukluklarını anlamaya yönelik bütüncül bir modeldir (Rafaeli ve ark., 2011).

Sınır Kişilik Bozukluğu olan hastaların hemen hemen tüm şemalara sahip olduğu; Narsisistik Kişilik Bozukluğu hastalarında ise duygusal yoksunluk ve kusurluluk şemalarının yoğun olduğu ve bunlarla haklılık şeması aracılığıyla başa çıktığı kuramsal bilgisi mevcuttur (Young ve ark., 2003).

Alanyazına baktığımızda gerek yurt içinde gerekse yurt dışında Şema Terapi kuramı çerçevesinde kişilik bozukluklarının ve belirli kişilik özelliklerinin incelendiği birçok araştırma mevcuttur (Yakın, 2014; Ar, 2014; Üzümcü, 2016; Çakır, 2007; Klerk, Abma, Bamelis ve Arntz, 2017; Tan ve ark., 2018).

Aynı zamanda kişilerarası problemler ile de en çok incelenen psikopatolojilerden biri kişilik bozukluklarıdır (Akyunus ve Gençöz, 2016; Akyunus, Gençöz ve Karaköse, 2018; Akyunus ve Gençöz, 2020; Abacı, 2018; Pincus ve Wiggins 1990; Hilsenroth, Menaker, Peters, ve Pincus, 2007; Wright, Scott, Stepp, Hallquist ve Pilkonis, 2015; Wright, Hallquist, Beeney ve Pilkonis, 2013; Williams ve Simms, 2016; Alden ve Capreol, 1993; Laverdiere, Ogrodniczuk ve Kealy 2019; Dammann ve ark., 2016; Barnow ve ark., 2009; Matano ve Locke, 1995).

Bu bölümde önce Şema Terapi ile kişilik bozukluklarının kavramsallaştırılmasına ilişkin örnek olabileceği düşünülen bir çalışma detaylandırılmıştır (Bach ve Bernstein, 2018). Ardından benzer şekilde kişilerarası problemler ile kişilik üzerine yapılan birkaç çalışma detaylı sunulmuştur.

Bach ve Bernstein (2018), ICD-11 ve DSM-5'deki kişilik bozukluklarının tanımlanan özelliklerini Şema Terapi çerçevesinde kavramsallaştırmışlardır. ICD-11 ve DSM-5'deki kişilik bozukluğu alanlarının Şema Terapi modeliyle büyük ölçüde uyumlu olduğu vurgulanan çalışmada, tanımlanan işlevsellik düzeyinin Şema Terapi Modeli'nde sağlıklı yetişkin işlevi (ör: kimlik duygusu, öz-değer, duygu düzenleme, ilişkisel yakınlık ve sorumluluğu yerine getirme) olarak; kişilik niteleyicileri ise tedavinin odağında olan şema ve modlar (ör: boyun eğme, haklılık ve yüksek standartlar) ile kavramsallaştırılmıştır. Son olarak ise Kopukluk ve Reddedilme şema alanı DSM-5 ve ICD-11'de tanımlanan kişilik işlev bozuklukları ile ilişkilendirilmiştir.

Ülkemizde kişilerarası kişilik kuramı çerçevesindeki kişilerarası problemler ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya erişilmiştir (Akyunus ve Gençöz, 2016; Akyunus ve ark., 2018; Akyunus, Gençöz ve Aka, 2019; Akyunus ve Gençöz, 2020; Abacı, 2018).

Akyunus ve Gençöz (2016) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre Sınır ve Kaçınan kişilik inanışları soğuk-itaatkar çeyreğinde, Histriyonik kişilik inanışları yakın-baskın çeyreğinde Şizoid, Antisosyal ve Narsistik kişilik inanışları düşmancıl-baskın çeyreğinde, Bağımlı kişilik inanışları ise yakın-itaatkar çeyreğinde yer almaktadır. Buna ek olarak Paranoid ve Pasif-Agresif kişilik inanışları soğuk-düşmancıl vektörüne

yakın, Obsesif-Kompulsif kişilik inanışları baskın-kontrolcü vektörü üzerinde konumlanmıştır. Kişilerarası problemler ve sınır kişilik inanışları arasındaki ilişkide bilişsel duygu düzenleme stratejilerin aracı rolünün araştırıldığı çalışmada negatif stratejilerin etkisi anlamlı bulunmuştur (Akyunus ve ark., 2018).

Kişilik inanışları ve kişilerarası problemler arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın sonuçları, Kaçınan, Bağımlı ve Sınır kişilik inanışlarının yer aldığı küçümseyici (aşırı mütevazı/alöakgönüllü) inançlar kategorisi ile Arkadaşça-İtaatkar, Dalıcı-Talepkar ve Hakkını Fikrini Savunmayan altölçeklerinin pozitif; Narsisistik, Histriyonik, Obsesif-Kompulsif ve Antisosyal kişilik inanışlarının yer aldığı şişirilmiş inançlar kategorisinin Baskın-Kontrolcü, altölçeği ile pozitif Hakkını Fikrini Savunmayan altölçeği ile negatif; Şizoid, Paranoid ve Pasif-Agresif kişilik inanışlarının yer aldığı ambivalans inançlar kategorisinin ise Soğuk-Mesafeli, Baskın-Kontrolcü, Arkadaşça İtaatkar altölçekleri ile pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir (Akyunus ve Gençöz, 2020).

Diğer bir çalışmada ise ebeveyn kabul reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kişilerarası problemler ve duygu düzenlemenin rolü incelenmiştir. Kadın katılımcılarda ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide hem kişilerarası problemlerin hem de duygu düzenleme güçlüğü ile kişilerarası problemlerin rolünün anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemler arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu rapor edilmiştir (Abacı, 2018).

Pincus ve Wiggins (1990) tarafından yapılan bir araştırmada MMPI Kişilik Bozukluğu Envanteri ve Kişilik Sıfat Kontrol Listesinde yer alan kişilik bozukluğu kavramları Kişilerarası Döngüsel Model bağlamında değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, Kişilik Sıfat Kontrol Listesi'ndeki Antisosyal ve Narsisistik ile Baskın-Kontrolcü; Şizoid ve Kaçınan ile Sosyal-Çekinik; Bağımlı ile Aşırı-Uyumlu; Histriyonik ile Dalıcı-Talepkar pozitif yönde güçlü korelasyon göstermektedir. MMPI Kişilik Bozukluğu Envanteri'deki Antisosyal ile Kinci-Benmerkezci; Narsisistik ile Baskın-Kontrolcü; Şizoid ve Kaçınan ile Sosyal-Çekinik; Bağımlı ile Hakkını Fikrini Savunmayan; Histriyonik ile Dalıcı-Talepkar arasında yine yüksek korelasyonlar elde edilmiştir. Kompulsif, Pasif-

Agresif, Paranoid, Sınır Kişilik ve Şizotipal ise Kişilerarası Döngüsel Model ile düşük korelasyonlara sahiptir.

Kişilerarası problemlerin dört farklı kişilik bozukluğu ölçümleri ile karşılaştırıldığı araştırmada; DSM – IV Kişilik Anketi için Yapısal Klinik Görüşme ölçümlerinde Narsisistik, Antisosyal ve Paranoid KB ile Düşmanca-Baskın, Kaçınan KB ile Sosyal-Çekinik kişilerarası problemleri ilişkili bulunmuştur. Öngörülen şekilde Bağımlı KB ilişkisel yakınlık ekseninde sıcaklık ile ilişkili değilken; Histriyonik KB kişilerarası problemlerin sıcaklık yönünden Dalıcı-Talepkar ile ilişkili olan tek KB olmuştur. DSM-V için Kişilik Envanteri ve Bilgisayar Uyarlamalı Kişilik Bozukluğu-Statik Formu ölçümleri ise daha çok Baskın-Kontrolcü, Düşmanca-Baskın ve Düşmacı-Soğuk kişilerarası problemleri ile ilişkili bulunmuştur. Son olarak diğer iki ölçümün aksine NEO Kişilik Envanterinin ilk çeyreği ile alınan ölçümlerin daha çok daha çok İtaatkar kişilerarası problemi ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Williams ve Simms, 2016).

Kişilik bozukluklarının kişilerarası problemlerdeki istikrarının araştırıldığı çalışmalarda problemin yaşandığı alanlar değişse de ölçeğin toplam puanlarında (genel problem yaşama durumu) stabil kaldığı gözlenmiştir (Wright, Scott, Stepp, Hallquist ve Pilkonis, 2015; Wright, Hallquist, Beeney ve Pilkonis, 2013).

1.5. Romantik İlişkiler, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Kişilerarası Problemler

Şema Terapi Modeli'nde bireyin ileri dönemde geliştirdiği inançları, kendilik algısı ve ilişkileri, sahip olduğu şemaların birer çıktısı olarak açıklanmıştır (Young, 1999). Aynı zamanda şemaların bireylerin duygu, düşünce, davranış ve ilişki kurma biçimlerini etkilediği de vurgulanmaktadır (Young ve Klosko, 1993).

İnançlarımız ve düşüncelerimiz doğrultusunda insanlarla etkileşime girdiğimizde, şemalarımız tetiklenebilmekte ve bu da tetikleyicinin şema kimyası oluşturmaya neden olmaktadır (Karaosmanoğlu, Şaşıoğlu ve Azizlerli, 2016).

Şema kimyası aşkın arkadaşlık boyutundan çok tutku boyutunu temsil eden, fiziksel ve duygusal çekimlerden meydana gelen bir kavramdır. Belirli bir seviyeye kadar anlamlı bir ilişkinin sürdürülmesi için sağlıklı ve gereklidir. Ancak şema kimyası, çiftlerin çocukluk döneminde ortaya çıkan şemaların aktivasyonu ile de ortaya çıktığı için ilişkilerde ciddi sorunlara yol açabilmektedir (Rafaeli ve ark., 2011).

Şema kimyası kavramına, duyguları bastırma şemasına sahip olan bir bireyin duygusal yoksunluk şeması olan bir partnere yoğun kimya beslemesi örnek verilebilir. Fakat birey duygularını bastırdıkça partnerinin duygusal yoksunluk şeması tetiklenip ilişkide problemlere yol açabilmektedir (Rafaeli ve ark. 2011).

Çiftler arasındaki yakın ilişkiler ile erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkinin ele alındığı başta Clifton olmak üzere birçok çalışmada ilişki doyumu ele alınmış olup erken dönem uyum bozucu şemaların düşük ilişki doyumu ile ilişki olduğu gösterilmiştir (Clifton, 1995; Yıldız, 2018; Esmaili, Mohammadi ve Hakami, 2016; Abbas, 2016; Yiğit ve Çelik, 2016; Parsafar, Akrami ve Jahrom, 2014).

Benzer şekilde erken dönem uyum bozucu şemalar ile evlilik uyumu (Sadati, Nazarboland ve Khoshkonesh, 2017), güvenli iletişim (Mahmoudi, Mahmoudi ve Nooripour, 2017), çift memnuniyeti (Dumitrescu ve Rusu, 2012), çift anlayışı (Harris ve Curtin, 2002), ilişkide girişkenlik (Güngör, 2015; Körük, 2017) gibi romantik ilişkiler için olumlu etkiye sahip faktörler arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan romantik ilişkilerde negatif etkisi olan faktörlerden aldatma eğiliminde erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü olduğu (Çıkıt, 2017; Tortamış, 2014); evlilikte tükenmişlik ile pozitif korelasyonlara sahip erken dönem uyum bozucu şemaların olduğu (Kebritchi ve Mohammadkhani, 2016) ve eş şiddetini yordayan (Gay, Harding, Jackson, Burns&Brittany ve Baker, 2013) ya da şiddete maruz kalabilecek bireyleri savunmasız kılan (Hassija, Robinson, Silva ve Lewin, 2018) erken dönem uyum bozucu şemaların olduğu gösterilmiştir.

Sadece evli bireylerle yapılmış bir çalışma ise kusurluluk ve duygusal yoksunluk şemalarının daha az sevgi dolu ve samimiyetin düşük olduğu ilişkilerin yordayıcısı olduğunu göstermiştir (Stiles, 2004).

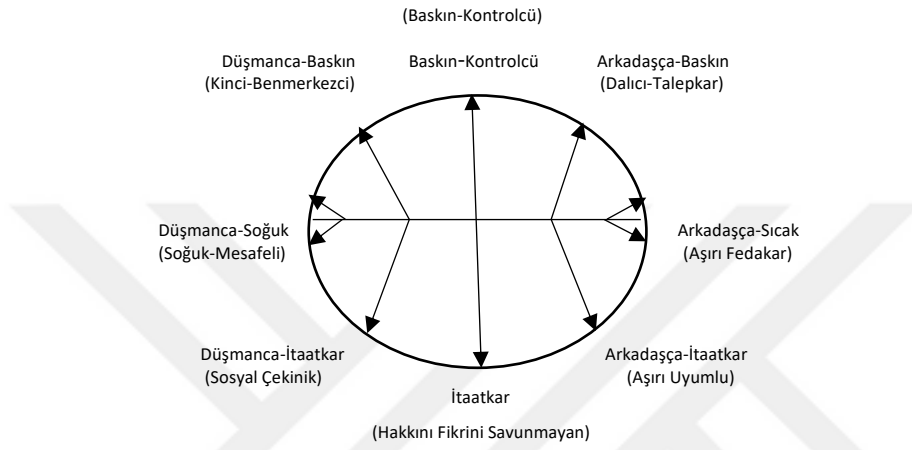
Erken dönem uyum bozucu şemalar ilişki içerisinde davranış örüntülerini de etkileyebilmektedir. Örneğin erken dönem uyum bozucu şemalar ile romantik ilişki eğilimleri arasında yapılan bir çalışmada ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma eğilimi diğeri yönelimlilik şema alanı ile; ilişki doyumunun kopukluk ve reddedilme ve aşırı tetikte olma şema alanları ile, ilişki izlenimi ayarlama eğiliminin zedelenmiş özerklik, diğeri yönelimlilik ve zedelenmiş sınırlar şema alanları ile; ilişkide kendine güven eğiliminin zedelenmiş özerklik ve diğeri yönelimlilik şema alanları ile; dışsal ilişki kontrolü eğiliminin zedelenmiş özerklik şema alanı; ilişkiler konusunda girişken olma eğiliminin zedelenmiş özerklik ve zedelenmiş sınırlar şema alanları ile; içsel ilişki kontrolü eğiliminin ise zedelenmiş sınırlar ve zedelenmiş özerklik şema alanları ile anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Eken, 2018).

Romantik ilişkiler de önemli bir yeri olan cinsellik konusunu da Şema Modeli çerçevesinde inceleyen çalışmalar mevcuttur. DiFrancesco, Roediger ve Stevens (2015) özellikle duygusal yoksunluk şeması ile cinsel meselelerin ilişkili olduğunu söylemektedir. Derby ve arkadaşları da şema terapinin cinsel terapiye de uyarlanması gerektiğini öne sürerek makalelerinde bir vaka incelemesine odaklanmışlardır (Derby, Peleg-Sagy ve Doron, 2016).

Şema Terapi Modeli çift terapilerine adapte edilmiş ve kullanılmaktadır. Alanyazında da Şema Terapi'nin etkililiğinin çift görüşmeleri kapsamında incelendiği araştırmalar mevcuttur (Hatami ve Fadayi, 2015; Khatamsaz, Forouzandeh ve Ghaderi, 2018). Bu araştırmaların sonuçları Şema Terapi'nin çift terapisindeki iyileşme oranları üzerindeki olumlu etkisini göstermektedir.

Alanyazındaki çalışmaların da gösterdiği gibi erken dönem uyum bozucu şemaların romantik ilişkileri etkileyen birçok faktör ile ilişkilidir ve uygulamada da Şema Terapi'nin çiftler ile çalışmada etkili olduğu görülmektedir.

Kişilerarası Kişilik Kuramındaki tamamlayıcılık ilkesine göre tamamlayıcı davranışların Baskın-Kontrolcü ve İtaatkar boyutta (dikey eksen) karşılıklı olduğu ve Arkadaşça-Sıcak ve Düşmanca-Soğuk boyutta (yatay eksen) ise benzer olduğu varsayılmaktadır. Yani Düşmanca-Baskın davranış Düşmanca-İtaatkar davranışı; Arkadaşça-Baskın davranış Arkadaşça-İtaatkar davranışı davet eder (Horowitz ve ark., 1993) (Bkz. Şekil 1.2).

Şekil 1. 2: Tamamlayıcılık İlkesi (Carson, 1969; aktaran Markey ve Markey, 2007)

Horowitz ve ark. (1993) çalışmalarında ilişki içerisinde birbirini tamamlayıcı olmayan şekilde reaksiyonlar verildiğinde ortaya bir gerilim çıkacağını ve bu gerilimi azaltmak için taraflardan birinin ya da her ikisinin birden davranışını değiştirmesi ya da ortamdaki uzaklaşması gerektiğini belirtirler. Yine aynı çalışmada bu durum şu şekilde örneklendirilmiştir: A kişisi B kişisi suçlarken, B kişisi küsmeye ya da kendisini haklı göstermeye davet edilmiş olur. Eğer tamamlayıcı olmayan bir reaksiyon verirse (mesela her iki kişi de baskın ise) bir gerilim meydana gelir.

Kişilerarası problemlerin de psikoterapiye en sık getirilen konulardan biri olarak düşünüldüğümüzde ilişkileri etkilemesi kaçınılmaz olarak görülmektedir. Alanyazında kişilerarası problemlerin romantik ilişkiler bağlamında incelendiği erişilebilen araştırma bulgularına da aşağıda yer verilmiştir.

Lippa (1995), çalışmasında kişilerarası problemlerde cinsiyet ile ilişkili bireysel farklılıkları incelemiştir. Sonuçlara göre erkeklerde Baskın-Kontrolcü ve Kinci-Benmerkezci alanlar yüksekken, kadınlarda Aşırı Uyumlu ve Aşırı Fedakar alanları

yüksek bulunmuştur. Ayrıca Lippa, Kinci-Benmerkezci (erkekler daha yüksek), ve Aşırı Uyumlu (kadınlar daha yüksek) alanlarından geçen eksen 'cinsiyet eksen' olarak tanımlanmıştır.

Benzer şekilde, Gurtman ve Lee (2009) kişilerarası problemlerde cinsiyet farklılıklarını araştırdıkları çalışmalarında Arkadaşça-İtaatkar ile Düşmanca-Baskın alanlarından geçen çapraz bir boyuta tekabül eden 325’de cinsiyet farkı etkisinin en fazla olduğunu bildirmişlerdir. Erkeklerin en fazla Düşmanca-Baskın çeyreğinde problem bildirirken, kadınların Arkadaşça-İtaatkar alanda problem bildirmekte olduğu belirtilmiştir.

2008 yılında yapılan bir çalışmada yine Kişilerarası Problemler Döngüsel Model üzerinde cinsiyet farklılıkları incelenmiş ve kadınların Arkadaşça-Baskın ve Arkadaşça-Sıcak alanlarındaki puanları erkeklerin puanlarından; erkeklerin ise Düşmanca-Baskın ve Düşmanca-Soğuk puanları kadınların bu alandaki puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bildirilmiştir (Henning ve Walker, 2008).

Ülkemizde yapılan bir çalışmada da genç yetişkinlerde kişilerarası problemler için cinsiyet farkı araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre erkeklerin Baskın-Kontrolcü ve Düşmanca-Baskın problem alanlarında kadınlara göre daha fazla sorun yaşadıkları bulunmuştur (Akyunus ve ark., 2019).

Kişilerarası problemlerin çoklu ilişki bağlamında ele alındığı bir araştırmada ebeveyn-çocuk ve romantik ilişkileri incelemek amacı ile 157 aile (anne, baba, çocuklar) ile çalışılmıştır. Araştırma bulguları daha yüksek Sıkıntı (toplam puan) ile daha yüksek Baskınlık bildiren ebeveynlerin hem ebeveyn-çocuk ilişkisinde hem de romantik ilişkisinde daha düşük kalitede işlevsellik ve memnuniyetsizlik ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Wilson, Revelle, Stround ve Durbin, 2013).

49 heteroseksüel çift ile yapılan, katılımcıların Kişilerarası Problemler Envanterinin hem öz-bildirim hem de partnerleri için gözlemci versiyonunu doldurdıkları bir çalışmada katılımcının kendini değerlendirmesi ile partnerinin onu değerlendirmesi

arasındaki uyum incelenmiştir. Öz ve partner bildirimi arasındaki korelasyonların, kadınlar için Aşırı Fedakar ve Aşırı Uyumlu alt ölçeklerinde; erkek katılımcılarda ise Soğuk-Mesafeli alt ölçeği hariç anlamlı olduğu raporlanmıştır. Diğer bir deyişle çiftlerin kişilerarası problemleri ile partner bildirimleri arasında önemli bir uyuma sahip olduğu gösterilmiştir (Foltz, Morse ve Barber, 1999).

Homoseksüel çiftler ile yapılan bir çalışmada ise eşcinsel erkeklerin aksine, lezbiyen kadınların romantik partnerlerinin kişilerarası problemlerinin belli altölçekleri ilişki kalitesini öngörmüştür. Romantik partnerinin Baskınlık eksenine ile ilgili olan altölçekleri yüksek olan lezbiyen kadınların ilişkilerinde daha fazla uyuşmazlık yaşama riskleri olduğunu vurgulanmaktadır (Markey, Markey, Nave ve August, 2014).

Markey ve Markey (2007) tarafından romantik partnerde ne tür kişiliğin arzu edildiği, aslında nasıl bir romantik partnerinin olduğu (romantic obtainment) ve uyumlu romantik ilişkiler için hangi kişiliklerin birbirini tamamladığını inceleyen bir çalışma yapılmıştır. Markey ve Markey çalışmalarını 3 farklı tamamlayıcılık modelini kapsamında araştırmışlardır: İlki Kişilerarası Tamamlayıcılık Modeli (mevcut çalışmanın da kapsamında ele alınan), ikincisi Sosyal Değişim Teorisinin öngördüğü Tamamlayıcılık Modeli ve sonuncusu Benzerlik Modeli. Sonuçlar Benzerlik Modeli'nin aslında romantik partner ideali olan kişilikleri tanımladığını ancak diğer 2 modelin bunu açıklamada anlamlı olmadığını göstermiştir. Diğer taraftan Kişilerarası Tamamlayıcılık Modeli ilişkinin kalitesini öngörmüştür yani ilişki kalitesinin düşük olduğunu bildiren çiftlere göre; ilişkisel yakınlık açısından benzer, baskınlık açısından farklı olduğunu bildiren romantik çiftler daha yüksek ilişki kalitesi bildirmişlerdir. Araştırmada özetle bir bekar bireylerin partnerde istedikleri ile hangi kişilik kombinasyonların uyumlu bir romantik ilişki deneyimi ile ilişkili olduğu arasında bir tutarsızlık olduğu belirtilmiştir. Sonuçların kendimize çok benzeyen romantik partnerler arzu ederken, yıllar sonra bizden biraz farklı bir partnerle (en azından baskınlık açısından) daha mutlu olabileceğimizi gösterdiğinin altını çizmişlerdir (Markey ve Markey, 2007).

Çiftlerle yapılan bir diğer araştırmada ise çocukluk dönemi kötü muamele ile yetişkin çift ilişkilerinde kişilerarası problemler incelenmiştir. Kötü muamele deneyimi erkeklerde, kadınlara göre kişilerarası zorluklarla daha fazla ilişkili bulunmuştur. Kadınlarda, duygusal ihmal çift kişilerarası problemlerde aşırı fedakar, mesafeli, itaatkar alanları ile ilişkili iken; erkeklerde fiziksel istismar baskınlık ve aşırı fedakar olma ile ilişkili bulunmuştur (Paradis ve Boucher, 2010).

Şiddete başvuran erkek katılımcılar ile yapılan araştırmanın bulgularına göre Düşmaca-Baskın kişilerarası problem kaçınan bağlanma ve şiddet yoğunluğu arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir (Lawson ve Malnar, 2010).

1.6. Şema Mod Modeli ile İlgili Çalışmalar

Mod Envanteri henüz Türkçe'ye adapte edildiği için ülkemizde herhangi bir çalışmaya ulaşamamış olsa da ülkemiz dışında yapılan birçok araştırma mevcuttur (Talbot, Smith, Tomkins, Brockman, ve Simpson, 2015; Johnston, Dorahy, Courtney, Bayles, ve O'Kane, 2009; Lobbetael, van Vreeswijk ve Arntz, 2008; Rijkeboer ve de Boo, 2010; Baranzandeh, Kissane, Saeedi ve Gordon, 2018; van Wijk-Herbrink ve ark., 2017; Bamelis, Renner, Heidkamp ve Arntz, 2010; Thiel ve ark., 2014). Ancak mevcut çalışma kapsamında, Mod Modeli ve romantik ilişkileri kapsayan bir çalışmaya da ulaşamadığı için, yalnızca kişilik bozukluk ve örüntüleri ile ilgili yapılan bazı çalışmalar detaylandırılmıştır.

Sınır Kişilik Bozukluğunda/Örüntülerinde disosiyasyon (ayrışma) ile Şema Modları arasındaki ilişkinin ergen ve genç yetişkinler örnekleminde araştırıldığı bir çalışmada disosiyasyonun Kopuk Korungan, Kızgın Çocuk, Dürtüsel Çocuk, Cezalandırıcı Ebeveyn, Talepkar Ebeveyn ve Kırılgan Çocuk Modları ile güçlü korelasyon bulunduğu görülmektedir. Ayrıca araştırmada Sınır KB hastalarını ayırmış duruma girmesini arttıran ilk modun Kopuk Korungan Modun ikinci modun ise Dürtüsel Çocuk Modunun olduğu belirtilmiştir (Baranzandeh ve ark., 2018).

İşlevsel olmayan şema modları, çocukluk çağı travması ve Sınır Kişilik Bozukluğu'nda (SKB) disosiyasyonun araştırıldığı bir diğer çalışmada Baranzandeh ve arkadaşlarının

(2018) çalışmalarına benzer sonuçlar elde edilmiştir. Kızgın ve Dürtüsel Çocuk Modu, Terk Edilmiş ve Kötüye Kullanılmış Çocuk Modu, Cezalandırıcı Ebeveyn Modu ve Kopuk Korungan Mod olmak üzere 4 işlevsel olmayan mod SKB ile karakterize olarak rapor edilmiştir (Johnstone ve ark., 2009).

On dört şema modu ve Kişilik Bozuklukları (KB) arasındaki ilişkilerin değerlendirildiği bir çalışmada A kümesinde, Paranoid KB, Kızgın Çocuk, Öfkeli Çocuk ve Zorba-Saldırgan Modları ile pozitif ve Mutlu Çocuk Modu ile negatif korelasyon göstermiştir. B Küme KB'leri ile ilgili olarak, Histrionik KB, Dürtüsel Çocuk Modu; Narsisistik KB Büyüklenmeci ve Zorba-Saldırgan Modları; Sınır KB, Kırılgan Çocuk, Dürtüsel Çocuk ve Cezalandırıcı Ebeveyn, Öfkeli Çocuk ve Kopuk Korungan, Kızgın Çocuk, Kopuk Kendini Yatıştıran, Disiplinsiz Çocuk ve Teslimci modları ile ilişkili bulunmuştur. Diğer yandan Sınır KB'nin iki işlevsel mod ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Bir diğer B Kümesi KB olan Antisosyal KB'de ise Öfkeli Çocuk ve Zorba-Saldırgan modları ile pozitif, Talepkar Ebeveyn ve Teslimci modlar ile negatif ilişki bulunmuştur. C Küme ile ilgili olarak, Çekingen KB, Kırılgan Çocuk, Kopuk Korungan, Teslimci, Cezalandırıcı Ebeveyn ve Disiplinsiz Çocuk modları ile pozitif ve iki işlevsel mod olan Mutlu Çocuk ve Sağlıklı Yetişkin Modları ile negatif korelasyon göstermiştir. Bağımlı KB, Teslimci, Kırılgan Çocuk ve Disiplinsiz Çocuk modları ile pozitif ve Sağlıklı Yetişkin modu ile negatif ilişkili bulunmuştur. Obsesif-Kompulsif KB, Talepkar Ebeveyn, Büyüklenmeci ve Kopuk Kendini modlarla ilişkilendirilmiştir (Lobbestael ve ark., 2008).

Bamelis ve arkadaşları (2010) da belirli Kişilik Bozukluklarını (C Küme, Paranoid KB, Histrionik KB, Narsisistik KB) Mod Modeli ile kavramsallaştırmışlardır. Klinik örneklem ile toplum örnekleminin karşılaştırıldığı çalışmada klinik grup tüm işlevsel olmayan çocuk, ebeveyn ve baş etme modlarından (İlgi ve Onay Arayan- Attentionand Approval Seeker- Mod hariç) yüksek puan alırken Sağlıklı Yetişkin Modundan daha düşük puan almıştır. Paranoid KB Kızgın Çocuk, Şüpheli-Aşırı Kontrolcü modu ile; Histrionik KB İlgi ve Onay arayan Mod ile ilişkilendirilmiştir. Narsisistik KB'de ise İlgi ve Onay Arayan, Büyüklenmeci, Kopuk Kendini Yatıştıran ve Disiplinsiz Çocuk modu ile korelasyonlar bulunmuştur. Çalışmanın sonuçlarında Çekingen KB, Kaçınan-Kopuk Korungan, Şüpheli-Aşırı Kontrolcü, Teslimci Modları ile; Bağımlı KB Bağımlı Çocuk,

Teslimci Modları ile ve Obsesif-Kompulsif KB ise Mükemmel-Aşırı Kontrolcü, Talepkar Ebeveyn Modu ile karakterize edilmiştir. Cezalandırıcı Ebeveyn Modu ise hem Çekingen hem de Bağımlı KB ile ilişkili bulunmuştur (Bamelis ve ark., 2010).

Alanyazındaki çalışmalar, bireyin farklı içsel yanlara sahip olabileceği ve bu içsel yanları ele almak (Ed. Şaşoğlu, 2014) ve Kişilik Bozukluğu gibi görece daha ciddi seyreden hastalar (Young ve ark., 2003) için Mod Modelinin işlevsel olduğu kuramsal bilgilerini destekler nitelikte görünmektedir.

1.7. Kişilerarası Problemler ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Buraya kadarki bölümlerde Kişilerarası Kişilik Kuramı ve Şema Terapi Modeli arasındaki kuramsal ve çalışma bulgularının benzerliğine değinilmeye çalışılmıştır. Erişilebilen alanyazında mevcut olan iki kuramın birlikte çalışıldığı 3 çalışmaya rastlanmıştır.

İlk çalışma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve kişilerarası problemler arasındaki ilişkiyi inceleyerek şemaları döngüsel model üzerinde konumlandırmaktadır. Young Şema Envanteri-Kısa Formu'nun hiçbir altölçeği Baskın-Kontrolcü, Dalıcı-Talepkar, Aşırı Fedakar alanları üzerinde yer almamıştır. Zedelenmiş Sınırlar alanı Kinci-Benmerkezci; Diğer Yönelimlilik alanı ise Aşırı-Uyumlu alanı üzerine yerleştirilmiştir. Diğer şema alanındaki şemalar ise Döngüsel Model üzerinde yayılmıştır: Kopukluk-Reddedilme alanındaki Terk Edilme şeması Aşırı Uyum, Kusurluluk şeması Hakkını Fikrini Savunmayan, Sosyal İzolasyon şeması Sosyal-Çekinik, Güvensizlik şeması Soğuk-Mesafeli eksen üzerinde konumlanmıştır. Zedelenmiş Özerklik alanından Başarısızlık ve Hastalıklara Karşı Dayanıksızlık şemaları Sosyal-Çekinik, Bağımlılık şeması Soğuk-Mesafeli, İççe Geçme şeması Kinci-Benmerkezci, alanları ile ilişkili bulunmuştur. Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık şema alanındaki Yüksek Standartlar ve Duyguları Bastırma şemaları sırasıyla Aşırı-Uyumlu ve Soğuk-Mesafeli eksenlerinde yer almıştır (Thimm, 2013).

Ulaşılabilen ikinci çalışmada üniversite öğrencilerinde erken dönem uyum bozucu şemalar ile kişilerarası problemler arasındaki ilişki incelenmiştir. Beş şema alanı ile

Kişilerarası Problemler toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Kopukluk-Reddedilme şema alanı kişilerarası problemlerden Sosyal-Çekinik, Hakkını Fikrini Savunmayan, Aşırı Fedakar, Kinci-Benmerkezci ve Baskın-Kontrolcü alt alanları ile güçlü yordayıcı ilişki göstermektedir. Zedelenmiş Otonomi şema alanı Sosyal-Çekinik, Aşırı Fedakar, Baskın-Kontrolcü ve Dalıcı-Talepkar; Zedelenmiş Sınırlar şema alanı Sosyal-Çekinik, Hakkını-Fikrini Savunmayan, Kinci-Benmerkezci altölçeklerini yordadığı bulunmuştur. Diğer Yönelimlilik şema alanı ise en güçlü Kinci-Benmerkezci altölçek olmak üzere Dalıcı-Talepkar dışındaki tüm altölçekleri yordamıştır. Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık alanı ile Aşırı Fedakar, Kinci-Benmerkezci, Baskın-Kontrolcü arasındaki korelasyon anlamlı bulunsa da bu alan kişilerarası problemleri ve altölçeklerini yordamamıştır (Mojallal, Javadi, Hosseinkhanzadeh, Mousavi ve Lavasani, 2015).

Üçüncü çalışma, çocukluk çağı psikolojik istismar ile yetişkinlikte kişilerarası çatışma arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemalar ve kişilerarası davranışların rolünü incelemektedir. Çalışmada psikolojik istismar ile çatışma arasında Güvensizlik/Suistimal Edilme, Terk Edilme ve Kusurluluk/Utanç şemalarının tam ya da kısmi (partially) aracı rolü bulunmuştur. Bunun yanı sıra çatışma ile en güçlü ilişki Güvensizlik/Suistimal Edilme şeması arasında olduğu tespit edilmiştir. Sonrasında Teslim, Kaçınma ve Aşırı Telafi şema baş etme biçimleri ile sırasıyla ilişkilendirilen Aşırı-Uyumlu, Sosyal-Çekinik ve Baskın-Kontrolcü kişilerarası davranışların, Güvensizlik/Suistimal Edilme şeması ile çatışma arasındaki aracı rolü incelenmiştir. Bu analiz sonucunda ise Baskın-Kontrolcü davranış, Güvensizlik/Suistimal Edilme şeması kontrol edildikten sonra çatışmadaki varyansın %12'sini açıkladığı fakat diğer iki kişilerarası davranışın anlamlı varyans açıklamadığı bulunmuştur. Çalışmada bu bulgu Baskın-Kontrolcü davranışın psikolojik istismar öyküsü olan bireylerin yaşadığı kişilerarası çatışmada önemli bir faktör olacağı şeklinde ele alınmıştır (Moore-Messman ve Coates, 2007).

1.8. Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Şimdiye kadar olan bölümlerde araştırma sorularının dayandığı iki temel kuram, kuramlarla ilişkili kavramlar ve yapılan çalışmalar açıklanmıştır. Ulaşılabilen Türkçe

alanyazında kişilerarası problemler kuramı ile şema terapi kuramının birlikte çalışıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Benzer kişilik bozukluklarının çalışıldığı ve romantik ilişkiler bağlamında yapılan çalışmalarda örüntü olarak benzer olan erken dönem uyum bozucu şemalar (boyun eğme şeması ya da haklılık şeması) ve kişilerarası problemlerin (boyun eğici ya da baskın) olması iki kuram arasında ilişki olabileceğini düşündürmüştür. Nitekim ulaşılabilen yabancı kaynaklı alanyazındaki iki kuramın birlikte çalışıldığı araştırma sonuçları ile bu ilişki gösterilmektedir. Diğer yandan şemaların uyumsuz davranışların kendisi değil, uyumsuz davranışlara sebep olabileceği kuramsal olarak vurgulanmıştır. Dolayısıyla Kişilerarası Problemler'in şemaların aktivasyonu ile ortaya çıkan birer kişilerarası strateji olabileceği de düşünülmüştür. Diğer yandan erken dönem uyum bozucu şema alanları ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkinin incelenmesinin Türkçe alanyazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Şema Mod Envanteri'nin Türkçe'ye yeni adapte edilmesi sebebiyle Türkçe alanyazında şema modları ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Kuramsal olarak benzer erken dönem uyum bozucu şemalara sahip bireylerin benzer davranış örüntülerinin sergilemediği bilgisi şema alanlarının kişilerarası problemler ile ilişkisinde işlevsel olmayan baş etme modlarının rolü olabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca şema modlarını kapsayan bir araştırmanın da Türkçe alanyazın için önemli olacağı düşünülmektedir.

Şema kimyasının bireyin şemalarını tetikleyen ve doğrulayan partnerler seçmesine sebep olabileceği düşünülmektedir. Bu kimyayı ve tamamlayıcılık ilkesini inceleyebilmek amacı ile de bu modelin romantik ilişkiler kapsamında çalışılmasına karar verilmiştir.

Mevcut çalışmada ilgili alanyazın ışığında algılanan partner problemleri (Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik) ile erken dönem uyum bozucu şema alanları arasındaki ilişkide işlevsel olmayan baş etme modları (Aşırı Telafi ve Teslim Olma) ve kişilerarası problemlerin [Baskın- Kontrolcü (Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) alt boyutları: Bu çalışmada baskınlık ekseninin iki kutbunda yer alan

Baskın-Kontrolcü ve Hakkını Fikrini Savunmayan altölçeklerinin ölçümleri hesaplanacak olup temsil ettikleri yapılar olan Baskınlık ve Boyun Eğicilik kavramları ile adlandırılacaktır] rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla belirlenen araştırmanın temel soruları aşağıda sunulmuştur:

1) Katılımcının özbildirimi çerçevesinde kendi kişilerarası problemleri ile partneri için rapor ettiği (algılanan partner) problemler (baskınlık ve boyun eğicilik problemleri) bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, psikolojik yardım alıp almama durumu, psikiyatrik ilaç kullanım durumu, psikolojik problem/bozukluk olup olmaması durumu, ilişki durumu, ilişki süresi) göre değişmekte midir?

2) Erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları, kişilerarası problemler (Baskınlık ve Boyun Eğicilik alt boyutları; kendisi ve algılanan partneri için) değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?

3) Erken dönem uyum bozucu şema alanları ve işlevsel olmayan baş etme modlarının kişilerarası problemleri (Baskınlık ve Boyun Eğicilik) yordama gücü var mıdır?

4) Erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları ve kişilerarası problemlerin (Baskınlık ve Boyun Eğicilik) algılanan partner problemlerini (Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik) yordama gücü bulunmakta mıdır?

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Çalışmanın verileri, İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu'ndan izin alınarak internet üzerinden çevrimiçi form aracılığı ile gönüllülük esasına dayalı olarak toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini 740 kişinin verisi üzerinden yapılan tek değişkenli ve çok değişkenli uç değer analizleri sonucunda kalan; 18 ile 61 yaş aralığında ($X_{ort} = 27.86$, $SS=7.55$) 408 kadın (%55.8), 317 erkek (%43.4) ve 6 cinsiyetini belirtmek istemeyen (%0.8) katılımcı olmak üzere 731 kişi oluşturmaktadır. Katılımcılardan 641'i (%87.7) herhangi bir psikolojik problem/psikiyatrik tanısının olmadığını bildirirken 90'ı (%12.3) psikolojik problem/psikiyatrik tanısının olduğunu bildirmiştir. Buna karşın katılımcılara sorulan psikolojik yardım aldınız mı/alıyor musunuz sorusuna katılımcıların 138'i (%18.9) evet yanıtı verirken 593'u (%81.1) hayır yanıtını vermiştir. Katılımcıların 100'i (%13.7) psikiyatrik ilaç kullandıklarını 631'i (%86.3) ise kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Partnerlerine yönelik sorulara ise 307 (%42.0) kişi partnerinin kadın olduğunu 412 (56.4) kişi ise partnerinin erkek olduğunu belirtmişlerdir buna karşın 12 (%1.6) kişi partnerinin cinsiyeti için belirtmek istemiyorum seçeneğini seçmişlerdir. Verilen yanıtlara göre partner yaşları 18 ile 61 yaş arasında değişirken partner yaş ortalaması 28.30 ($SS=7.56$) yıldır. Katılımcılardan 58 (%7.9) kişi partnerinin en az bir psikolojik problem/psikiyatrik tanısı olduğunu 673 (%92.1) kişi ise partnerinin herhangi bir psikolojik problem/psikiyatrik tanısının olmadığını bildirirken; 61 (%8.3) kişi partnerinin psikolojik yardım aldığını 670 (%91.7) kişi ise şimdiye kadar partnerinin herhangi bir psikolojik yardım almadığını bildirmiştir. 42 (%5.7) katılımcı partnerinin psikiyatrik ilaç kullandığını 689 (%94.3) katılımcı ise partnerinin psikiyatrik bir ilaç kullanmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan 225'i (%30.8) evli olduğunu 506'sı (69.2) ise bekar olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların toplam ilişki süresi 3 ile 408 ($X_{ort}=52.29$) ay arasında değişmektedir.

Katılımcılara Demografik Bilgi Formu aracılığı ile sorulan meslek, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, partner mesleği, partner eğitim düzeyi, partner gelir düzeyi ve toplam ilişki süresi sorularına ilişkin yanıtların sıklık ve yüzdelik dağılımları ise Tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 2. 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

Değişken	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	408	55.8
Erkek	317	43.4
Belirtmek İstemiyorum	6	0.8
Eğitim Düzeyi		
Okur-Yazar	1	0.1
İlkokul	1	0.1
Ortaokul	6	0.8
Lise	42	5.7
Lisans	488	66.8
Yüksek Lisans	168	23.0
Doktora ve Sonrası	25	3.4
Meslek		
Öğrenci	217	29.7
Mühendis	144	19.7
Diğer Meslekler	88	12.0
Psikolog	59	8.1
Uzman-Yönetici	31	4.2
Öğretmen	25	3.4
Yazılım Geliştirici	22	3.0
Ev Hanımı	16	2.2
Sağlık Çalışanı	15	2.1
Çalışmıyor	13	1.8
Akademisyen	11	1.5
İnsan Kaynakları	10	1.4
Memur	9	1.2
Psikolojik Danışman	7	1.0
Mimar	7	1.0
Danışman	7	1.0

Tablo 2.1. (devamı) Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

Serbest	6	0.8
Avukat	6	0.8
Eğitmen	6	0.8
Muhasebeci	5	0.7
Fizyoterapist	5	0.7
Emekli	5	0.7
Çevirmen	4	0.5
Sosyolog	4	0.5
Gazeteci	3	0.4
Sosyal Hizmet Uzmanı	3	0.4
Belirtilmemiş	3	0.4
Gelir Düzeyi		
Düşük	52	7.1
Düşük-Orta	94	12.9
Orta	346	47.3
Orta-Yüksek	213	29.1
Yüksek	26	3.6
Partner Cinsiyet		
Kadın	307	42.0
Erkek	412	56.4
Belirtmek İstemiyorum	12	1.6
Partner Eğitim Düzeyi		
Okur-Yazar	3	0.4
İlkokul	9	1.2
Ortaokul	15	2.1
Lise	69	9.4
Lisans	502	68.7
Yüksek Lisans	108	14.8
Doktora ve Sonrası	25	3.4
Partner Meslek		
Öğrenci	181	24.8
Diğer Meslekler	135	18.5
Mühendis	107	14.6
Sağlık Çalışanı	46	6.3

Tablo 2.1. (devamı) Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri

Öğretmen	42	5.8
Ev Hanımı	18	2.5
Uzman/Yönetici	18	2.5
Yazılım Geliştirici	17	2.3
Serbest	17	2.3
Mimar	14	1.9
Bankacı	14	1.9
Psikolog	14	1.9
Memur	13	1.8
Muhasebeci	11	1.5
Belirtilmemiş	10	1.4
Avukat	9	1.2
Akademisyen	8	1.1
İnsan Kaynakları	8	1.1
Sanatçı	7	1.0
Esnaf	6	0.8
İşletmeci	6	0.8
Biyolog	5	0.7
Çalışmıyor	5	0.7
Fizyoterapist	4	0.5
Ticaret	4	0.5
Gazeteci	3	0.4
Çevirmen	3	0.4
Sosyolog	3	0.4
Psikolojik Danışman	3	0.4
Partner Gelir Düzeyi		
Düşük	66	9.0
Düşük-Orta	102	14.0
Orta	331	45.3
Orta-Yüksek	186	25.4
Yüksek	46	6.3
İlişki Süresi (Ay)		
3-16	245	33.5
17-48	249	34.1
49-408	237	32.4
Toplam	731	100

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Demografik Bilgi Formu, Kişilerarası Problemler Envanteri (Öz-Bildirim ve Gözlemci Versiyon) Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Şema Mod Envanteri (Versiyon 3) kullanılarak veriler toplanmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcılara yaş, cinsiyet, meslek, eğitim durumu, gelir düzeyi, psikolojik bozukluğun varlığı, psikiyatrik ilaç kullanımının varlığı, psikolojik yardım alma durumunun varlığı; partner yaşı, partner cinsiyeti, partner eğitim durumu, partner mesleği, partner gelir düzeyi, partnerin psikolojik bozukluğun varlığı, partnerin psikolojik destek alma durumunun varlığı, partner psikiyatrik ilaç kullanımının varlığı, ilişki durumu ve ilişki süresi sorularının açık uçlu ve çoktan seçmeli şeklinde sorulduğu, araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Formun bir örneği EK B’de yer almaktadır.

2.2.2. Kişilerarası Problemler Envanteri-Kısa Formu (KPE-32)

Kişilerarası Problemler Envanteri (KPE), Horowitz, Alden, Wiggins ve Pincus (2003) tarafından orijinali; Barkham ve Hardy (1996) tarafından ise kısa formu geliştirilmiş olan toplam 32 madde olmak üzere her biri 4 maddelik 8 alt ölçekten oluşmaktadır: Baskın-Kontrolcü, Kinci-Benmerkezci, Soğuk-Mesafeli, Sosyal-Çekinik, Hakkını-Fikrini Savunmayan, Aşırı Uyumlu, Aşırı Fedakar, Dalıcı-Talepkar. 1 (Hiç değil) ile 5 (Fazlasıyla) arasında derecelendirilen 5’li Likert Tipi olarak derecelendirilen ölçekte bireylerin yapmakta zorlandığı (Örneğin; “Gruplara katılmak zordur.”) ve çok fazla yaptığı (Örneğin; “Başkalarına kişisel bilgilerimi fazla anlatırım.”) olmak üzere 2 başlık altında sorular sorulmuştur. Toplam ve her alt ölçekteki yüksek puanlar, kişilerarası problemlerin arttığı ve problemlerin daha çok o alt ölçekteki içerik ile ilgili olduğu anlamına gelmektedir.

Akyunus ve Gençgöz (2016) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan ölçeğin altölçekleri için iç tutarlılık .66 ile .84 arasında olup, tüm ölçek için .86 bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirliği tüm ölçek için .78 olarak bulunurken, altölçekler için ise .67 ile .88 arasında değiştiği gösterilmiştir. Ölçeğin Temel Kişilik Özellikleri Envanteri,

Kısa Semptom Envanteri, Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği ve Çok boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılarak eş zamanlı geçerliği incelenmiş ve beklenen yönde anlamlı ilişkiler ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada ölçeğin sadece Baskın-Kontrolcü (Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) alt ölçekleri kullanılmıştır. Baskınlık altölçeğinin iç tutarlılığı .74; Boyun Eğicilik altölçeğinin iç tutarlılığı ise .74 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bir örneği EK C’de bulunmaktadır.

Araştırmada, algılanan partner problemlerini ölçmek amacı ile KPE’nin gözlemci versiyonunun Baskın-Kontrolcü (Partner-Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Partner- Boyun Eğicilik) altölçekleri kullanılmıştır bunun için orijinal ölçek maddeleri üçüncü tekil kişiye çevrilerek katılımcılara sunulmuştur. Daha önce Foltz ve arkadaşları (1999) ve Hopwood ve Good (2018) da KPE- Döngüsel Ölçekleri için aynı yöntemi kullanarak veri toplamışlardır. Ölçeğin gözlemci versiyonu için de Baskın-Kontrolcü (Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) altölçekleri için iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve sırasıyla .80 ve .78 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bu versiyonunun bir örneği EK D’de mevcuttur.

2.2.3. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF-3)

Jeffrey Young’ın (2003) Şema Terapi Modeli’nde geliştirdiği Young Şema Ölçeği Kısa Form 1 (Benim için tamamıyla yanlış) ile 6 (Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında olmak üzere 6’lı Likert tipi olup öz-bildirime dayalıdır. 90 maddeden meydana gelen ölçek, Kopukluk ve Reddedilme, Zedelenmiş Özerklik ve Başarısızlık, Zedelenmiş Sınırlar, Başkaları Yönelimlilik ve Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık olmak üzere 5 alanda toplam 18 boyuttan oluşmaktadır: Terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suiistimal edilme, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, sosyal izolasyon/yabancılaşma, bağımlılık/yetersizlik, hastalık ve tehditler karşısında dayanıksızlık, içiçe geçme/gelişmemiş benlik, başarısızlık, haklılık/büyükleme, yetersiz özdenetim/özdisiplin, boyun eğicilik, kendini feda, onay arayıcılık, karamsarlık/kötümserlik, yüksek standartlar, duyguların bastırılması ve cezalandırıcılık.

Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) yapmıştır. 90 maddelik ölçeğin faktör analizleri sonucunda 5 şema alanına ve 14 alt boyuta ulaşılmıştır. Bu alt ölçekler duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda, terk edilme, cezalandırılma, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar olarak adlandırılmaktadır. 14 boyutun üzerinde üst-sıra faktör analizi uygulanarak ulaşılan 5 şema alanı ise; zedelenmiş otonomi, kopukluk, diğeri yönelimlilik, yüksek standartlar ve zedelenmiş otonomidir. Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından ölçeğin test-tekrar test güvenirliği için yapılan analizler sonucunda şema boyutları için korelasyon değerlerinin .66 ile .82 arasında, şema alanları için .66 ile .83 arasında değiştiği bulunmuştur. İç tutarlılık kat sayısı ise alt ölçekler için .63 ile .80 arasında; şema alanları için .53 ile .81 arasında değişmektedir. Ölçeğin bileşen geçerliliği için YŞÖ-KF-3'ün şema boyutları ve şema alanları ile Belirti Tarama Listesi (SCL-90) arasındaki ilişki incelenmiş ve beklenen yönde anlamlı bulgular elde edilmiştir. Ayırt edici geçerlik için klinik ve normal örneklem karşılaştırılmış birçok şema alanı ve boyutu için anlamlı farklar bulunmuştur.

Bu çalışmada, Young Şema Ölçeğinin iç tutarlılık kat sayısı; şema alanları için .74 ile .93, şema boyutları için .72 ile .86 arasında değişmektedir. Ölçeğin bir örneği EK E'de yer almaktadır.

2.2.4. Şema Mod Envanteri (Versiyon 3) (ŞME)

Bireylerin şemalarıyla baş etme biçimlerini değerlendirmek için Şema Mod Envanteri (Versiyon 3) (ŞME) kullanılmıştır. ŞME (Versiyon 3), Şema Kuramında tanımlanmış modları değerlendirmek için ilk önce Lobbesteal, Vreeswijk, Spinhoven, Schouten ve Arntz (2010) tarafından 118 madde olarak geliştirilmiş olan ölçeğin adli vakalara yönelik modların da eklenmesi ile genişletilen versiyonudur. 1(Hiç ya da Neredeyse Hiç)- 6(Her Zaman) arasında derecelendirilen 6'lı likert tipi ölçek toplam 174 maddedir. Kırılğan Çocuk, Öfkeli Çocuk, Hiddetli Çocuk, Dürtüsel Çocuk, Denetimsiz Çocuk, Mutlu Çocuk, Söz Dinleyen Teslimci, Kopuk Korungan, Kopuk Kendini Yatıştırıcı, Büyüklenmeci, Zorba ve Saldırgan, Cezalandırıcı Ebeveyn, Talepkar

Ebeveyn, Sağlıklı Yetişkin, Entirikacı ve Manipülatif, Kurnaz Avcı, Öfkeli Korungan, Şüpheli Aşırı Denetimci, Adli Büyüklenmeci olmak üzere 19 alt boyutu vardır.

Türkçe uyarlaması Soygüt ve arkadaşları tarafından (2019) yapılmıştır. Alt ölçeklerin test-tekrar test güvenirliği .63 ile .89 arasında; iç tutarlılık değerleri ise .62 ile .91 arasında değişmektedir.

Bu çalışmada ölçeğin teslim olma ve aşırı telafi baş etme yöntemlerine sırasıyla kuramsal olarak ilişkili olduğu düşünülen Söz Dinleyen-Teslimci; Büyüklenmeci ve Zorba ve Saldırgan modun toplamı olmak üzere toplam 3 alt ölçeği kullanılmıştır. Mevcut çalışmada Aşırı Telafi altölçeği için iç tutarlılık .87 (ayrı ayrı Büyüklenmeci .81, Zorba Saldırgan.76) Söz Dinleyen-Teslimci altölçeği için ise .76 olarak bulunmuştur. Ölçeğin bir örneği EK F’de bulunmaktadır.

2.3. İşlem

Verileri toplamadan önce İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu’ndan veri toplama izni için onay alınmıştır (bkz. EK G). Çevrimiçi form oluşturulmuş ve çeşitli platformlardan araştırma konusunda bilgilendirilme yapılarak paylaşılmış ya da doğrudan araştırma linki katılımcılara ulaştırılmıştır. Formun ilk sayfasında bilgilendirilmiş onam formuna yer verilmiş (bkz. EK A) ve onaylayan katılımcıların sonraki sayfalara geçmesine izin verilerek gönüllü katılım sağlanmıştır. Katılımcılardan kimliklerini ortaya çıkaracak hiçbir bilgi istenmeyerek gizlilikleri korunmuştur. Veriler Ekim 2019 ile Nisan 2020 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışmadaki tüm ölçeklerin doldurulması ortalama 25-30 dakika sürmüştür. Araştırmaya dahil etme ölçütleri olarak katılımcının kendisi ya da bildirilen partner yaşı 18 yaş üzerinde olma ve 3 aydan daha fazla süreli ilişkisi olma kriteri belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi IBM SPSS programı aracılığıyla yapılmıştır. İlk olarak veriler SPSS’e aktarılmış kayıp değer uç değer analizleri yapılmıştır. Bu analizler sonucunda kalan katılımcılar ile diğer istatistiki analizler sürdürülmüştür.

Öncelikle kişilerarası problemlerin Baskınlık ve Boyun Eğicilik alt ölçeklerinin, algılanan partner problemleri değişkeni için Kişilerarası Problemler Envanteri Gözlemci Versiyonu'nun Baskınlık ve Boyun Eğicilik alt ölçeklerinin ve işlevsel olmayan baş etme modları için ise Şema Mod Envanterinin Büyüklenmeci ve Zorba-Saldırgan Mod alt ölçekleri birleştirilerek oluşturulan Aşırı Telafi Modu ve Söz Dinleyen Teslimci Mod altölçeklerinin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Sonrasında erken dönem uyum bozucu şema alanları, kişilerarası problemler (Baskınlık ve Boyun Eğicilik), işlevsel olmayan baş etme modları (Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci Mod) ve algılanan partner problemleri (Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik) değişkenleri arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Ardından, erken dönem uyum bozucu şema alanları ve işlevsel olmayan baş etme modlarının kişilerarası problemleri (Baskınlık ve Boyun Eğicilik) yordama gücü Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi (Stepwise-Aşamalı) ile incelenmiştir. Son olarak erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları ve kişilerarası problemlerin (Baskınlık ve Boyun Eğicilik) algılanan partner problemlerini (Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik) yordama gücünün incelenmesi amacıyla Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi (Stepwise-Aşamalı) yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularına yanıt aramak amacıyla yapılan istatistiki analizlerin sonuçları bildirilmiştir. Analize başlamadan önce tüm veriler kontrol edilmiştir. Ardından araştırma sorularını yanıtlayan 740 katılımcının verisi üzerinden tek değişkenli uç değerleri kontrol etmek için ana değişkenlerin Z puanları hesaplanmış, çok değişkenli uç değerleri hesaplamak için ise Mahalanobis uzaklığı hesaplanmıştır. Z skoru ± 3.29 aralığının dışında kalan 1 katılımcının verisi ve çok değişkenli uç değerler analizi sonucu ise Mahalanobis uzaklığına göre (0.001) belirlenen 8 katılımcının verileri analiz dışı bırakılmıştır. Daha sonrasında normal dağılım varsayımının karşılanıp karşılanmadığı kontrol etmek için çarpıklık basıklık değerleri (+1/-1 aralığı normal kabulü ile) ve histogram grafikleri incelenmiştir ve verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı görülmüştür. Bu işlemler sonucunda 731 kişi ile analizler yürütülmüştür.

Araştırmanın bulguları dört ana başlık altında toplanmıştır. İlk bölümde çalışmanın değişkenlerine ilişkin tanımlayıcı özellikler sunulmuştur. İkinci bölümde kişilerarası problemler ve algılanan partner problemleri değişkenleri ile demografik özellikler arasındaki ilişkileri incelemek için yapılan Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) sonuçlarına dair bulgular yer almaktadır. Üçüncü bölümde değişkenlerin birbiri ile ilişkilerini değerlendirmek için yapılan korelasyon analizi sonuçları aktarılmıştır. Dördüncü bölümde erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modlarının kişilerarası problemleri ve tüm bu değişkenlerin algılanan partner problemlerini yordama gücünü incelemeye yönelik Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi (Aşamalı) sonuçları bildirilmektedir.

3.1. Araştırmanın Ana Değişkenlerine İlişkin Betimleyici Özellikler

Araştırmadaki ana değişkenlerin betimleyici özelliklerini incelemek için erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları, kişilerarası

problemler ve algılanan partner problemleri değişkenlerinin ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler hesaplanmıştır.

Sonuçlar Tablo 3.1.' de verilmiştir.

Tablo 3. 1. Araştırmadaki Ana Değişkenlerin Betimleyici Özellikleri

Değişkenler (N=731)	Ortalama	S	Aralık	Alınabilecek Min-Max Değerler
Baskınlık	9.07	3.50	4-20	4-20
Boyun Eğicilik	9.62	3.82	4-20	4-20
Partner-Baskınlık	9.31	3.90	4-20	4-20
Partner-Boyun Eğicilik	9.04	3.94	4-20	4-20
Söz Dinleyen Teslimci	13.88	5.23	6-33	6-36
Aşırı Telafi	43.36	13.55	16-89	16-96
Kopukluk	48.08	18.49	23-124	23-138
Diğeri Yönelimlilik	36.01	10.61	11-65	11-66
Zedelenmiş Sınırlar	24.80	7.06	7-42	7-42
Zedelenmiş Otonomi	61.25	23.45	30-162	30-180
Yüksek Standartlar	30.80	8.89	9-54	9-54

3.2. Araştırmadaki Kişilerarası Problemler, Algılanan Partner Problemleri ve İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Analizler

Kişilerarası problemler (Baskınlık, Boyun Eğicilik Alt Boyutları), algılanan partner problemleri (Partner-Baskınlık, Partner-Boyun Eğicilik Altölçekleri) ve işlevsel olmayan baş etme modları (Aşırı Telafi Modu, Söz Dinleyen Teslimci Mod) ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için Çok değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır. Bu analizler yapılırken grup başına düşen n sayıları gözetilmiş olup karşılaştırılabilir olan gruplar Tablo 3.2.'de görüldüğü üzere düzenlenerek değişkenler için grup farklılıkları incelenmiştir.

Tablo 3. 2. Demografik Değişkenlerin Gruplandırılması

Değişkenler		N	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	408	55.8
	Erkek	317	43.4
Yaş	Genç Yetişkinlik Grubu (18-24 Yaş)	284	38.9
	Erken Yetişkinlik Grubu (25-29 Yaş)	237	32.4
	Orta Yetişkinlik Grubu (30-61 Yaş)	209	28.6
Eğitim Düzeyi	Lise ve Altı	50	6.8
	Lisans	488	66.8
	Lisansüstü	193	26.4
Gelir Düzeyi	Orta-Altı	146	20.0
	Orta	346	47.3
	Orta-Üstü	239	32.7
Psikolojik Yardım	Alıyor	138	18.9
	Almıyor	593	81.1
İlaç Kullanımı	Evet	100	13.7
	Hayır	631	86.3
Psikolojik Problem	Evet	90	12.3
	Hayır	641	87.7
İlişki Durumu	Evli	225	30.8
	Bekar	506	69.2
İlişki Süresi	Düşük (3-16 Ay)	245	33.5
	Orta (17-48 Ay)	249	34.1
	Yüksek (49-408 Ay)	237	32.4

3.2.1. Kişilerarası Problemler ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair

Yapılan Analiz Sonuçları

Kişilerarası problemlerin Baskınlık ve Boyun Eğicilik olmak üzere iki alt boyutu ile demografik değişkenler arasındaki ilişkiler Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) ile incelenmiş olup sonuçları bu bölümde aktarılmıştır.

Gruplardaki kişi sayısının dengeli olmadığı koşullarda değişkenler için kovaryans homojenliği Box's Test ile sınanmıştır. Kovaryans ve varyans homojenliği varsayımının karşılanmadığı durumlarda heterojen varyanslar için verilen düzeltilmiş istatistikler raporlanmıştır.

MANOVA analizlerinde çok değişkenli testlerin anlamlılığı durumunda incelenen tek değişkenli test sonuçları için Bonferroni düzeltmesi yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesi ile, tek değişkenli testler için alfa değeri .025 (2 bağımlı değişken olduğundan .05/2) olarak belirlenmiş ve .025'den küçük olan değerler anlamlı kabul edilmiştir.

Kişilerarası problemler ile demografik değişkenler arasındaki analizlere dair tüm sonuçlar Tablo 3.3.'de bir arada bulunmaktadır.

Kişilerarası Problemlerin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

İlk MANOVA analizi ile katılımcıların kişilerarası problemler skorlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre kişilerarası problemlerin (Baskınlık, Boyun Eğicilik) cinsiyete göre farklılık göstermediği bulunmuştur [Wilks'λ= .99, Multi F(2, 722)=2.63, $p>.05$].

Kişilerarası Problemlerin Yaşa Göre Karşılaştırılması

Kişilerarası problemlerin Baskınlık ve Boyun Eğicilik alt boyutları ile yaş arasındaki ilişki incelemek için yapılan MANOVA analizi sonuçlarında bireyin baskınlık ya da Boyun eğicilik puanlarının yaş gruplarına göre farklılaştığı görülmüştür [Wilks'λ = .98, Multi F(4, 1452)=3.60, $p<.01$, $\eta^2= .01$].

Bonferroni düzeltmesi ile tek değişkenli analiz sonuçları yaşın Baskınlık [F(2,727) =4.21, $p<.025$, $\eta^2= .01$] ve Boyun Eğicilik [F (2, 727)=4.01, $p<.025$, $\eta^2= .01$] alt boyutlarına göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 3.3.).

Bonferroni analizi post-hoc karşılaştırmalarına göre ilk yetişkinlik (18-24 yaş) grubundaki katılımcılar ($X_{ort}=9.42$) orta yetişkinlik (30-61 yaş) grubundaki katılımcılara ($X_{ort}=8.51$) göre anlamlı düzeyde daha fazla Baskınlık alt boyutunda sorun yaşamaktadırlar. Öte yandan erken yetişkinlik (25-29 yaş) grubundaki katılımcılar ($X_{ort}=9.16$), ilk yetişkinlik grubundaki katılımcılar ($X_{ort}=9.42$) ve orta yetişkinlik grubundaki katılımcılardan ($X_{ort}=8.51$) Baskınlık skorları açısından anlamlı

derecede farklılaşmamaktadır. Boyun Eğicilik alanında genç yetişkinlik grubundaki katılımcılar ($X_{ort}=9.65$) diğer iki gruptaki katılımcılardan anlamlı ölçüde farklılık göstermezken; ilk yetişkinlik grubundaki katılımcılar ($X_{ort}=10.01$) orta yetişkinlik grubundaki katılımcılardan ($X_{ort}=9.03$) bu alanda anlamlı derecede daha fazla sorun yaşadığını bildirmiştir.

Kişilerarası Problemlerin Eğitim Düzeyi Göre Karşılaştırılması

Eğitim düzeyi ile kişilerarası problemlerin Baskınlık ve Boyun Eğicilik alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır.

Sonuçlara göre katılımcıların eğitim düzeyine göre yaşadığı kişilerarası problem alanları anlamlı derecede farklılaşmıştır [Wilks' $\lambda = .98$, Multi $F(4, 1454)=3.67$, $p<.01$, $\eta^2= .01$]. Bonferroni düzeltmesi ile tek değişkenli analizlere bakıldığında eğitim düzeyine göre Baskınlık [$F(2, 728) = 5.25$, $p<.01$, $\eta^2= .01$] skorlarının farklılaştığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.3.).

Bonferroni post-hoc karşılaştırmaları incelendiğinde Lisans eğitim düzeyindeki katılımcıların ($X_{ort}=9.36$) Lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcılardan ($X_{ort}=8.54$) anlamlı derecede daha fazla Baskınlık alt ölçeği ortalama puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Lise ve altı eğitim düzeyindeki katılımcıların ise ($X_{ort}=8.26$) Baskınlık alanında diğer iki gruptan anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Kişilerarası Problemlerin Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Kişilerarası problemlerin Baskınlık ve Boyun Eğicilik iki alt boyutunun gelir düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmış olup analiz sonuçlarına göre gelir düzeyleri ile kişilerarası problemler arasındaki ilişki anlamlıdır [Wilks' $\lambda = .98$, Multi $F(4, 1454)=2.86$, $p<.05$, $\eta^2= .01$]. Benferroni düzeltmesi ile tek değişkenli test sonuçları incelendiğinde gelir düzeylerinin Baskınlık ölçümleri ile anlamlı ilişkisinin olduğu görülmektedir [$F(2, 728) = 3.93$, $p<.025$, $\eta^2= .01$] (Bkz. Tablo 3.3.).

Benferroni post-hoc kıyaslamaları orta-altı gelir grubundaki katılımcıların ($X_{ort}=9.79$) orta-üstü gelir grubundaki katılımcılara göre ($X_{ort}=8.95$) anlamlı düzeyde daha yüksek Baskınlık alt ölçek skorlarına sahip olduğunu göstermektedir. Diğer yandan orta gelir grubundaki katılımcılar ($X_{ort}=8.85$) diğer iki gruptan Baskınlık alanında farklılaşmamaktadır.

Kişilerarası Problemlerin Psikolojik Yardım Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların Kişilerarası Kişilik Envanterinin Baskınlık ve Boyun Eğicilik alt boyutlarından aldıkları ortalama puanlarının psikolojik yardım alıp almamasına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) sonuçları Baskınlık ve Boyun Eğicilik kişilerarası problem boyutları ortalama puanlarının psikolojik yardım alma grupları arasında farklılık göstermediğini ortaya koymuştur [Wilks' $\lambda = .99$, Multi $F(2, 728)=2.59$, $p>.05$].

Kişilerarası Problemlerin İlaç Kullanımına Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların herhangi bir psikiyatrik ilaç kullanıp kullanmadıklarının kişilerarası problemler üzerindeki temel etkisini araştırmak amacıyla Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır.

Yapılan analiz sonuçlarına göre kişilerarası problemler ilaç kullanımına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir [Wilks' $\lambda = .98$, Multi $F(2, 728)=8.08$, $p<.001$, $\eta^2= .02$]. Bonferroni düzeltmesi gözetilerek tek değişkenli analizler incelendiğinde Baskınlık [$F(1, 729)=5.94$, $p<.025$, $\eta^2= .01$] ve Boyun Eğicilik [$F(1, 729)=12.27$, $p<.001$, $\eta^2= .02$] ortalama puanları ilaç kullanımına göre değişmektedir (Bkz. Tablo 3.3.).

Buna göre ilaç kullanan katılımcıların ($X_{ort}= 9.86$) ilaç kullanmayan katılımcılara ($X_{ort}=8.94$) göre Baskınlık alanında daha fazla problem yaşadıklarını bildirmiştir. Aynı şekilde ilaç kullanan katılımcılar ($X_{ort}=10.85$) ilaç kullanmayan katılımcılara ($X_{ort}=9.42$) göre Boyun Eğicilik boyutunda daha fazla problem yaşadığını belirtmişlerdir.

Kişilerarası Problemlerin Psikolojik Bozukluk/Problem Bildirme Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların bildirdikleri psikolojik problem/bozukluğun olup olmasının kişilerarası problemler üzerindeki temel etkisini araştırmak amacıyla Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Yapılan analiz sonuçlarında hem kovaryans (Box's $F(3, 304288,5)=2.63, p<.05$) hem de Baskınlık altölçeği için varyans homojenliği (Levene $F(1, 729)=7.73, p<.01$) varsayımları karşılanmadığından sonuçlar değerlendirilememiştir.

Kişilerarası Problemlerin İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

Katılımcıların ilişki durumlarının Baskınlık ve Boyun Eğicilik kişilerarası problem boyutlarından aldıkları ortalama puanlar üzerinde anlamlı bir temel etkisinin olup olmadığını belirlemek için yapılan Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) sonuçlarına göre ilişki durumunun kişilerarası problemler üzerinde anlamlı bir temel etkisi olduğunu göstermektedir [Wilks' $\lambda = .98$, Multi $F(2, 728)=6.82, p=.001, \eta^2 = .02$]. Bonferroni düzeltmesi ile tek değişkenli testler incelendiğinde hem Baskınlık [$F(1, 729) = 8.76, p<.01, \eta^2 = .01$] hem de Boyun Eğicilik [$F(1, 729) = 6.76, p=.01, \eta^2 = .01$] puan ortalamalarının ilişki durumuna göre farklılaştığı görülmüştür (Bkz. Tablo 3.3.). Değişkenlerin ortalamaları incelendiğinde bekar katılımcıların ($X_{ort}=9.32$) evli katılımcılara ($X_{ort}=8.50$) göre Baskınlık puan ortalamaları anlamlı derecede daha yüksektir. Diğer taraftan Boyun Eğicilik problem alanında da bekar katılımcılar ($X_{ort}=9.86$) evli katılımcılara ($X_{ort}=9.07$) göre anlamlı derecede daha yüksek puanlara sahiptirler.

Kişilerarası Problemlerin İlişki Süresine Göre Karşılaştırılması

Kişilerarası Problemlerin Baskınlık ve Boyun Eğicilik altölçekleri puan ortalamalarının katılımcıların ilişki süresine göre anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını belirlemek için Çok değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılmıştır.

Analiz sonuçları, katılımcıların Baskınlık ya da Boyun Eğicilik alanlarında problem yaşamalarının ilişki sürelerine göre farklılık göstermediğine işaret etmektedir [Wilks' $\lambda = .99$, Multi $F(4, 1454)=2.09, p>.05$].

Tablo 3. 3. Demografik Değişkenlerin Kişilerarası Problemler Üzerindeki Etkisine İlişkin Analiz Sonuçları

Değişken	Wilks'λ	Multi. F	Multi. Df	Multi. η^2	Uni. F	Uni. Df	Uni. η^2
Yaş	.98	3.60**	4,1452	.01	-	-	-
Baskınlık	-	-	-	-	4.21†	2,727	.01
Boyun E.	-	-	-	-	4.01†	2,727	.01
Eğitim D.	.98	3.67**	4, 1454	.01	-	-	-
Baskınlık	-	-	-	-	5.25 †	2,728	.01
Boyun E.	-	-	-	-	2.89	2,728	.01
Gelir D.	.98	2.86*	4,1454	.01	-	-	-
Baskınlık	-	-	-	-	3.93 †	2,728	.01
Boyun E.	-	-	-	-	1.99	2,728	.01
İlaç K. D	.98	8.08***	2,728	.02	-	-	-
Baskınlık	-	-	-	-	5.94 †	1,729	.01
Boyun E.	-	-	-	-	12.27 †	1,729	.02
İlişki D.	.98	6.82***	2,728	.02	-	-	-
Baskınlık	-	-	-	-	8.76 †	1,729	.01
Boyun E.	-	-	-	-	6.76 †	1,729	.01

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$, † Bonferroni düzeltmesine ($.05/2=.025$) göre anlamlı

Boyun E.: Boyun Eğililik; Eğitim D.: Eğitim Düzeyi; Gelir D.: Gelir Düzeyi; İlaç K.D.: Psikiyatrik İlaç Kullanım Durumu; İlişki D.: İlişki Durumu

3.2.2. Algılanan Partner Problemleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Yapılan Analiz Sonuçları

Algılanan partner problemleri için Kişilerarası Problemler Envanteri Gözlemci Formunun Baskın-Kontrolcü (Partner-Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Partner-Boyun Eğililik) alt boyutları kullanılmıştır. İlişkili olabileceği düşünülen demografik değişkenlerle algılanan partner problemleri arasındaki ilişkileri incelemek amacı ile 2 farklı Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) uygulanmıştır. Değişken gruplarındaki kişi sayılarının eşit olmadığı durumlarda kovaryans homojenliği Box's Test ile grup varyanslarının homojen dağılıp dağılmadığı ise Levene Test ile kontrol edilmiştir.

Çok Değişkenli Analizlerin anlamlı çıktıktan sonra, tek değişkenli analiz sonuçları yapılan Benferroni düzeltmesi sonucu belirlenen .025 (2 bağımlı değişken olduğu için .05/2)'e göre incelenmiş ve .025'den küçük değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Algılanan Partner Problemlerinin İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

İlk MANOVA algılanan partner problemlerinin katılımcıların ilişki durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için yapılmıştır. Analiz sonuçları algılanan partner problemlerinin ilişki durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığına işaret etmektedir [Wilks'λ = .99, Multi F(2, 728)=3.70, p<.05, η^2 = .01].

Bonferroni düzeltmesi ile tek değişkenli analizler incelendiğinde ilişki durumunun katılımcıların Partner- Boyun Eğicilik puan ortalamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir temel etkisinin olduğunu görülmüştür [F (1, 729) =7.24, p<.01, η^2 = .01] (Bkz. Tablo 3.4.).

Partner- Boyun Eğicilik alt ölçeğinden alınan ortalama puanları karşılaştırıldığında bekar katılımcılar (X_{ort} =9.30) evli katılımcılardan (X_{ort} =8.45) daha fazla parterlerinin Boyun Eğicilik boyutunda sorun yaşadığını bildirmişlerdir.

Tablo 3. 4. İlişki Durumunun Algılanan Partner Problemleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Analiz Sonuçları

Değişken	Wilks'λ	Multi. F	Multi. Df	Multi η^2	Uni. F	Uni. Df	Uni. η^2
İlişki D.	.99	3.70*	2,728	.01	-	-	-
Partner-B	-	-	-	-	.02	1,729	.00
Partner-BE	-	-	-	-	7.24 †	1,729	.01

*p<.05, † Bonferroni düzeltmesine (.05/2=.025) göre anlamlı

İlişki D.: İlişki Durumu; Partner-B: Partner Baskınlık; Partner-BE: Partner Boyun Eğicilik

Algılanan Partner Problemlerinin İlişki Süresine Göre Karşılaştırılması

Bu bölümdeki son MANOVA ise ilişki süresinin algılanan partner problemleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını incelemek için uygulanmıştır. Analiz sonuçları algılanan partner problemlerinin ilişki süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediğine işaret etmektedir [Wilks'λ = .99, Multi F(4, 1454)=1.47, p>.05].

3.3. Araştırmadaki Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Analizi

Sonuçları

Erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları (Aşırı Telafi, Söz Dinleyen Teslimci), kişilerarası problemler (Baskınlık, Boyun Eğicilik) ve

algılanan partner problemleri (Partner-Baskınlık, Partner-Boyun Eğicilik) arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre Kişilerarası Problemler Envanteri (KPE)'nin baskınlık alt ölçeği; erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ile orta düzey ($r=.35, p<.01$) pozitif yönlü, diğeri yönelimlilik ile düşük düzeyde ($r=.28, p<.01$) pozitif yönlü, zedelenmiş sınırlar ile orta düzey ($r=.35, p<.01$) pozitif yönlü, zedelenmiş otonomi ile orta düzey ($r=.31, p<.01$) pozitif yönlü, yüksek standartlar ile orta düzey ($r=.42, p<.01$) pozitif yönlü ilişki göstermektedir. Baskınlık ile aşırı telafi modu arasında orta düzey ($r=.56, p<.01$) pozitif yönlü bir ilişki varken söz dinleyen-teslimci mod ile düşük düzeyde ($r=.24, p<.01$) pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur.

Boyun Eğicilik alt ölçeği; şema alanlarından kopukluk ile orta düzey ($r=.53, p<.01$) pozitif yönde, diğeri yönelimlilik ile orta düzey ($r=.36, p<.01$) pozitif yönde, zedelenmiş sınırlar ile düşük düzey ($r=.19, p<.01$) pozitif yönde, zedelenmiş otonomi ile orta düzey ($r=.54, p<.01$) pozitif yönde, yüksek standartlar ile orta düzey ($r=.32, p<.01$) pozitif yönde ilişkisi olduğu görülmektedir. Boyun Eğicilik ile baskınlık arasında düşük düzeyde ($r=.15, p<.01$) pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Boyun Eğicilik, aşırı telafi modu ile düşük düzeyde ($r=.21, p<.01$) pozitif yönde ilişkiliyken; söz dinleyen-teslimci mod ile yüksek düzeyde ($r=.60, p<.01$) pozitif yönde ilişkilidir.

KPE'nin partner için gözlemci versiyonundan partner-baskınlığı; erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.32, p<.01$), diğeri yönelimlilik ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.28, p<.01$), zedelenmiş sınırlar ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.24, p<.01$), zedelenmiş otonomi ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.28, p<.01$), yüksek standartlar ile pozitif yönlü orta düzey, işlevsel olmayan baş etme modlarından aşırı telafi ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.31, p<.01$), söz dinleyen teslimci ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.34, p<.01$), kişilerarası problemlerden baskınlık ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.29, p<.01$), boyun eğicilik ile pozitif yönlü orta düzey ($r=.23, p<.01$) anlamlı ilişkisi bulunmuştur.

Partner-boyun eğicilik ise; erken dönem şema alanlarından kopukluk ile pozitif yönde orta düzey ($r=.47, p<.01$), diğeri yönelimlilik ile pozitif yönde orta düzey ($r=.32, p<.01$), zedelenmiş sınırlar ile pozitif yönde orta düzey ($r=.23, p<.01$), zedelenmiş otonomi ile pozitif yönde orta düzey ($r=.39, p<.01$), yüksek standartlar ile pozitif yönde orta düzey ($r=.31, p<.01$), işlevsel olmayan baş etme modlarından aşırı telafi ile pozitif yönde orta düzey ($r=.32, p<.01$), söz dinleyen teslimci ile pozitif yönde orta düzey ($r=.43, p<.01$), kişilerarası problemlerden baskınlık ile pozitif yönde düşük düzey ($r=.21, p<.01$), boyun eğicilik ile pozitif yönde orta düzey ($r=.56, p<.01$), partner-baskınlık ile ise pozitif yönde düşük düzeyde ($r=.20, p<.01$) ilişkisi bulunmuştur.

Tüm değişkenler arasındaki ilişkilere dair Pearson Korelasyon Analiz sonuçları Tablo 3.5.'de verilmiştir.

Tablo 3. 5. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Katsayıları

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
YŞÖ-A											
1-K	1										
2-DY	.53**	1									
3-ZS	.41**	.37**	1								
4-ZO	.71**	.59**	.33**	1							
5-YS	.46**	.59**	.49**	.49**	1						
KPE											
6-B	.35**	.28**	.35**	.31**	.42**	1					
7-BE	.53**	.36**	.19**	.54**	.32**	.15**	1				
ŞME											
8-AT	.48**	.40**	.55**	.36**	.67**	.56**	.21**	1			
9-SDT	.56**	.48**	.22**	.64**	.41**	.24**	.60**	.34**	1		
KPE-GF											
10-P/B	.32**	.28**	.24**	.28**	.25**	.29**	.23**	.31**	.34**	1	
11-P/BE	.47**	.32**	.24**	.39**	.31**	.21**	.56**	.32**	.43**	.20**	1

** $p<.01$

YŞÖ-A: Young Şema Ölçeği Alanları; K: Kopukluk Şema Alanı; DY: Diğeri Yönelimlilik Şema Alanı; ZS: Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı; ZO: Zedelenmiş Otonomi Şema Alanı; YS: Yüksek Standartlar Şema Alanı; KPE: Kişilerarası Problemler Envanteri; B: Baskınlık; BE: Boyun Eğicilik; ŞME: Şema Mod Envanteri; AT: Aşırı Telafi; SDT: Söz Dinleyen Teslimci; KPE-GF: Kişilerarası Problemler Envanteri Gözlemci Formu; P/B: Partner-Baskınlık; P/BE: Partner-Boyun Eğicilik

3.4. Araştırmadaki Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Bu bölümde, erken dönem uyum bozucu şema alanları (Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk, Yüksek Standartlar, Zedelenmiş Sınırlar, Diğer Yönelimlilik) ve işlevsel olmayan baş etme modlarının (Aşırı Telafi Modu ve Söz Dinleyen Teslimci) Baskınlık ve Boyun Eğiciliği yordama gücünü ve tüm bu değişkenlerin Algılanan Partner Baskınlık ve Boyun Eğiciliği yordama gücünü inceleyebilmek için yapılan 4 farklı Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi (Stepwise metodu ile yürütülmüştür) sonuçları yer almaktadır.

İlk analizlerde, Kişilerarası Problemler Envanteri'nin (KPE) Baskınlık ve Boyun Eğicilik altölçekleri ayrı ayrı sonuç değişkeni olarak kabul edilip 3 aşamalı olarak kontrol ve yordayıcı değişkenler modele eklenmiştir. Yaş, cinsiyet, psikolojik yardım alma durumu, psikiyatrik ilaç kullanım durumu ve ilişki durumu etkilerinin kontrol edilmesi amacıyla analizin ilk aşamasında eklenmiştir. 5 erken dönem uyum bozucu şema alanı 2. Aşamada, Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci Mod ise 3. Aşamada eklenerek iki farklı Hiyerarşik Regresyon Analizi gerçekleştirilmiştir.

Algılanan partner problemleri ölçümleri olan Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik değişkenlerinin sonuç değişkenleri olarak alındığı analizlerde ise 4 aşamada kontrol ve yordayıcı değişkenler modele eklenmiştir. Grup karşılaştırmalarında anlamlı sonuçlar elde edilen ilişki durumu etkisinin kontrol edilmesi amacı ile ilk aşamada analize eklenmiştir. İkinci aşamada 5 erken dönem uyum bozucu şema alanı, 3. aşamada Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci Mod, 4. aşamada ise Baskınlık ve Boyun Eğicilik ölçümleri eklenerek iki ayrı Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır.

3.4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Baskınlık ve İşlevsel Olmayan Baş Etme Modlarına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Baskınlık değişkeninin yordayıcılarının incelendiği modelde regresyon denkleminde; 1. Aşamada yaş, cinsiyet, psikolojik yardım alma durumu, psikiyatrik ilaç kullanım durumu, ilişki durumu, 2. aşamada 5 erken dönem uyum bozucu şema alanı, 3.

aşamada işlevsel olmayan 2 baş etme modu eklenmiştir. Yapılan Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analiz sonuçları Tablo 3.6.'da sunulmuştur.

Tablo 3. 6. Baskınlığın Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	R ²	F Değişim	β
Aşama 1: Demografik Değişkenler			
İlişki Durumu	.012	8.841	.110**
İlaç Kullanım Durumu	.019	5.322	-.085*
Aşama 2: Şema Alanları			
Yüksek Standartlar	.180	141.193	.404***
Zedelenmiş Sınırlar	.207	24.475	.188***
Kopukluk	.222	14.150	.145***
Aşama 3: Baş Etme Modları			
Aşırı Telafi	.330	114.725	.480***

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Tablo 3.6.'da görüldüğü üzere analize eklenen demografik değişkenlerden ilişki durumu ($\beta=.11$, $t(722) = 2.97$, $p<.01$) ve ilaç kullanım durumu ($\beta=-.09$, $t(721)=-2.31$, $p<.05$) baskınlığı yordamaktadır. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından Yüksek Standartlar ($\beta=.40$, $t(720)=11.88$, $p<.001$), Zedelenmiş Sınırlar ($\beta=.19$, $t(719)=4.95$, $p<.001$) ve Kopukluk ($\beta=.15$, $t(718)=3.76$, $p<.001$); işlevsel olmayan baş etme modlarından ise Aşırı Telafi ($\beta=.48$, $t(717)=10.71$, $p<.001$) Baskınlık altölçeğini yordamaktadır. Genel olarak ilişki durumu ($F_{değişim}(1, 722) = 8.84$, $p<.01$) %1, ilaç kullanım durumu ($F_{değişim}(1, 721) = 5.32$, $p<.05$) %1 olmak üzere kontrol değişkenleri toplam %2 varyans açıklamaktadır. Demografik değişkenlerin etkisi kontrol edildikten sonra Baskınlığın toplam varyansının; %16'sını Yüksek Standartlar ($F_{değişim}(1, 720) = 141.19$, $p<.001$), %3'ünü Zedelenmiş Sınırlar ($F_{değişim}(1, 719) = 24.48$, $p<.001$), %1'ini Kopukluk ($F_{değişim}(1, 718) = 14.15$, $p<.001$) şema alanı açıklamaktadır. Şema alanlarının açıkladığı varyans kontrol edildikten sonra Aşırı Telafi modunun %11 varyans ($F_{değişim}(1, 717) = 114.73$, $p<.001$) açıkladığı görülmektedir. Test edilen modelin açıkladığı toplam varyans %33'tür. Bu sonuçlara göre, bekar olmak, psikiyatrik ilaç kullanıyor olmak, yüksek standartlar, Zedelenmiş Sınırlar ve Kopukluk

şema alanları ve Aşırı Telafi Modu'nda yükselen puanlar Baskınlık problemlerinde yüksek puanlar ile ilişkilidir.

3.4.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Boyun Eğicilik ve İşlevsel Olmayan Baş Etme Modlarına İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Boyun Eğicilik değişkenini yordayan faktörleri tespit etmek amacıyla regresyon denkleminde 1. aşamada yaş, cinsiyet, psikolojik yardım alma durumu, psikiyatrik ilaç kullanım durumu, ilişki durumu kontrol değişkeni olarak, 2. Aşamada 5 erken dönem uyum bozucu şema alanı, 3. aşamada Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci işlevsel olmayan baş etme modları yordayıcı değişken olarak modele dahil edilip Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 3.7.'de aktarılmaktadır.

Tablo 3. 7. Boyun Eğiciliğın Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	R ²	F Değişim	β
Aşama 1: Demografik Değişkenler			
İlaç Kullanım Durumu	.017	12.49	-.130***
Yaş	.032	11.12	-.122***
Aşama 2: Şema Alanları			
Zedelenmiş Otonomi	.293	266.22	.530***
Kopukluk	.334	43.55	.286***
Aşama 3: Baş Etme Modları			
Söz Dinleyen Teslimci	.419	105.37	.386***
Aşırı Telafi	.426	9.27	-.099**

p<.01, *p≤.001

Tablo 3.7. incelendiğinde Demografik değişkenlerden katılımcılar tarafından bildirilen psikiyatrik ilaç kullanım durumu ($\beta = -.13$, $t(722) = -3.53$, $p < .001$) ve yaş ($\beta = -.12$, $t(721) = -3.33$, $p = .001$) değişkenlerinin Boyun Eğiciliği yordadığı görülmektedir. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından Zedelenmiş Otonomi ($\beta = .53$, $t(720) = 16.32$, $p < .001$) ve Kopukluk ($\beta = .29$, $t(719) = 6.60$, $p < .001$); baş etme modlarından Söz Dinleyen Teslimci ($\beta = .39$, $t(718) = 10.27$, $p < .001$) modun Boyun Eğicilik değişkeni üzerinde yordayıcı etkisi bulunmaktadır. Buna göre Boyun Eğiciliğın toplam varyansının, %2'sini psikiyatrik ilaç kullanım durumu ($F_{değişim}(1, 722) = 12.49$, $p < .001$),

%1'ini ise yaş değişkeni ($F_{değişim}(1, 721) = 11.12, p = .001$) açıklamaktadır. İlk aşamadaki değişkenlerin açıkladığı varyans kontrol edildikten sonra Zedelenmiş Otonomi ($F_{değişim}(1, 720) = 266.22, p < .001$) %26; Kopukluk ($F_{değişim}(1, 719) = 43.55, p < .001$) %4 varyans açıklarken erken dönem uyum bozucu şema alanlarının açıkladığı varyans kontrol edildikten sonra kalan varyansın %9'unu Söz Dinleyen Teslimci Mod ($F_{değişim}(1, 718) = 105.37, p < .001$) açıklamaktadır.

Aşırı Telafi modu ile Boyun Eğicilik ilişkisinde korelasyon ($r = .20$) ve regresyon ($\beta = -10$) katsayılarının yön farkı dolayısıyla baskılayıcı etki (supression effect) olduğu gözlenmiştir. Bu nedenle Aşırı Telafi Modunun Boyun Eğicilik ile ilişkisi yorumlanamamıştır.

Analizde test edilen model, Boyun Eğiciliğin toplam %43 varyansını açıklamıştır. Sonuçlara göre psikiyatrik ilaç kullanmak, daha genç yaşta olmak, Zedelenmiş Otonomi ve Kopukluk şema alanları ve Söz Dinleyen Teslimci Mod ölçümlerinde yükselen puanlar Boyun Eğicilikteki yükselmeleri yordamıştır.

3.4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Partner-Baskınlığı, İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları ve Kişilerarası Problemlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Algılanan Partner Baskınlığını yordayan faktörleri belirlemek amacıyla Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır. İlk aşamada ilişki durumu kontrol değişkeni olarak, 2. aşamada 5 şema alanı, 3. aşamada işlevsel olmayan 2 baş etme modu, 4. Aşamada ise KPE'nin Baskınlık ve Boyun Eğicilik ölçümleri denkleme eklenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3.8.'de yer almaktadır.

Tablo 3. 8. Algılanan Partner-Baskınlığının Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	R ²	F Değişim	β
Aşama 1: Şema Alanları			
Kopukluk	.102	82.83	.319***
Diğeri Yönelimlilik	.119	14.43	.155***
Zedelenmiş Sınırlar	.128	6.98	.102**
Aşama 2: Baş Etme Modları			
Aşırı Telafi	.154	22.28	.207***
Söz Dinleyen Teslimci	.167	11.68	.146***
Aşama 3: Kişilerarası Problemler			
Baskınlık	.177	8.68	.121**

p<.01, *p≤.001

Analiz sonuçlarına göre ilişki durumu Algılanan Partner-Baskınlığını yordamamıştır. Şema alanlarından Kopukluk ($\beta=.32$, $t(729)=9.10$, $p<.001$), Diğeri Yönelimlilik ($\beta=.16$, $t(728)=3.80$, $p<.001$) ve Zedelenmiş Sınırlar ($\beta=.10$, $t(727)=2.64$, $p<.01$); işlevsel olmayan baş etme modlarından Aşırı Telafi ($\beta=.21$, $t(726)=4.72$, $p<.001$) ve Söz Dinleyen Teslimci ($\beta=.15$, $t(725)=3.42$, $p=.001$); kişilerarası problemlerden ise Baskınlık ($\beta=.12$, $t(724)=2.95$, $p<.01$) Partner-Baskınlığını yordamaktadır. Şema alanlarının açıkladığı %13'lük varyansın %10'unu Kopukluk şema alanı ($F_{değişim}(1, 729)=82.83$, $p<.001$), %2'sini Diğeri Yönelimlilik şema alanı ($F_{değişim}(1, 728)=14.43$, $p<.001$), %1'ini Zedelenmiş Sınırlar şema alanı ($F_{değişim}(1, 727)=6.98$, $p<.01$) açıklamaktadır. Şema alanlarının varyansları kontrol edildikten sonra Partner-Baskınlığı varyansının Aşırı Telafi %3'ünü ($F_{değişim}(1, 726)=22.28$, $p<.001$), Söz Dinleyen Teslimci ise %1'ini ($F_{değişim}(1, 725)=11.68$, $p=.001$) açıklamaktadır. İlk 2 aşamada eklenen değişkenlerin varyansları kontrol edildikten sonra kişilerarası problemlerden Baskınlık ($F_{değişim}(1, 724)=8.68$, $p<.01$) Partner-Baskınlığı ölçümünde varyansın %1'ini açıklamaktadır.

Test edilen modelin Algılanan Partner Baskınlığında açıkladığı toplam varyans %18'dir. Kopukluk, Diğeri Yönelimlilik ve Zedelenmiş Sınırlar şema alanları, Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci Mod ve Baskınlıkta yükselen puanlar Algılanan Partner-Baskınlığındaki yüksek puanlarla ilişkilidir.

3.4.4. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, Partner-Boyun Eğiciliği, İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları ve Kişilerarası Problemlere İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Algılanan Partner-Boyun Eğicilik ölçümünün yordayıcı faktörlerini belirlemek için Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi yapılmıştır. Analize ilk aşamada ilişki durumu kontrol değişkeni olarak, ikinci aşamada 5 erken dönem uyum bozucu şema alanı, üçüncü aşamada 2 işlevsel olmayan baş etme modu, dördüncü aşamada ise KPE'nin Baskınlık ve Boyun Eğicilik altölçekleri eklenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3.9.'da sunulmuştur.

Tablo 3. 9. Algılanan Partner-Boyun Eğiciliğin Yordayıcı Değişkenlerine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	R ²	F Değişim	B
Aşama 1: Demografik Değişkenler			
İlişki Durumu	.010	7.24	.099**
Aşama 1: Şema Alanları			
Kopukluk	.226	203.38	.470***
Yüksek Standartlar	.236	9.88	.115**
Aşama 2: Baş Etme Modları			
Söz Dinleyen Teslimci	.269	32.32	.223***
Aşama 3: Kişilerarası Problemler			
Boyun Eğicilik	.362	105.86	.398***

p<.01, *p<.001

Sonuçlar incelendiğinde ilişki durumu ($\beta = .10$, $t(729) = 2.69$, $p < .01$), Kopukluk ($\beta = .47$, $t(728) = 14.26$, $p < .001$) ve Yüksek Standartlar ($\beta = .12$, $t(727) = 3.14$, $p < .01$) şema alanı; Söz Dinleyen Teslimci Mod ($\beta = .22$, $t(726) = 5.69$, $p < .001$) ve Boyun Eğicilik ($\beta = .40$, $t(725) = 10.29$, $p < .001$) değişkenlerinin Partner-Boyun Eğicilik ölçümünü yordadığı görülmektedir. Partner-Boyun Eğicilik ölçümünün toplam varyansının %1'ini ilişki durumu ($F_{değişim}(1, 729) = 7.24$, $p < .01$), %22'sini Kopukluk şema alanı ($F_{değişim}(1, 728) = 203.38$, $p < .001$), %1'ini Yüksek Standartlar şema alanı ($F_{değişim}(1, 727) = 9.88$, $p < .01$) açıklarken; 3. aşamada eklenen Söz Dinleyen Teslimci %3 varyans ($F_{değişim}(1,$

726) =32.32, $p<.001$), 4. Aşamada eklenen Boyun Eğicilik ise %9 varyans ($F_{değişim}(1, 725) =105.86$, $p<.001$) açıklamaktadır.

Test edilmiş olan model Algılanan Partner-Boyun Eğiciliğinde toplam %36 varyans açıklamaktadır. Sonuçlara göre bekar olmak ile Kopukluk ve Yüksek Standartlar şema alanları, Söz Dinleyen Teslimci Mod ve Boyun Eğicilikte yükselen puanların Algılanan Partner Boyun Eğiciliğinde yüksek puanlarla ilişkili olduğunu göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada erken dönem uyum bozucu şema alanları, algılanan partner problemleri, işlevsel olmayan baş etme modları ve kişilerarası problemler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bölümde, bu amaçla gerçekleştirilen istatistiksel analizlerin bulguları erişilebilen alanyazın çerçevesinde değerlendirilmiştir. İlk olarak kişilerarası problemler ile algılanan partner problemlerinin bazı demografik değişkenlere göre kıyaslanmasına ilişkin bulgular incelenmiştir. Ardından erken dönem uyum bozucu şema alanları, kişilerarası problemler, işlevsel olmayan baş etme modları ve algılanan partner problemleri arasındaki ilişkiler; sonrasında ise kişilerarası problemler ve algılanan partner problemlerinin yordayıcı değişkenleri tartışılmıştır. Araştırma bulguları tartışıldıktan sonra bulguların klinik doğrular, çalışmanın sınırlılıkları değerlendirilip gelecek araştırmalar için öneriler sunulmuştur.

4.1. Kişilerarası Problemler ve Algılanan Partner Problemlerinin Demografik Değişkenlere Göre Kıyaslanmasına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmada kişilerarası problemlerin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, psikolojik yardım alma durumu, psikiyatrik ilaç kullanım durumu, psikolojik bozukluk/problem bildirme durumu, ilişki durumu ve ilişki süresine; algılanan partner problemlerinin ise katılımcıların kendi demografik bilgilerine göre değişme beklenmemesi dolayısıyla yalnızca romantik ilişkisi hakkında sorulan (partneri ile ortak olan) sorular olan ilişki durumu ve ilişki süresine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre kişilerarası problemlerin yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, ilaç kullanım durumu ve ilişki durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Algılanan partner problemleri ise yalnızca ilişki durumuna göre farklılaşmıştır.

Alanyazındaki kişilerarası problemler ile cinsiyet ilişkisinin araştırıldığı çalışmaların (Lippa, 1995; Gurtman ve Lee, 2009; Henning ve Walker, 2008; Akyunus ve ark., 2019)

aksine mevcut çalışmada kişilerarası problemler cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Lippa (1995) Kinci-Benmerkezci ve Aşırı Uyumlu kutuplarından geçen eksen cinsiyet eksen olarak tanımlamaktadır. Nitekim diğer çalışmalarda da kadınların Dalıcı-Talepkar, Aşırı Fedakar, Aşırı Uyumlu problem alanlarında daha fazla; erkeklerin ise Kinci-Benmerkezci, Soğuk-Mesafeli alanlarında daha fazla problem bildirdikleri bulunmuştur (Henning ve Walker, 2008; Lippa, 1995; Gurtman ve Lee; Akyunus ve ark., 2019). Bu çalışmada ise kişilerarası problemlerin yalnızca Baskın-Kontrolcü (Baskınlık) ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) olmak üzere iki altölçeğinin kullanılmasının farklılık çıkmamasının sebebi olabileceğini düşündürmüştür. Fakat buna ek olarak Lippa (1995), Akyunus ve arkadaşları (2019) ve Akyunus-İnce (2012) çalışmalarında Baskın-Kontrolcü alanda erkeklerin daha fazla problem yaşadıklarını bildirmişlerdir. Bu açıdan mevcut çalışmada alanyazından farklı bir sonuç elde edildiği görülmektedir.

Araştırmanın bulguları kişilerarası problemlerin genç yetişkinlik (18-24 yaş), erken yetişkinlik (25-29 yaş) ve orta yetişkinlik (30-61 yaş) şeklinde kategorize edilen yaş düzeylerine göre farklılaştığını göstermektedir. Sonuçlara göre genç yetişkinlik grubundaki katılımcılar orta yetişkinlik grubundaki katılımcılara göre hem Baskınlık hem Boyun Eğicilik alanında anlamlı düzeyde daha fazla problem yaşamaktadırlar. Alanyazın incelendiğinde Horowitz ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında yaş ilerledikçe Baskın-Kontrolcü ve Kinci-Benmerkezci alanda yaşanan problemlerin azaldığını Aşırı Uyumlu problemlerin arttığını bulunduğu görülmektedir. Akyunus ve arkadaşları (2019) çalışmalarında kişilerarası problemlerde yaş farklılıklarını incelenmiş ve ergenlikten yetişkinliğe geçiş (18-22 yaş) grubundaki katılımcıların, erken yetişkinlik (27-35 yaş) grubundaki katılımcılara göre Baskın-Kontrolcü ve Soğuk-Mesafeli puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğunu göstermişlerdir. Akyunus-İnce (2012) de araştırmasında yaşla birlikte Baskın-Kontrolcü alanında yaşanan problemlerin azaldığını bulmuştur. Buna göre mevcut araştırmanın bulguları ile tutarlı olarak bireyler erken yaşlarda Baskınlık alanında daha fazla problem yaşamaktadırlar. Diğer yandan Boyun Eğicilik alanında da genç yetişkinlik grubundaki katılımcıların orta yetişkinlik grubundaki katılımcılara göre daha fazla problem bildirmesinin bireylerin ergenlikten yetişkinliğe geçiş döneminde kişiliklerinin tam

olarak oturmamış ve hala şekillenmeye devam ediyor olması ile ilişkili ve bununla birlikte bu süreçte yaşanan kişilerarası problemlerin ilerleyen yaşlarda yaşanan problemlere göre daha fazla olabileceği düşünülmüştür.

Bulgulara göre kişilerarası problemlerin Baskınlık alanı eğitim ve gelir düzeyine göre anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Lisans düzeyinde eğitimi olan katılımcılar lisansüstü eğitim düzeyine sahip katılımcılardan anlamlı derecede daha fazla Baskınlık ile ilişkili problem yaşamakta olduklarını bildirmişlerdir. Diğer taraftan kişilerarası problemlerin gelir düzeylerine göre karşılaştırıldığı sonuçlar incelendiğinde orta-altı gelir düzeyine sahip katılımcılar orta-üstü gelir düzeyine sahip katılımcılara göre anlamlı ölçüde daha fazla Baskınlık alanında problem belirttikleri görülmüştür. Abacı (2018)'nin çalışmasının sonuçlarında kişilerarası problemlerin algılanan gelir düzeyine göre farklılaşmadığı yer almaktadır. Mevcut çalışmanın bulguları ile Abacı (2018)'nin çalışmasındaki bu farklılığın örneklem çeşitliliği ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Abacı (2018)'nin çalışmasındaki katılımcıların tamamı üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır fakat mevcut çalışmada toplum örneklemi ile çalışılmıştır ve dolayısıyla çeşitliliğin daha fazla olması farklılık çıkmasını mümkün kılmış olabilir. Akyunus-İnce (2012)'nin çalışmasında ise mevcut çalışma ile tutarlı olarak düşük eğitim seviyesine sahip olan katılımcılar yüksek eğitim seviyesine sahip katılımcılara göre Baskın-Kontrolcü alanında daha fazla problem bildirdikleri görülmektedir.

Kişilerarası problemlerin katılımcıların belirttiği psikiyatrik ilaç kullanım durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen analiz sonuçları en az bir psikiyatrik ilaç kullanan katılımcıların kullanmayan katılımcılara göre hem Baskınlık hem Boyun Eğicilik alanında anlamlı düzede daha fazla problem yaşamakta olduklarını göstermektedir. Alanyazında kişilerarası problemlerin, kişilik örüntü ve bozukluğu (Akyunus ve Gençöz, 2016; Akyunus ve ark., 2018; Akyunus ve Gençöz, 2020; Abacı, 2018; Pincus ve Wiggins 1990; Hilsenroth ve ark., 2007; Wright ve ark., 2015; Wright ve ark., 2013; Williams ve Simms, 2016; Alden ve Capreol, 1993; Laverdiere ve ark., 2019; Dammann ve ark., 2016; Barnow ve ark., 2009; Matano ve Locke, 1995), aleksitimi (Besharat, 2010; Vanheule, Desmet, Meganck ve Bogaerts, 2007; Spitzer, Siebel-Jürges, Barnow, Grabe ve Freyberger, 2005; Inslegers ve ark., 2012), yeme

bozuklukları (Lo Coco, Gullo, Scrima ve Bruno, 2011; Ivanova ve ark., 2015; Hartmann, Zeeck ve Barrett, 2010; Eldredge, Locke ve Horowitz, 1996), duygudurum bozuklukları (Dinger ve ark., 2015; McEvoy, Burgess ve Nathan, 2013; Quilty, Mainland, McBride ve Bagby, 2013; Christ ve ark., 2019; McEvoy, Burgess, Page, Nathan ve Fursland, 2013), kaygı bozuklukları (Borkovec, Newman, Pincus ve Lytle, 2002), psikolojik sıkıntı (Wei, Heppner ve Mallinckrodt, 2003) ve negatif ruh hali (Wei, Vogel, Ku ve Zakalik, 2005) gibi birçok psikolojik problem/belirti ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Psikiyatrik ilaç kullanma durumu ile psikolojik yardım alma arasında orta düzeyde ($r=.55$); psikolojik bir problem/bozukluk bildirme durumu ile yüksek düzeyde ($r=.60$) ilişkisi olduğu göz önünde bulundurulduğunda ilaç kullanan katılımcıların kişilerarası problemlerin her iki altölçeğinde de ilaç kullanmayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip olması alanyazın ile tutarlı görünmektedir.

Kişilerarası problemlerin ilişki durumuna göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan analiz sonuçlarına göre bekar katılımcılar evli katılımcılara göre hem baskınlık hem boyun eğicilik alanlarında istatistiksel olarak anlamlı derecede daha fazla problem yaşamaktadırlar. Erişilebilen alanyazında ilişki durumunun kişilerarası problemler üzerinde etkisinin araştırıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak evliliğin psikolojik iyilik hali ile pozitif ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Bulloch, Williams, Lavorato ve Patten, 2017; Burman ve Margolin, 1992; Jang ve ark., 2009). Bu açıdan bakıldığında evli olan bireylerin daha az kişilerarası problem yaşıyor olmaları mümkün olabilmektedir. Diğer taraftan bu çalışma kapsamında tüm katılımcılar romantik ilişkiye sahiptir, bekar bireyler olarak tanımlanan gruptaki katılımcılar romantik ilişkisini evlik ile resmileştirmeyen gruptur. O yüzden ilişkilerin resmiyete dökülmesi durumunun bir etkisi olup olmadığı ile ilgili daha detaylı araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Algılanan partner problemleri ile ilişki durumu arasındaki ilişkinin incelendiği analiz sonuçları, bekar katılımcıların evli katılımcılara kıyasla partnerlerinin anlamlı derecede daha fazla boyun eğicilik boyutunda problem yaşadığını belirttiklerini göstermektedir. Ulaşılabilen alanyazında bu bulgu ile ilişkili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bulgunun da ilişkilerin resmileştirilmesi ile ilişkisi olabileceği

düşünülmektedir. Spekülatif bir yorum olarak, bireylerin ilişkilerini resmiyete dökmeden önce daha boyun eğici, uyumlu davranışlarda bulunması ilişkileri resmileştirdikten sonra daha hakimiyet kuran ve baskın davranışların artmasının olası olduğu düşünülmektedir. Fakat evli bireylerin algılanan partner baskınlığı puanlarında anlamlı bir fark bulunamaması ile baskınlığın arttığı yönünde değil boyun eğiciliğin azaldığı yönünde yorum yapılabilir.

4.2. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Erken dönem uyum bozucu şema alanları (Kopukluk, Diğer Yönelimlilik, Zedelenmiş Sınırlar, Zedelenmiş Otonomi ve Yüksek Standartlar), kişilerarası problemler (kendisi ve partneri için rapor ettiği: Baskınlık ve Boyun Eğicilik), işlevsel olmayan baş etme modları (Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci) arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir (Bkz. Tablo 3.5).

Bu bölümdeki bulgular üç başlık altında tartışılmıştır.

4.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ile Kişilerarası Problemler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması

Bulgulara göre Baskınlık (Baskın-Kontrolcü), erken dönem şema alanlarının tümü ile (Diğer Yönelimlilik şema alanı ile düşük düzeyde olmakla beraber) pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermektedir. Mojallal ve arkadaşları (2015) da çalışmalarında şema alanları ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkileri incelemiş ve Baskın-Kontrolcü problem alanı ile Zedelenmiş Sınırlar hariç tüm şema alanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler elde etmiştir. Thimm (2013) ise şema boyutları ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkileri incelemiştir ve Diğer Yönelimlilik şema alanındaki şemaların Baskın-Kontrolcü ile ilişkisinin anlamlı olmadığını fakat diğer tüm şema alanlarındaki en az bir şemanın Baskın-Kontrolcü ile pozitif yönlü anlamlı ilişkisi olduğunu bulmuştur.

Kişilerarası Problemlerin Boyun Eğicilik (Hakkını Fikrini Savunmayan) altölçeğinin, Zedelenmiş Sınırlar şema alanı ile düşük düzeyde olmakla birlikte tüm şema alanları

ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Mojallal ve arkadaşları (2015) çalışmalarında Boyun Eğicilik ile Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık alanı hariç tüm şema alanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulmuştur. Thimm (2013)'in çalışmasında ise Zedelenmiş Sınırlar alanındaki şemalar ile Hakkını-Fikrini Savunmayan arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır fakat diğer şema alanlarındaki tüm şemalar ile Hakkını-Fikrini Savunmayan altölçeği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

Şema Terapi kuramı, erken dönem uyum bozucu şemaların çocukluk ve ergenlik döneminde olumsuz yaşantılar sonucu oluştuğu (Young ve ark., 2003) ve bireyin ileriki dönemlerde geliştirdiği inançları, kendilik algısı ve ilişkilerini, sahip olduğu şemalarının birer çıktısı olarak açıklamaktadır (Young, 1999). Tüm şemaların tekrarlayan uyum bozucu örüntüler olduğu ve hem kişilerarası problemlerin (Akyunus ve Gençöz, 2016; Akyunus ve ark., 2018; Akyunus ve Gençöz, 2020; Abacı, 2018; Pincus ve Wiggins 1990; Hilsenroth ve ark., 2007; Wright ve ark., 2015; Wright ve ark., 2013; Williams ve Simms, 2016; Alden ve Capreol, 1993; Laverdiere ve ark., 2019; Dammann ve ark., 2016; Barnow ve ark., 2009; Matano ve Locke, 1995) hem de erken dönem uyum bozucu şemaların (Yakın, 2014; Ar, 2014; Üzümcü, 2016; Çakır, 2007; Klerk ve ark., 2017; Tan ve ark., 2018) birçok kişilik bozukluğu ile ilişkisi olduğu göz önünde bulundurulduğunda şema alanlarının her iki kişilerarası problem alanı ile ilişkili olması beklenen bir bulgu niteliği taşımaktadır.

Diğer taraftan Baskınlık problem alanının Diğer Yönelimlilik ile düşük düzeyde ($r<.30$) ilişkili olmasının bu şema alanındaki şemaların karakteristiği ile ilişki olabileceği düşünülmüştür. Young Şema Ölçeği'nin Türkçe versiyonunda bu şema alanında Kendini Feda ve Cezalandırılma erken dönem uyum bozucu şemaları yer almaktadır. Kendini Feda başkalarının ihtiyaçlarına odaklanma ve diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılama gibi özellikler ile karakterizedir bu açıdan bu şemanın Baskınlık özellikleri ile ilişkisinin düşük olması beklenebilecek bir bulgudur. Cezalandırıcılık şemasına sahip bireyler kendilerinin ve başkalarının yaptıkları hatalardan dolayı cezalandırılmaları gerektiği düşüncesi ile hem kendilerine hem başkalarına karşı öfkeli, yıkıcı ve acımasız davranışlar sergileyebilmektedirler. Cezalandırıcılık şeması yüksek olan bireylerin

Baskınlık ile karakterize davranış örüntüleri göstermesi daha beklenebilir bir durumdur. Thimm (2013) çalışmasında Diğer Yönelimlilik şema alanındaki hiçbir şema ile Baskın-Kontrolcü arasında anlamlı ilişki bulmamıştır. Bu farklılığın sebebinin Thimm (2013)'in çalışmasında kullanılan Young Şema Ölçeği versiyonunda Diğer Yönelimlilik şema alanında Boyun Eğicilik ve Kendini Feda altölçeklerinin yer almasının olabileceği düşünülmektedir.

Boyun Eğicilik kişilerarası problem alanının Zedelenmiş Sınırlar şema alanı ile düşük düzeyde ($r<.30$) ilişkisinin bulunması da yine bu alandaki şemaların karakterize olduğu davranış örüntüleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Young Şema Ölçeğinin Türkçe versiyonunda bu şema alanında yalnızca Ayrıcalıklık/Yetersiz Özdenetim şeması yer almaktadır. Bu şemaya sahip bireyler diğerlerinden üstün olduğuna ve özel olduklarına inanırlar ve kısıtlanmaya karşı tahammülsüzdürler, duygu ve dürtülerini kontrol etmekte zorlanırlar. Bu özellikler Boyun Eğici davranışlar ile karakterize görünmemektedir.

4.2.2. İşlevsel Olmayan Baş Etme Modlarının Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Kişilerarası Problemler ile İlişkisine Yönelik Bulguların Tartışılması

Korelasyon analizi sonuçlarına incelendiğinde işlevsel olmayan baş etme modlarından hem Söz Dinleyen Teslimci hem de Aşırı Telafi'nin tüm şema alanları ile pozitif ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Aşırı Telafi Modu ile Yüksek Standartlar; Söz Dinleyen Teslimci ile Zedelenmiş Otonomi şema alanı arasında yüksek düzeyde ($r>.60$) korelasyon bulunmaktadır.

Kuramsal olarak, modlar, belli bir zaman içindeki şema ile ilişkili duygusal durumlar olarak tanımlandığı için modlar ve şema alanlarının anlamlı ilişkiler göstermesinin bu kuramsal bilgiyi destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Ancak bazı modlar ile bazı şemalar örüntü olarak daha benzer olduğu için aralarındaki ilişkinin gücü değişebilmektedir.

Young Şema Ölçeği'nin Türkçe versiyonunda Yüksek Standartlar şema alanında Yüksek Standartlar ve Onay Arayıcılık şemaları yer almaktadır. Yüksek Standartlar

şeması mükemmeliyetçilik ve eleştirelilik ile ilişkili iken Onay Arayıcılık diğerlerinin onayını almanın ve bununla ilişkili olarak para, ün, şöhret, başarı gibi kavramların ön planda olduğu bir şemadır. Aşırı telafi baş etme biçimi büyüklenmeci, kibirli, otoriter, empatiden yoksun, bencil davranışlar ile karakterizedir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda Aşırı Telafi ile Yüksek Standartlar şema alanının yüksek düzeyde ilişkili olması kuramsal olarak tutarlı görünmektedir. Leppänen ve arkadaşlarının (2016) çalışmasında da Aşırı Telafi baş etme modunun, Zedelenmiş Sınırlar şema alanındaki Haklılık ve Yetersiz Özdenetim/Özdisiplin şemaları ile orta derecede ilişkisi olduğu bulunmuştur. Diğer yandan aynı çalışmada Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık şema alanında yer alan Yüksek Standartlar şeması ile Aşırı Telafi modunun ilişkisi anlamlı bulunmamıştır.

Çalışmanın diğer bir bulgusu Söz Dinleyen Teslimci Mod ile en yüksek korelasyona sahip şema alanının Zedelenmiş Otonomi olmasının yine bu şema alanındaki şemaların karakteristiği ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Young Şema Ölçeği'nin Türkçe versiyonunda bu şema alanında kendi kararlarını veremeyen ve hayatında daha çok eş, aile gibi bir diğer kişiye bağımlı olarak geçirme ile karakterize olan İç İç Geçme/Bağımlılık şeması, diğerlerinin onu terk etmesinden korkma ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamayacağı beklentisi ile karakterize olan Terk Edilme şeması, kendisini diğerleri ile kıyaslama ve her alanda eksik ve yetersiz hissetme ile karakterize olan Başarısızlık şeması, daha çok olumsuzluklara ve kötü yaşantılara odaklanma ile karakterize olan Karamsarlık şeması ve başına her an bir felaket gelebileceği endişesi ile karakterize olan Tehditlere Karşı Dayanıksızlık şeması yer almaktadır. Söz Dinleyen Teslimci Mod ise edilgenlik, çaresizlik, kabullenme ve boyun eğme ile karakterize ve reddedilme korkusunun olduğu bir moddur. Buna göre Zedelenmiş Otonomi ile Söz Dinleyen Teslimci Modun yüksek derecede ($r>.60$) ilişki göstermesi beklenen bir sonuçtur. Nitekim Leppänen ve arkadaşları (2016) da çalışmalarında Söz Dinleyen Teslimci mod ile Terk Edilme/İstikrarsızlık, Bağımlılık/Yetersizlik, İç İç Geçme/Gelişmemiş Benlik, Karamsarlık/Kötümserlik şemaları arasında ilişki bulmuştur. Fakat Hastalık ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık ve Başarısızlık şemaları ile Söz Dinleyen Teslimci mod arasında ilişki bulunmamıştır.

Mevcut çalışmada erken dönem uyum bozucu şemalar ile değil yalnızca şema alanları ile çalışıldığı için o alandaki hangi şema ile ilişkili olup hangi şema ile ilişkili olmadığı detaylı şekilde değerlendirilememiş olup alanyazın ile olan farklılık tartışılmamıştır.

İşlevsel olmayan baş etme modları (Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci) ile Kişilerarası Problemler arasındaki ilişkiler incelendiğinde her iki mod her iki kişilerarası problem ile ilişkili olmakla birlikte Aşırı Telafi Baskınlık ile ($r=.56$) Söz Dinleyen Teslimci ise Boyun Eğicilik ile ($r=.60$) belirgin şekilde daha güçlü korelasyon göstermektedir. Diğer taraftan Aşırı Telafi, Boyun Eğicilik ile; Söz Dinleyen Teslimci, Baskınlık ile düşük düzeyde ($r<.30$) korelasyona sahiptir.

Aşırı Telafi mod ile ilişkili özellikler (büyüklenmeci, eleştirel, otoriter, bencil) ve Baskınlık paralel görünmektedir. Bu benzerlik ilgili kavramları ölçen ölçeklerdeki sorular ile de belirginleşmektedir. Şema Mod Envanteri'nin Aşırı Telafi altölçeği için "Diğer insanlara karşı talepkarımdır" maddesi ile Kişilerarası Problemler Envanteri'nin Baskınlık altölçeği için "Kendi istediğimi elde edebilmek için başkalarını fazlasıyla yönlendiririm" maddesi benzerlik için örnek verilebilir.

Boyun Eğicilik ile Söz Dinleyen Teslimci modun da temsil ettikleri kişilik özellikleri benzer görünmektedir. Söz Dinleyen Teslimci Mod çatışmadan kaçmak için boyun eğen pasif davranışlar ile karakterize bir baş etme biçimidir. Benzer şekilde Boyun Eğicilik'i ölçmek için "Birine beni rahatsız etmemesini söylemek zordur", "Başkalarına kendimi rahatlıkla ifade edebilmek zordur" gibi sorular sorulurken Söz Dinleyen Teslimci ile ilgili "Onlarla çatışmaktan, karşı karşıya gelmekten ve reddedilmekten kaçınmak için başkalarını memnun etmeye uğraşırım", "İhtiyacımı açıkça ifade etmek yerine diğerlerinin dediğinin olmasına izin veririm" gibi sorular sorulmaktadır.

Aşırı Telafi modu ile Baskınlık alanının, Söz Dinleyen Teslimci mod ile Boyun Eğicilik alanının bu yöndeki benzerliği aralarındaki yüksek korelasyonu açıklar nitelikte görünmektedir. Moore-Messman ve Coates (2007) de çalışmalarında ilişkili olduğunu düşündükleri için Aşırı Telafi ve Teslim şema baş çıkma yöntemleri için kişilerarası problemlerden sırasıyla Baskın-Kontrolcü ve Aşırı Uyumlu altölçeklerini

kullanmışlardır. Aşırı Uyumlu altölçeği Kişilerarası Döngüsel Model’de Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) ile Arkadaşça-Sıcak eksenlerinin birleşiminden oluşmaktadır.

4.2.3. Algılanan Partner Problemleri ile Kişilerarası Problemler, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, İşlevsel Olmayan Baş Etme Modları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırmada algılanan partner problemlerini ölçmek amacı ile Kişilerarası Problemler Envanteri’ndeki Baskınlık (Baskın-Kontrolcü) ve Boyun Eğicilik (Hakkını Fikrini Savunmayan) ölçeklerindeki sorular ve yönergeler üçüncü tekil kişiye uyarlanarak toplanan veriler ile Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik değişkenleri oluşturulmuştur. Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik ile kişinin kendisi için yanıtladığı Baskınlık ve Boyun Eğicilik ölçümleri arasındaki ilişkilerin incelendiği analiz sonuçlarına göre Partner-Baskınlığı, Baskınlık ile daha yüksek derecede ilişkili olmakla birlikte her iki problem alanı ile de ilişkilidir. Aynı şekilde Partner-Boyun Eğiciliği Boyun Eğicilik ile daha yüksek derecede olmakla beraber her iki problem alanı ile anlamlı düzeyde ilişkilidir.

Bu sonuçlara göre bireylerin partnerlerin her iki alanda da problem yaşadığını düşünmektedirler fakat daha çok kendilerine benzer alanlarda problem yaşadıklarını bildirmektedirler. Markey ve Markey (2007) çalışmasının ilk aşamasında bekar bireylerde romantik partner ideali kişiliğini araştırmış ve kişilerarası problemlerde benzerlik modelinin işlediğini göstermiştir. Diğer bir deyişle bireyler kendilerine benzer partnerler arzu etmektedirler. Mevcut çalışmada ‘algılanan’ ölçümlerin olması da katılımcıların partnerlerini kendilerine benzer (arzu ettikleri şekilde) rapor etmelerine sebep olmuş olabilir. Diğer taraftan bu benzerliğin sosyal beğenirlik sebebi ile (ben partnerimden daha boyun eğiciyim ve beni eziyor ya da benim partnerim boyun eğici ve pasif biridir) partnerini kendisinden çok farklı göstermek istememelerinin mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Bulgulara göre Algılanan Partner Problemleri ölçümleri bireylerin şema alanları ve işlevsel olmayan şema modları ile de düşük($r<.30$) ve orta düzeyde ($r=.31-34$) ilişkiler

göstermiştir. Bu ilişkilerin sebebinin kuramsal bir ard alan ile ilişkili olarak değil partner problemlerini katılımcının kendi kişilerarası problemleri ile benzer şekilde raporlaması dolayısıyla olabileceği düşünülmüş ve yorumlanmamıştır.

4.3. Kişilerarası Problemler ve Algılanan Partner Problemlerinin Yordayıcılarına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Erken dönem uyum bozucu şema alanları ve işlevsel olmayan baş etme modlarının kişilerarası problemlerden Baskınlık ve Boyun Eğiciliği yordaması ve tüm bu değişkenlerin Parter-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğiciliği yordamasına ilişkin yapılan Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi sonuçları bu bölüm altında olup kişilerarası problemlerin (Baskınlık ve Boyun Eğicilik) sonuç değişkeni kabul edildiği ve algılanan partner problemlerinin (Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik) sonuç değişkeni olarak kabul edildiği analizler olmak üzere iki başlık şeklinde tartışılmaktadır.

4.3.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının ve İşlevsel Olmayan Baş etme Modlarının Baskınlık ve Boyun Eğiciliği Yordamasına Yönelik Bulguların Tartışılması

Baskınlık altölçeğinin sonuç değişkeni olarak kabul edildiği modelde kontrol değişkenlerinden ilişki durumu ve psikiyatrik ilaç kullanım durumu; erken dönem uyum bozucu şema alanlarından Yüksek Standartlar, Zedelenmiş Sınırlar ve Kopukluk; işlevsel olmayan baş etme modlarından ise Aşırı Telafi Modu'nun Baskınlığı yordadığı görülmüştür.

Katılımcıların bekar olması Baskınlık puanlarının yükselmesini yordamış ve %1 varyans açıklamıştır. Aynı zamanda psikiyatrik ilaç kullanıyor olmak Baskınlık puanlarının yükselmesi ile ilişkili olmakla beraber %1 varyans açıklamıştır. Benzer bulgular grup karşılaştırmalarında elde edildiği için burada tekrar tartışılmamıştır.

Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından Yüksek Standartlar, Baskınlık alanını en güçlü yordayan (%16) şema alanıdır. Ardından Zedelenmiş Sınırlar (%3) ve Kopukluk (%1) Baskınlık alanı yordamış ve açıklanan toplam varyansı %22'ye çıkarmıştır. Yüksek Standartlar, Zedelenmiş Sınırlar ve Kopukluk şema alanı puanları yükseldikçe Baskınlık puanları yükselmektedir. Thimm (2013) erken dönem uyum

bozucu şemaları Kişilerarası Döngüsel Model'e yerleştirdiği çalışmasında hiçbir şemanın Baskın-Kontrolcü alanında konumlanmadığını göstermiştir. Ölçeğin Türkçe versiyonunu Yüksek Standartlar şema alanında Yüksek Standartlar ve Onay Arayıcılık şeması yer almaktadır. Thimm (2013)'in çalışmasında Yüksek Standartlar Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık şema alanında yer almaktadır fakat çalışmasının sonuçlarına göre bu alandaki şemalar (Duyguları Bastırma ve Yüksek Standartlar) Kişilerarası Döngüsel Model'ne yayılmış olarak konumlanmaktadır. Yüksek Standartlar Aşırı Uyumlu problem alanına yerleştirilmiştir (Thimm, 2013). Mojallal ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında Yüksek Standartlar şemasının yer aldığı Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık şema alanının Baskın-Kontrolcü ile korelasyonu anlamlı bulunsa da korelasyonun gücü zayıftır ($r=.18$) ve bu alanın hiçbir kişilerarası problem alanını yordamadığı bulunmuştur.

Mevcut çalışmada ile alanyazındaki çalışmalardan farklı bulgu elde edilmesinin Yüksek Standartlar ile baş etme biçimlerinin farklılaşabileceği ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Yüksek Standartlar şeması mükemmeliyetçilik, detaylara takılma, performansının iyi olması ve ulaşılması zor bazı standartlara bağlı olması, yüksek ahlak ve hayatın birçok alanında katı kurallar ve zorunluluklarla ilişkilidir (Young ve ark., 2003). Bu şemanın yoğun olduğu kişilerin hem kendisi hem de çevresindekileri eleştirme ve kontrolcü davranışlar göstermesi beklenebilmektedir ama diğer yandan bireylerin şemaları ile tam zıt şekilde baş etmesi daha rahat, başarı odaklı olmama, eleştirel olmama gibi davranışlara yol açabilir. Ayrıca Yüksek Standartları yüksek olan bireylerin yüksek ahlak ve katı kurallara uyuyor olması aşırı uyumlu problem alanı ile ilişkisini açıklayabilmektedir.

Bulgulara göre Baskınlığı yordayan diğer şema alanları Zedelenmiş Sınırlar ve Kopukluk şema alanlarıdır. Mojallal ve arkadaşları (2015) da çalışmalarında Kopukluk-Reddedilme alanının Baskın-Kontrolcü alanını yordadığını bulmuşlardır.

Thimm (2013) ise Kopukluk-Reddedilme alanındaki şemaların Kişilerarası Döngüsel Model'de yayıldığını ve mevcut çalışma ile ortak olup bu alanda yer alan Duygusal Yoksunluk şeması Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) alanına; Duyguları

Bastırma şeması Soğuk-Mesafeli alana; Sosyal İzolasyon/Güvensizlik şeması Thimm'in çalışmasında 2 ayrı şema olarak yer almakta ve Sosyal İzolasyon şeması Sosyal-Çekinik, Güvensizlik şeması ise Soğuk-Mesafeli alana; Kusurluluk şeması Hakkını Fikrini Savunmayan problem alanına yerleştirilmiştir. Özetle, Thimm'in (2013) çalışmasında bu alandaki bazı şemaların Boyun Eğicilik ile ilişkili alanlara (Hakkını Fikrini Savunmayan, Sosyal Çekinik) bazı şemaların ise Baskınlık ile ilişkili (Soğuk-Mesafeli) alanlara yerleştiği görülmektedir. Mevcut çalışma sonuçları ile bu farklılığın sebebi, bu çalışmada şema alanları ile çalışılması ve problem alanlarından sadece Baskınlık ve Boyun Eğicilik alt boyutları ile çalışılması olabilir.

Hiyerarşik Regresyon Analizi sonuçlarına göre işlevsel olmayan baş etme modlarından sadece Aşırı Telafi modu Baskınlık altölçeğini yordamış ve %11 varyans açıklamıştır. Korelasyon analizleri ile benzer nitelikte olan bu bulgu beklenen yönde görünmektedir. Aşırı Telafi modu ile Baskınlık karakteristik olarak örtüşmektedir ve korelasyon analizlerinde her iki baş etme modu da Baskınlık ile ilişkili çıkmış olsa da ikisi aynı anda modele girdiğinde Aşırı Telafi Baskınlık'ı yordamıştır. Moore-Messman ve Coates (2007) de çalışmalarında ilişkili olduğunu düşündükleri için Aşırı Telafi baş etmesi için kişilerarası problemlerden Baskın-Kontrolcü ölçümlerini aracılık modellerinde kullanmışlardır.

Boyun Eğicilik altölçeğinin sonuç değişkeni olarak eklendiği modelde kontrol değişkenlerinden psikiyatrik ilaç kullanım durumu ve yaş; şema alanlarından Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk; işlevsel olmayan baş etme modlarından ise Söz Dinleyen Teslimci Modun yordayıcı olduğu görülmektedir.

Psikiyatrik ilaç kullanmış/kullanıyor olmak Boyun Eğicilik puanlarında yükselmeye sebep olmakta ve %2 varyans açıklamaktadır. Kontrol değişkenlerinden yaş da Boyun Eğiciliği yordamış ve %1 varyans açıklamıştır. İki değişkenin de kişilerarası problemlerin demografik değişkenlere göre kıyaslanması sonuçlarında Boyun Eğicilik üzerinde anlamlı bir temel etkisi olduğu görülmüş ve grup karşılaştırmaları bölümünde tartışılmıştır.

Bulgulara göre, erken dönem uyum bozucu şema alanlarından Zedelenmiş Özerklik'in Boyun Eğiciliği en fazla yordayan alan olduğu görülmektedir ve açıkladığı varyans %26'dır. Young Şema Ölçeği'nin mevcut çalışmada kullanılan versiyonunda Zedelenmiş Özerklik alanı; İç İç Geçme /Bağımlılık, Terk Edilme, Başarısızlık, Karamsarlık ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık şemalarından oluşmaktadır. Thimm (2013)'in çalışmasında Terk Edilme şemasının Aşırı Uyumlu; İç İç Geçme şemasının Kinci-Benmerkezci; Başarısızlık ve Tehditler ve Hastalıklar Karşısında Dayanıksızlık şemalarının Sosyal Çekinik alanında konumlandığı görülmektedir. Aşırı Uyumlu Arkadaşça ve İtaatkar boyutlarının kombinasyonundan, Sosyal Çekinik de Düşmanca ve İtaatkar boyutlarının kombinasyonundan meydana gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında Thimm (2013)'in de bu alandaki şemaları daha çok itaatkarlıkla ilişkili olarak bulduğu söylenebilir. İç İç Geçme şeması, bireyin birine yapışık/aşırı yakın yaşama ve o kişinin desteği olmadan mutlu olamama ile karakterize iken diğer yandan ise bu kişilerin kendilerine ait yeterli bir benlik duygusu olmaması duygusu boğulma, boşluk hissi deneyimlemelerine sebep olabilmektedir (Young ve ark., 2003). Thimm'in (2013) çalışmasında İç İç Geçme şemasının Kinci-Benmerkezci problem alanında konumlanması bu şemanın karakteristiği ile ilişkilendirilebilir: Birey bir yandan ötekinin kendisinin ona yakın hissettiği kadar onun kendisine yakın hissetmediğini düşünmesi ya da yaşadığı boşluk ve boğulma hissi düşmanca davranışlar sergilemesine neden olabilir.

Mojallal ve arkadaşlarının (2015) çalışmasına bakıldığında ise Zedelenmiş Otonomi şema alanının Sosyal Çekinik, Aşırı Fedakar, Baskın-Kontrolcü ve Dalıcı-Talepkar problem alanlarını yordadığı görülmektedir. Boyun Eğicilik (Hakkını Fikrini Savunmayan) altölçeğini yordamasa da İtaatkarlık ile karakterize olan Aşırı Fedakar ve Sosyal Çekinik alanları ile yordayıcı ilişkisinin bulunması mevcut çalışma ile tutarlı görünmektedir. Diğer yandan Mojallal ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında aynı şema alanı hem Baskın-Kontrolcü hem Dalıcı-Talepkar alanlarını da yordamıştır. Mevcut çalışmada Baskın-Kontrolcü (Baskınlık) altölçeğini yordamamıştır. Mojallal ve arkadaşlarının (2015) çalışmalarında kullandıkları Young Şema Ölçeği ile mevcut çalışmadaki Young Şema Ölçeği farklı versiyonlardır bu yüzden her iki ölçeğin Zedelenmiş Özerklik şema alanında birebir aynı şemalar yer almamaktadır bu yüzden

farklı bulguların elde edilmesi mümkün olabilmektedir. Dalıcı-Talepkar alanı ise bu çalışma kapsamı dışında tutulduğu için yorumlanamamaktadır.

Genel olarak bakıldığında Zedelenmiş Otonomi alanının altında yer alan şemalar (İç Geçme /Bağımlılık, Terk Edilme, Başarısızlık, Karamsarlık ve Tehditler Karşısında Dayanıksızlık) Boyun Eğicilik kavramı ile karakterize görüldüğü için bu alanı yordaması beklenen bir bulgu niteliği taşımaktadır.

Bulgulara göre Kopukluk (%4) şema alanı Boyun Eğiciliği yordamaktadır. Benzer bulgu alanyazında da mevcuttur (Mojallal ve ark., 2015). Thimm (2013) de çalışmasında Kopukluk/Reddedilme şema alanındaki şemaların Kişilerarası Döngüsel Model'e yayılmış bir şekilde konumlandığını görölse de daha çok Aşırı Fedakar ve Hakkını Fikrini Savunmayan (Boyun Eğicilik) alanlarına yerleştigi görölmektedir.

Analiz sonuçları, işlevsel olmayan baş etme modlarından hem Söz Dinleyen Teslimci hem de Aşırı Telafi'nin Boyun Eğiciliği yordadığı gösterse de Aşırı Telafi Modu ile Boyun Eğicilik ilişkisinde baskılayıcı etki olduğu görölmüş ve yorumlanmamıştır. Söz Dinleyen Teslimci Mod %9 varyans açıklamıştır. Buna göre Söz Dinleyen Teslimci Mod puanlarının yükselmesi Boyun Eğicilik puanlarının yükselmesini yordamaktadır. Söz Dinleyen Teslimci Mod boyun eğme, uyumlu olma ve pasif olma ile ilişkilidir bu açıdan Boyun Eğicilik ile benzer kavramları temsil ettiği görölmektedir. Söz Dinleyen Teslimci Modun, Boyun Eğiciliği yordaması beklenen bir bulgudur. Erişilebilen alanyazında işlevsel olmayan şema modları ile kişilerarası problemlerin birlikte çalışıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır fakat Moore-Messman ve Coates (2007) erken dönem uyum bozucu şemalar ile çatışma arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında şema baş etme biçimleri yerine Kişilerarası Problemler Envanteri'nin altölçeklerini kullanmışlardır ve Teslim baş etme biçimi için Arkadaşça ve İtaatkar boyutlarının kombinasyonu olan Aşırı Uyumlu altölçeğinin ilişkili olduğunu düşünerek bu altölçeği aracı modele eklemişlerdir.

4.3.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, İşlevsel Olmayan Baş etme Modları ve Kişilerarası Problemlerin Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğiciliği Yordamasına Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırmada Partner-Baskınlık ve Partner-Boyun Eğicilik ölçümleri için Kişilerarası Problemler Envanteri'nin gözlemci formu eşler tarafından doldurulmuş ve Algılanan Partner-Baskınlığı ve Algılanan Partner-Boyun Eğiciliği puanları elde edilmiştir.

Çoklu Hiyerarşik Regresyon Analizi'nde Partner-Baskınlık'ın sonuç değişkeni olarak kabul edildiği modelde kontrol değişkeni olarak eklenen ilişki durumu Partner-Baskınlığını yordamamıştır. Diğer bir değişle katılımcıların bekar ya da evli olması algıladıkları Partner-Baskınlığını anlamlı derecede etkilememektedir.

Sonuçlara göre modele eklenen 5 erken dönem şema alanından Kopukluk (%10), Diğer Yönelimlilik (%2) ve Zedelenmiş Sınırlar (%1) şema alanları Partner-Baskınlığını yordamıştır. İşlevsel olmayan baş etme modlarından Aşırı telafi daha yüksek varyans (%3) açıklamakla birlikte hem Aşırı Telafi hem Söz Dinleyen Teslimci (%1) Mod Partner-Baskınlığını yordamaktadır. Katılımcıların kendileri için doldurdıkları Kişilerarası Problemler Envanteri'nin Baskınlık ve Boyun Eğicilik ölçümlerinden ise sadece Baskınlık (%1) Partner-Baskınlığını yordamıştır. Elde edilen bu bulgular katılımcıların Kopukluk, Diğer Yönelimlilik ve Zedelenmiş Sınırlar şema alanlarının, Aşırı Telafi ve Söz Dinleyen Teslimci Modlarının ve Baskınlık ölçümlerinin puanları yükseldikçe algılanan Partner-Baskınlığı artmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Partner-Boyun Eğicilik'in sonuç değişkeni olarak alındığı modelde kontrol değişkeni olarak eklenen ilişki durumu Partner-Boyun Eğicilik'i %1 varyans ile yordamaktadır. Buna göre bekar olmak Partner-Boyun Eğicilik puanlarındaki yükselme ile ilişkilidir. Tüm katılımcıların ilişkisi vardır ve bekar grubundaki katılımcılar ilişkilerini evlilik ile resmileştirmeyen gruptur. Elde edilen bu bulgu ilişkiyi resmiyete dökmenden önce katılımcıların partnerlerini daha uyumlu, pasif ve boyun eğici olarak algıladıklarını göstermektedir. Bununla ilgili bireylerin ilişkileri resmileştikten sonra görece rahatlayıp boyun eğici davranışlarını azalttıkları ve daha söz sahibi, daha baskın davranmaya başladıkları şeklinde yorum yapılabilir.

Sonuçlar incelendiğinde Partner-Boyun Eğiciliğini yordayan şema alanlarının Kopukluk (%22) ve Yüksek Standartlar (%1) olduğu; işlevsel olmayan baş etme modlarından sadece Söz Dinleyen Teslimci Modun ve kişilerarası problemlerden Boyun Eğiciliğin (%9) Partner-Boyun Eğiciliğini yordadığı görülmektedir. Buna göre katılımcıların Kopukluk, Yüksek Standartlar, Söz Dinleyen Teslimci ve Boyun Eğicilik puanları yükseldikçe algıladıkları Partner-Boyun Eğiciliği de yükselmektedir.

Kişilerarası Kişilik Kuramı'nın önerdiği tamamlayıcılık ilkesini, kişilerarası problemlerin cinsiyete göre farklılaştığını gösteren çalışmalar (Lippa, 2015; Gurtman ve Lee, 2009; Henning ve Walker, 2008; Akyunus ve ark., 2019) da göz önünde bulundurularak heteroseksüel çiftler bağlamında test etmek için oluşturulan bu modeller için beklenenin aksine her iki partner ölçümünün de sonuç değişkeni olarak kabul edildiği analiz sonuçları benzerlik modelini doğrular nitelikte görünmektedir. Yani, bireyler partnerlerinin kendilerine benzer kişilikte olduklarını algılamaktadırlar.

Bu bulgu alanyazındaki bazı çalışmalar ile tutarsız görünmektedir (Sadler ve Woody, 2003; Sadler, Ethier, Gunn, Duong ve Woody, 2009; Strong ve ark., 1988; Markey, Funder ve Ozer, 2003).

Öte yandan, Markey ve Markey (2007) çalışmalarının ilk aşamasında bekar katılımcılar ile romantik ideal kişilik ölçümlerini incelemiş ve katılımcıların kendilerine benzer kişilikleri tanımladıklarını göstermişlerdir. Bu çalışmada da bekar katılımcıların daha fazla olması (%69.2 bekar, %30.8 evli) ve yine partner tarafından gözlemci raporu ile ölçümlerin alınması Markey ve Markey (2007)'in çalışmasının ilk aşamasına yöntemsel olarak benzerlik göstermektedir ve bu açıdan mevcut çalışmanın bulgusu tutarlı görünmektedir.

Markey ve Markey (2007) çalışmalarının ikinci aşamasında ise çiftlerin her ikisinin de ölçümlerini alarak birbiri ile karşılaştırmıştır ve sonuçlar tamamlayıcılık modelini doğrular niteliktedir yani kendilerini ilişkisel yakınlık boyutunda benzer fakat baskınlık boyutunda farklı olduğunu bildiren çiftlerin daha yüksek ilişki kalitesi bildirdiklerini göstermiştir. Bu çalışmada yöntemsel olarak algılanan ölçümlerin alınması Markey ve

Markey (2007)'in çalışmasının ikinci aşaması ile büyük bir farklılık teşkil etmektedir ve katılımcıların Antisosyal ve Narsisistik KB ile ilişkili bulunan (Pincus ve Wiggins, 1990; Akyunus ve Gençöz, 2016; Williams ve Simms, 2016) Baskınlığın kendisine daha fazla uyduğunu bildirirken partnerinin öyle olmadığını rapor etmesinin ya da Bağımlı KB (Pincus ve Wiggins, 1990; Akyunus ve Gençöz, 2016; Williams ve Simms, 2016) ile karakterize olarak bulunan Boyun Eğicilik'in kendilerinde olduğunu ve kendilerini boyun eğen, uyumlu pasif olarak tanımlarken partnerlerini baskın ve kontrol eden biri olarak tanımlamalarının sosyal beğenirlik açısından zor olabileceği düşünülmüştür.

Kişilerarası Duyarlılık Döngüsel Ölçeği ile yapılan bir çalışmada kişilerin en çok kendilerinin kişilerarası karşıtlarını itici buldukları ve karşıt davranışlara duyarlı oldukları bulunmuştur (Hopwood ve ark., 2011). Kişilerarası Duyarlılık ölçeğinde döngüsel modeldeki 8 alan ile ilişkili sorular sorularak maddelerin ne derece rahatsız ettiğinin derecelendirilmesi beklenmektedir. Bu çalışmada da Kişilerarası Problem Envanteri'nin sorularını üçüncü tekil kişiye çevirerek katılımcılardan partnerleri için derecelendirme yapmaları beklenmiştir dolayısıyla katılımcı kendisini nasıl raporladyısa Kişilerarası Duyarlılık Döngüsel Ölçeği'ne göre kendisinden farklı olan kişiye duyarlı olacağı düşünülürse partnerini de kendisi gibi raporlamış olabilir. Yani kendisi Baskın ise partnerinin Boyun Eğici olması ona rahatsız edici geleceği için partnerini de kendisi gibi raporlamış olabileceği düşünülmüştür.

Diğer yandan kendileri ile partnerlerini benzer şekilde raporlamaları katılımcıların doğrudan kişilerarası özellikleri ile de ilgili olabilir. Kendinden çok emin, aktif, etkileyici özellikler ile karakterize olan Baskınlık (Kiesler, 1983) özelliklerinin kendisinde olduğunu raporlayan birinin şişirilmiş bir benliğe sahip olabileceği düşünülebilir ve partnerini de kendisi gibi güçlü, otoriter, kendine güvenen şekilde aktarmak isteyebilir; tam tersi pasif, zayıf, itaatkar, cesaretsiz ile karakterize olan Boyun Eğicilik (Kiesler, 1983) özelliklerinin yoğun olduğu birinin herkesi sıcak algılaması muhtemel olabilir. Bluhm, Widiger ve Miele (1990)'in çalışmasında Baskınlık boyutunda karşılıklılık bulunamamış fakat İlişkisel Yakınlık Boyutunda tamamlayıcılık bulunmuştur. Baskınlık davranışlarının İlişkisel Yakınlık boyutuna göre daha çok bireysel farklılıklara bağlı olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Cundiff,

Smith, Butner, Critchfield ve Nealey-Moore (2014) ve Wright ve Ingraham (1986) çalışmalarında İlişkisel Yakınlık boyutunda Baskınlık boyutuna nazaran daha fazla tamamlayıcılık bulmuşlardır.

Bu çalışma kapsamında ilişki uyumu, ilişki doyumu gibi kavramlar incelenmediği için partnerler arasındaki benzerliğin doğurguları tartışılmamıştır. Ancak Tamamlayıcılık Modeli daha çok tarafların iyi anlaşmasının karşılıklıla mümkün olacağını savunmaktadır. Taraflardan her ikisi de baskın olursa sık sık çatışma çıkabilir ya da her iki taraf da boyun eğici olursa insiyatif alan bir taraf olmaması sorun çıkabilir denmektedir. Yani önerilen, benzerliğin olmayacağı yönünde değil tamamlayıcılığın daha uyumlu ilişkiler ile ilişkili olduğudur.

4.4. Klinik Doğurgular

Bu çalışmada bireylerin erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları ve baskınlık boyun eğcilik problemleri (kendisi ve partneri için) arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Öncelikle, Şema Terapi'nin kuramsal ard alan olarak alındığı çalışmanın tüm sonuçlarının Şema Terapi'nin klinik uygulamaları için önemli katkıları olacağı düşünülmektedir. Nitekim Baskınlık, Boyun Eğicilik, Algılanan Partner-Baskınlığı ve Algılanan Partner-Boyun Eğiciliği ölçümlerinin hepsinde ortak yordayıcı olan Kopukluk şema alanındaki şemaları yüksek olan hastaların kişilerarası problemler ile ilgili daha fazla risk grubunda olabileceğini düşündürmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları Baskınlık ve Boyun Eğiciliği yordamaktadır. Psikoterapiye en sık getirilen konulardan birinin kişilerarası ilişkiler olduğu bilinmektedir. Klinikte, kişilerarası problemlerin bireylerin erken dönem yaşantıları ile ilişkili şemaları ve bunlarla nasıl baş ettiğinin ilişkisi olduğunu düşünülerek görüşmelerin planlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın bulgularından bir diğeri ise erken dönem şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları ve Baskınlık ile Boyun Eğiciliğın algılanan Partner-Baskınlığı ve Algılanan Partner-Boyun Eğiciliğının yordadığı yönündedir. Buna göre bireyler partnerlerinin kendilerine benzer olduğunu algılamaktadır. Bu bulgunun Şema Terapi'nin klinikte çift çalışmaları için önemli bir yere sahip olabileceğı düşünölmektedir.

4.5. Çalışmanın Sınırlılıkları

Mevcut çalışma, ölkemizde kişilerarası tamamlayıcılık ilkesinin incelenmesi ve Şema Terapi Modeli ile Kişilerarası Kişilik Kuramının beraber çalışılması açısından öncü bir çalışma olma niteliğı taşıyor olsa da belli sınırlılıklara sahiptir.

Öncelikle çalışmanın örneklemi ile ilgili sınırlılıklar mevcuttur. Toplum örneklemi ile çalışılması genellenebilirliğı arttırmış olsa da katılımcıların çoğı eğitim durumu lisans ve lisansüstü eğitim düzeydedir.

Ayrıca veri toplama sürecinin son bir buçuk ayı Covid-19 süreci sebebiyle karantina dönemine denk gelmiş ve bu süre içerisinde 80 kişiden veri toplanmıştır. Karantina döneminin evli ve/veya birlikte yaşayan çift ilişkilerine nasıl yansıyacağı henüz bilinmemektedir. Covid-19'un olası etkisi göz önünde bulundurulabilir ve gelecekte daha detaylı çalışılabilir.

Çalışmanın yöntemi ile ilgili de bazı sınırlılıklar mevcuttur. Katılımcılardan partnerleri için Kişilerarası Problemler Envanteri'nin gözlemci versiyonunu doldurmaları istenmiştir. Bu nedenle partner ölçümleri algılanan kişilerarası problem olma niteliğı taşımaktadır. Çalışmanın sonuçlarında tamamlayıcılık ilkesinin Baskınlık boyutu için önerdiği karşılıklılık elde edilememiş olması bu durumla ilişkili olabilir.

Yönteme dayanan bir başka sınırlılık ise veri toplama araçlarının öz-bildirime dayalı ölçeklerden oluşmasıdır. Bu yöntem ile katılımcıların ölçekteki soruları içten ve dürüst bir şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır. Fakat sosyal beğenirlik açısından yaklaşıldığında katılımcıların ölçeklere verdiği yanıtların yanlışlık içeriyor olması verileri

etkilemiş olabilir. Buna ek olarak araştırmada kullanılan ölçeklerin çok uzun olmasının katılımcılarda yorgunluk etkisi yaratmış olabileceği bir diğer sınırlılıktır.

Son olarak çalışma heteroseksüel çift ilişkileri bağlamında yapılmıştır fakat alanyazında tamamlayıcılık ilkesinde cinsiyet farklılıklarını gösteren çalışmalar mevcuttur (Ansell, Kurtz ve Markey, 2008). Ansell ve arkadaşlarının bireylerin oda arkadaşları ile tamamlayıcılığı inceledikleri çalışmalarına göre (2008) kadın çiftlerin erkek çiftlerden daha fazla tamamlayıcılık göstermektedir.

4.6. Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Çalışmanın sınırlılıkları göz önüne alındığında gelecekte yapılacak çalışmalar için tamamlayıcılık ilkesinin farklı ilişki bağlamlarında (farklı cinsel yönelime sahip partner ilişkileri, aile ve arkadaş ilişkileri) da çalışılmasının Türkçe alanyazın için önemli katkısının olacağı düşünülmektedir.

Kiesler (1983) Kişilerarası Döngüsel Model'in tamamlayıcılık ilkesinin hasta ile terapist arasındaki ilişkide de olduğunu ve terapistin hastanın kişilerarası tarzına anti-tamamlayıcı yanıtlar ile hastanın kişilerarası eylemlerinde en büyük etkiyi sağlayabileceğini önermektedir. Diğer yandan hasta-terapist arasındaki kişilerarası tamamlayıcılık ile hem hastaların hem de terapistlerin ittifak algısı arasında pozitif ilişki olduğu ortaya koyulmuştur (Kiesler ve Watkins, 1989). Bu çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda tamamlayıcılık ilkesinin terapist-hasta ilişkisi bağlamında da çalışılması önerilmektedir.

Thomas, McLeod ve Brewin (2009) çalışmalarında klinik popülasyon ile çalışmış ve tamamlayıcılık ilkesinin normal kişilerarası yanıtları yansıttığını bulmuştur. Fakat hem ülkemiz açısından hem de dünya alanyazınına katkı sağlamak açısından mevcut çalışmada test edilen model farklı klinik popülasyonlarda da çalışılabilir.

Bu çalışmada tamamlayıcılık yakın ilişkiler bağlamında ele alınmıştır. Fakat farklı ortamlarda (iş ortamı-iş dışı ortamlar) tamamlayıcılık ile ilgili farklı bulguların elde edildiği çalışmaların varlığı (Moskowitz, Ringo Ho ve Turcotte-Tremblay, 2007) bu

çalışmaya benzer çalışmaların farklı ortamlarda da yapılması gerektiğini düşündürmüştür.

Son olarak mevcut çalışmada algılanan ölçümlerin kullanılmasının araştırma sonuçlarına etki ettiği düşünüldüğü için ileride yapılacak çalışmalarda çiftlerin her iki üyesinden de öz-bildirim ölçümlerinin alınarak çalışmanın tekrar edilmesinin önemli olacağı düşünülmüştür. Bununla birlikte Kişilerarası Problemler Envanteri Döngüsel Ölçek'in tüm altölçekleri ile tamamlayıcılık ilkesinin bütüncül şekilde test edilmesinin fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca 14 erken dönem uyum bozucu şema ile tüm kişilerarası problem altölçeklerinin ilişkisinin incelenmesi iki kuram arasındaki ilişkinin daha detaylı yorumlanmasını sağlayabilir.

4.7. Sonuç

Bu çalışmada erken dönem uyum bozucu şema alanları, işlevsel olmayan baş etme modları ve kişilerarası problemlerin ilişkisi heteroseksüel romantik ilişkiler çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre erken dönem uyum bozucu şema alanları ve işlevsel olmayan baş etme biçimleri kişilerarası problemleri yordamaktadır. Buna göre bireylerin Yüksek Standartlar, Zedelenmiş Sınırlar, Kopukluk şema alanları ve Aşırı Telafi modu puanları arttıkça Baskınlığı artmaktadır. Bu bulgunun Yüksek Standartlar ve Zedelenmiş Sınırlar şema alanlarında şemaların karakteristiği ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Aşırı Telafi Modu ise Baskınlık ile ilişkili özellikleri kapsamaktadır bu açıdan bu modu kullanan bireylerin daha çok Baskınlık alanında problem yaşıyor olması beklenen bir bulgu niteliğindedir.

Zedelenmiş Otonomi, Kopukluk şema alanları ve Söz Dinleyen Teslimci moddaki yükselmeler ise Boyun Eğicilikteki yükselmeler ile ilişkili bulunmuştur. Benzer şekilde bu bulgunun da ilişkili bulunan şema alanlarındaki şemaların karakteristiği ve Söz Dinleyen Teslimci Modun Boyun Eğicilik ile çok benzer olması ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Algılanan Partner Baskınlığı ve Algılanan Partner Boyun Eğiciliği de bazı şema alanları ve baş etme modları ile ilişkili bulunmakla birlikte Partner-Baskınlığını kişinin kendi

Baskınlığı, Partner-Boyun Eğiciliğini de kişinin kendi Boyun Eğiciliği yordamıştır. Bu bulgu bireylerin erken dönem uyum bozucu şema alanları ve baş etme biçimlerinin bazı kişilerarası problemlere sebep olabileceği ve kendi kişilerarası problemleri ile de partnerinde algıladığı problem alanının benzer olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Abacı, F. D. (2018). Ebeveyn Kabul-Reddi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme ile Kişilerarası Problemlerin Rolü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Abbas, P.S. (2016) Investigating the relationship between the early maladaptive schema and marital satisfaction among 25 to 45 years-old couples, *International Journal of Humanities and Cultural Studies*, 665-675.
- Akyunus, M. ve Gençöz, T. (2016). Kişilerarası problemler envanteri-döngüsel ölçekleri kısa formu psikometrik özellikleri: bir güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(1),36-48. doi:10.5350/DAJPN2016290104
- Akyunus, M. ve Gençöz, T. (2016). Kişilik bozukluğu inanışlarının kişilerarası döngüsel model üzerindeki temsili. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(77), 1-7.
- Akyunus, M. ve Gençöz, T. (2020). The distinctive associations of interpersonal problems with personality beliefs within the framework of cognitive theory of personality disorders. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 38, 26-43. Doi: 10.1007/s10942-019-00322-6.
- Akyunus, M., Gençöz, T. ve Aka, B.T. (2019). Age and sex differences in basic personality traits and interpersonal problems across young adulthood. *Current Psychology*. Doi: 10.1007/s12144-019-0165-z
- Akyunus, M., Gençöz, T. ve Karaköse, S. (2018). Kişilerarası problemler ve sınır kişilik inançları ilişkisinde olumsuz bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü. (TPD Kongre Bildiri). 20. Ulusal Psikoloji Kongresi: Ankara.
- Akyunus-İnce, M. (2012). Cognitive Aspects Of Personality Disorders: Influences of Basic Personality Traits, Cognitive Emotion Regulation, and Interpersonal Problems (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Alden L.E., Wiggins J.S. ve Pincus A.L. (1990). Construction of circumplex scales for the Inventory of Interpersonal Problems. *Journal of Personality Assessment*, 55(3 ve 4), 521-536.
- Alden, L.E. ve Capreol, M.J. (1993). Avoidant Personality Disorder: Interpersonal Problems as predictors of treatment response. *Behavior Therapy* 24, 357-376.

- American Psychiatric Association (APA) (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, fifth edition DSM-5*. Washington ve London: American Psychiatric.
- Ansell, E.B., Kurtz, J.E. ve Markey, P.M. (2008). Gender differences in interpersonal complementarity within roommate dyads. *Society for Personality and Social Psychology*, 34(4), 502-512. Doi: 10.1177/0146167207312312
- Ar, Y. (2014). Büyüklenmecilik ya da incinebilirlik: narsistik kişilik örgütlenmesinin şema terapi yaklaşımı çerçevesinde ele alınması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(3), 29-43.
- Bach, B. ve Bernstein, D.P. (2018). Schema therapy conceptualization of personality functioning and traits in ICD-11 and DSM-5. *Curr Opin Psychiatry*, 32, 1-12. Doi:10.1097/YCO.0000000000000464
- Bamelis, L.L.M., Renner, F., Heidkamp, D. ve Arntz. (2010). Extended schema mode conceptualizations for specific personality disorders: An empirical study. *Journal of Personality Disorders*, 25(1), 41-58.
- Barazandeh, H., Kissane, D.W., Saeedi, N. ve Gordon, M. (2018). Schema modes and dissociation in borderline personality disorder/traits in adolescents or young adults. *Psychiatry Research*, 261, 1-6.
- Barkham, M. ve Hardy, G. E. (1996). The IIP-32: A short version of the Inventory of Interpersonal Problems. *British Journal of Clinical Psychology*, 35, 21-35.
- Barnow, S., Stopsack, M., Grabe, H.J., Meinke, C., Spitzer, C., Kronmüller, K. ve Sieswerd, S. (2009). Interpersonal evaluation bias in borderline personality disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 47, 359–365.
- Besharat, M.A. (2010). Relationship of alexithymia with coping styles and interpersonal problems. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 614-618. Doi: 10.1016/j.sbspro.2010.07.152
- Bluhm, C., Widiger, T.A. ve Miele, G.M. (1990). Interpersonal complementarity and individual differences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(3), 464-471.
- Borkovec, T.D., Newman, M.G., Pincus, A.L. ve Lytle, R. (2002). A component analysis of Cognitive-Behavioral Therapy for generalized anxiety disorder and the role of interpersonal problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(2), 288-298. Doi: 10.1037//0022-006X.70.2.288
- Bulloch, A.G.M., Williams, J.V.A., Lavorato, D.H. ve Patten, S.B. (2017). The depression and marital status relationship is modified by both age and gender. *Journal of Affective Disorders*, 223, 65-68. Doi: 10.1016/j.jad.2017.06.007

- Burman, B. ve Margolin, G. (1992). Analysis of the association between marital relationships and health problems: An interactional perspective. *Psychological Bulletin*, 112(1), 39-63.
- Christ, C. de Waal, M.M., Dekker, J.J.M., van Kuijk, I., van Schaik, D.J.F., Kikkert, M.J., Goudriaan, A.E., Beekman, A.T.F ve Messman-Moore, T.L. (2019). Linking childhood emotional abuse and depressive symptoms: The role of emotion dysregulation and interpersonal problems. *PLoS One*, 14(2). Doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0211882>
- Clifton, J. A. (1995). The Effects of Parenting Style, Attachment and Early Maladaptive Schemas on Adult Romantic Relationships, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Georgia, ABD.
- Cundiff, J.M., Smith, T.W., Butner, J., Critchfield, K.L ve Nealey-Moore, J. (2014). Affiliation and control in marital interaction: Interpersonal complementarity is present but is not associated with affect or relationship quality. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1-17. Doi: 10.1177/0146167214557002
- Çakır, Z. (2007). Antisosyal Kişilik Bozukluğunda Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Algılanan Ebeveynlik Stilleri ve Şema Sürdürücü Başa Çıkma Davranışları Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çıktı, B. (2017). Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri ve Aldatma Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Dammann, G., Riemenschneider, A., Walter, M., Sollberger, D., Küchenhoff, J., Gündel, H., Clarkin, J.F. ve Gremaud-Heitz, D.J. (2016). Impact of Interpersonal Problems in Borderline Personality Disorder inpatients on treatment outcome and psychopathology. *Psychopathology*, 49, 172–180. Doi: 10.1159/000446661
- Derby, D., Peleg-Sagy, T., Doron, G. (2016). Schema therapy in sex therapy: A theoretical conceptualization. *Journal of Sex and Marital Therapy*. 42(7), 648-658.
- DiFrancesco, C., Roediger, E., Stevens, B. (2015). Schema Therapy With Couples. A Practitioner's Guide to Healing Relationships. John Wiley & Sons, Ltd. UK.
- Dinger, U., Barrett, M.S., Zimmermann, J., Schauenburg, H., Wright, A.G.C., Renner, F., Zilcha-Mano, S. ve Barber, J.P. (2015). Interpersonal problems, dependency, and self-criticism in major depressive disorder. *Journal of Clinical Psychology*, 71(1), 93-104. Doi: 10.1002/jclp.22120

- Dumitrescu, D. ve Rusu, A.S. (2012). Relationship between early maladaptive schemas, couple satisfaction and individual mate value: an evolutionary psychological approach. *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapies*, 12(1), 63-76.
- Eken, E. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Romantik İlişki Eğilimleri Arasındaki İlişki: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Eldredge, K.L., Locke, K.D. ve Horowitz, L.M. (1996). Patterns of interpersonal problems associated with binge eating disorder. *John Wiley & Sons*, 23, 383-389.
- Esmaili, S.S., Mohammadi, A.Z. ve Hakami, M. (2016). Predicting marital satisfaction on the basis of early maladaptive schema in married women, Tehran, Iran. *International Journal of Medical Research & Health Sciences*, 5(6), 262-270.
- Evans III, F.B. (1996). Harry Stack Sullivan: Interpersonal Theory and Psychotherapy. London: Routledge.
- Foltz, C., Morse, J.Q. ve Barber, J.P. (1999). Self and observer reports of interpersonal problems in couples. *Journal of Clinical Psychology*, 55(1), 27-37.
- Gay, L.E., Harding, H.G., Jackson, J.L., Burns & Brittany, E.E., Baker, D. (2013). Attachment style and early maladaptive schemas as mediators of the relationship between childhood emotional abuse and intimate partner violence. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 22(4), 408-424.
- Gurtman, M.B. ve Lee, D.L. (2009). Sex differences in interpersonal problems: A circumplex analysis. *Psychological Assessment*, 21(4), 515-527. Doi: 10.1037/a0017085
- Güngör, H. C. (2015) The Predictive Role of Early Maladaptive Schemas and Attachment Styles on Romantic Relationships. *International Journal of Social Sciences and Education* .5(2).
- Harris, A., Curtin, L. (2002). Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognitive Therapy and Research*, 26, 405–416.
- Hartmann, A., Zeeck, A. ve Barrett, M.S. (2010). Interpersonal problems in eating disorders. *International Journal of Eating Disorders*, 43(7), 619-627. Doi: 10.1002/eat.20747
- Hassija, C., Robinson, D., Silva, Y., Lewin, M. (2018). Dysfunctional parenting and intimate partner violence perpetration and victimization among college

women: the mediating role of schemas. *Journal of Family Violence*. Vol 33. 65-73.

Hatamii, M. & Fadayi, M. (2015) Effectiveness of Schema Therapy in Intimacy, Marital Conflict and Early Maladaptive Schemas of Women Suing for Divorce. *International Journal of Advanced Biological and Biomedical Research*. 3(3),285-290.

Hennig, K. H. ve Walker, L. J. (2008). The darker side of accommodating others: Examining the interpersonal structure of maladaptive constructs. *Journal of Research in Personality*, 42, 2–21.

Hilsenroth, M.J., Menaker, J., Peters, E.J. ve Pincus, A.L. (2007). Assessment of borderline pathology using the Inventory of Interpersonal Problems Circumplex Scales (IIP-C): A comparison of clinical samples. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14, 365–376. Doi: 10.1002/cpp.549.

Hopwood, C.J. ve Good, E.W. (2018). Structure and correlates of interpersonal problems and sensitivities. *Journal of Personality*, 1-13. Doi: 10.1111/jopy.12437

Hopwood, C.J., Ansell, E.B., Pincus, A.L., Wright, A.G.C., Lukowitsky, M.R. ve Roche, M.J. (2011). The circumplex structure of interpersonal sensitivities. *Journal of Personality*, 79 (4), 707-739. Doi: 10.1111/j.1467-6494.2011.00696.x

Horowitz, L. M. ve Vitkus, J. (1986). The interpersonal basis of psychiatric symptoms. *Clinical Psychology Review*, 6, 443-469.

Horowitz, L. M., Alden, L. E., Wiggins, J. S. ve Pincus, A. L. (2003). *Inventory of Interpersonal Problems manual*. The Psychological Corporation: Texas.

Horowitz, L.M., Rosenberg, S. E. ve Bartholomew, K. (1993). Interpersonal problems, attachment styles, and outcome in brief dynamic psychotherapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 61(4), 549-560.

Horowitz, L.M., Rosenberg, S.E., Baer, B.A, Ureno, G. ve Villasenor, V.S (1988). Inventory of interpersonal problems: psychometric properties and clinical applications. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56(6), 885-892.

Inslegers, R., Vanheule, S., Meganck, R., Debaere, V., Trension, E. ve Desmet, M. (2012). Interpersonal problems and cognitive characteristics of interpersonal representations in alexithymia: A study using a self-report and interview-based measure of alexithymia. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 200(7), 607-613. Doi: 10.1097/NMD.0b013e31825bfad9

Ivanova, I. V., Tasca, G.A., Hammond, N., Balfour, L., Ritchie, K., Koszycki, D. ve Bissada, H. (2015). Negative affect mediates the relationship between

interpersonal problems and binge-eating disorder symptoms and psychopathology in a clinical sample: A test of the interpersonal model. *Wiley Online Library*, 23, 133-138. Doi: 10.1002/erv.2344

Jang, S., Kawachi, I., Chang, J., Boo, K., Shin, H., Lee, H. ve Cho, S. (2009). Marital status, gender, and depression: Analysis of the baseline survey of the Korean Longitudinal Study of Ageing. *Social Science & Medicine*, 69, 1608–1615. Doi: 10.1016/j.socscimed.2009.09.007

Johnston, C., Dorahy, M.J., Courtney, D., Bayles, T. ve O’Kane, M. (2009). Dysfunctional schema modes, childhood trauma and dissociation in borderline personality disorder.

Karaosmanoğlu, A., Şaşıoğlu, M., Azizlerli, N. (2016). İlişkiler: Başlatmak, Sürdürmek, Bitirmek. İstanbul: Psikonet.

Kebritchi, A. & Mohammadkhani, S. (2016) The Role of Marital Burnout and Early Maladaptive Schemas in Marital Satisfaction between Young Couples. *International Journal of Medical Research & Health Sciences*. 5(12), 239-246.

Khatamsaz B., Forouzandeh E., Ghaderi D. (2018). Effectiveness of schema therapy on marital satisfaction and marital relationship quality in married women, *International Journal of Educational and Psychological Researches*,3:11-6.

Kiesler, D.J. (1983). The 1982 interpersonal circle: A taxonomy for complementarity in human transactions. *Psychological Review*, 90(3), 185-214.

Kiesler, D.J. ve Watkins, L.M. (1989). Interpersonal complementarity and the therapeutic alliance: a study of relationship in psychotherapy. *Psychotherapy*, 26(2), 183-194.

Klerk, N.D., Abma, T.A., Bamelis, L.L.M. ve Arntz, A. (2017). Schema Therapy for Personality Disorders: a Qualitative Study of Patients’ and Therapists’ Perspectives. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 45, 31–45. Doi:10.1017/S1352465816000357

Körük, S. (2017) Early Maladaptive Schemas And Attachment Styles Predicting Tendencies In Intimate Relationship. 3(9), 393-410.

Laverdiere, O., Ogrodniczuk, J.S. ve Kealy, D. (2019). Interpersonal Problems associated with Passive-Aggressive Personality Disorder. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 207 (10), 820-825.

Lawson, D.M. ve Malnar, S.G. (2010). Interpersonal Problems as a Mediator between Attachment and Intimate Partner Violence. *Jornal of Family Violence*, 26, 421-430.

- Leppänen, V., Vuorenmaa, E., Lindeman, S., Tuulari, J. ve Hakko, H. (2016). Association of parasuicidal behaviour to early maladaptive schemas and schema modes in patients with BPD: The Oulu BPD study. *Personality and Mental Health*, 10, 58-71. Doi: 10.1002/pmh.1304
- Lippa, R. (1995). Gender-related individual differences and psychological adjustment in terms of the Big Five and circumplex models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69 (6), 1184–1202.
- Lo Coco, G., Gullo, S., Scrima, F. ve Bruno, V. (2011). Obesity and interpersonal problems: An analysis with the interpersonal circumplex. *Clinical Psychology and Psychotherapy*. Doi: 10.1002/cpp.753
- Lobbestael, J., van Vreeswijk, M. F., ve Arntz, A. (2008). An empirical test of schema mode conceptualizations in personality disorders. *Behaviour Research and Therapy*, 46,854-860. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 40(?),248-255. Doi: 10.1016/j.jbtep.2008.12.002
- Lobbestael, J., Vreeswijk, M.V., Spinhoven, P., Schouten, E. ve Arntz, A. (2010). Reliability and Validity of the Short Schema Mode Inventory (SMI). *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 38, 437–458. Doi: 10.1017/S1352465810000226
- Mahmoudi, F., Mahmoudi, A., Nooripour, R. (2017). Relationship between early maladaptive shemas and safe communications in married students. *Journal of Research&Health*, 7(3), 779-787). Doi: 10.18869/acadpub.jrh.7.3.779.
- Markey, P., Markey, C., Nave, C. ve August, K. (2014). Interpersonal problems and relationship quality: an examination of gay and lesbian romantic couples. *Journal of Research in Personality*, 51(?),1-8. Doi:10.1016/j.jrp.2014.04.001
- Markey, P.M. ve Markey, C.N. (2007). Romantic ideals, romantic obtainment, and relationship experiences: The complementarity of interpersonal traits among romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships* 24(4), 517-533.
- Markey, P.M., Funder, D.C. ve Ozer, D.J. (2003). Complementarity of interpersonal behaviors in dyadic interactions. *Society for Personality and Social Psychology*, 29(9), 1082-1090. Doi: 10.1177/0146167203253474
- Matano, R.A. ve Locke, K.D. (1995). Personality disorder scales as predictors of interpersonal problems of alcoholics. *Journal of Personality Disorders*, 9(1), 62-67.
- McEvoy, P.M., Burgess, M.M. ve Nathan, P. (2013). The relationship between interpersonal problems, negative cognitions, and outcomes from cognitive behavioral group therapy for depression. *Journal of Affective Disorders*, 150, 266–275. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.04.005>

- McEvoy, P.M., Burgess, M.M., Page, A.C., Nathan, P. ve Fursland, A. (2013). Interpersonal problems across anxiety, depression, and eating disorders: A transdiagnostic examination. *British Journal of Clinical Psychology*, 52, 129-147. Doi: 10.1111/bjc.12005
- Mojallal, M., Javadi, M.H., Hosseinkhanzadeh, A.A., Mousavi, S.V.A. ve Lavasani, M.G.A. (2015). Early maladaptive schemas and interpersonal problems in Iranian university students. *Practice in Clinical Psychology*, 3(1), 11-22.
- Moore-Messman, T.L. ve Coates, A.A. (2007). The impact of childhood psychological abuse on adult interpersonal conflict: The role of early maladaptive schemas and patterns of interpersonal behavior. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2), 75-92. doi:10.1300/J135v07n02_05.
- Moskowitz, D.S., Ringo Ho, M. ve Turcotte-Tremblay, A. (2007). Contextual influences on interpersonal complementarity. *Society for Personality and Social Psychology*, 33(8), 1051-1063. Doi: 10.1177/0146167207303024
- Paradis, A. ve Boucher, S. (2010). Research On Interpersonal Problems And Codependency: Child Maltreatment History and Interpersonal Problems in Adult Couple Relationships. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 19, 138-158.
- Parsafar, S., Akrami, N., Jahromi, A. (2014). Mediating the Role of Attachment Styles in Predicting the Relationship between Early Maladaptive Schemas and Marital Satisfaction. *International Journal of Psychology*, 8 (2), 93-109.
- Pincus, A.L. ve Wiggins, J.S. (1990). Interpersonal problem and conceptions of personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 4(4), 342-352.
- Quilty, L.C., Mainland, B.J., McBride, C. ve Bagby, R.M. (2013). Interpersonal problems and impacts: Further evidence for the role of interpersonal functioning in treatment outcome in major depressive disorder. *Journal of Affective Disorders*, 150, 393-400. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.04.030>
- Rafaeli, E., Bernstein, D.P. ve Young, J.E. (2011). *Şema terapi: ayırıcı özellikler*. (M. Şaşıoğlu, Çev.). İstanbul: Psikonet.
- Rijkeboer, M. ve de Boo, G.M. (2010). Early maladaptive schemas in children: Development and validation of the schema inventory for children. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41, 102-109. Doi:10.1016/j.jbtep.2009.11.001
- Sadati, S.F.R., Nazarboland, N. ve Khoshkonesh, A. (2017). The study of the relation of early maladaptive schemas and differentiation with the extent of marital adjustment. *MEJDS*, 6, 28-35.

- Sadler, P. ve Woody, E. (2003). Is who you are who you're talking to? Interpersonal style and complementarity in mixed-sex interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(1), 80-96. Doi: 10.1037/0022-3514.84.1.80
- Sadler, P., Ethier, N., Gunn, G.R., Duong, D. ve Woody, E. (2009). Are we on the same wavelength? Interpersonal complementarity as shared cyclical patterns during interactions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(6), 1005-1020. Doi: 10.1037/a0016232
- Soygüt, G. (Ed.). (2016). *Uygulamada şema terapi: şema mod yaklaşımına giriş rehberi*. Ankara: Nobel Akademik.
- Soygüt, G., Gülüm, İ. V., Tuncer, E., Lobbestael, J. ve Bernstein, D. (2019). Şema Mod Envanteri-Versiyon-3. Yayına hazır çalışma. www.sematerapienstitusu.com
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young şema ölçeği kısa form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Spitzer, C., Siebel-Jürges, U., Barnow, S., Grabe, H.J. ve Freyberger, H.J. (2005). Alexithymia and interpersonal problems. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 74, 240-246. Doi: 10.1159/000085148
- Stiles, O. E. (2004). Early Maladaptive Schemas and Intimacy in Young Adult's Romantic Relationships, (Yayınlanmamış doktora tezi). Alliant International University, ABD.
- Strong, S.R., Hills, H.I., Kilmartin, C.T., DeVries, H., Lanier, K., Nelson, B.N., Strickland, D. ve Meyer, C.W. (1988). The dynamic relations among interpersonal behaviors: A test of complementarity and anticomplementarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 798-810.
- Sullivan, H.S. (1947). *Psikiyatrinin temel kavramları*. (T. Göbekçin, Çev.). Ankara: Yeryüzü.
- Sullivan, H.S. (1953). *The Interpersonal Theory of Psychiatry*. New York: Routledge.
- Şaşıoğlu, M. (Ed.). (2014). *Mod terapisi diğer yollardan gitmek: yaşam örüntülerini anlamak ve değiştirmek*. İstanbul: Psikonet.
- Talbot, D., Smith, E., Tomkins, A., Brockman, R. ve Simpson, S. (2015). Schema modes in eating disorders compared to a community sample. *Journal of Eating Disorders*, 3(41). doi: 10.1186/s40337-015-0082-y
- Tan, Y.M., Lee, C.W., Averbeck, L.E., Brand-de Wilde, O., Farrell, J., Fassbinder, E., Jacob, G.A., Martius, D., Wastiaux, S., Zarbock, G. ve Arntz, A. (2018). Schema therapy for borderline personality disorder: A qualitative study of patients' perceptions. *Plos One*, 21, 1-20.

- Thiel, N., Tuschen-Caffier, B., Herbst, N., Külz, A.K., Nissen, C., Hertenstein, E., Gross, E. ve Voderholzer, U. (2014). The prediction of treatment outcomes by early maladaptive schemas and schema modes in obsessive-compulsive disorder. *BMC Psychiatry*, 14 (362). Doi:10.1186/s12888-014-0362-0
- Thimm, J.C. (2013). Early maladaptive schemas and interpersonal problems: A circumplex analysis of the YSQ-SF. *International Journal of Psychology&Psychological Therapy*, 13(1), 113-124.
- Thomas, N., McLeod, H.J. ve Brewin, C.R. (2009). Interpersonal complementarity in responses to auditory hallucinations in psychosis. *British Journal of Clinical Psychology*, 48, 411–424. Doi: 10.1348/014466509X411937
- Tortamış, M. (2014). Evli Bireylerde Romantik Kıskançlık Düzeyi ve Aldatma Eğiliminin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Üzümcü, E. (2016). Büyükenmeci ve Kırılgan Narsisistik Kişilik Özellikleri ile İlişkili Faktörlerin Şema Terapi Modeli Çerçevesinde İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- van Wijk-Herbrink, M.F., Roelofs, J., Broers, N.J., Rijkeboer, M.M., Arntz, A. ve Bernstein, D.P. (2017). Validation of schema coping inventory and schema mode inventory in adolescents. *Journal of Personality Disorders*, 31(295), 1-22.
- Vanheule, S., Desmet, M. ve Meganck, R. (2007). Alexithymia and interpersonal problems. *Journal of Clinical Psychology*, 63(1), 109-117. Doi: 10.1002/jclp.20324
- Wei, M., Heppner, P.P. ve Mallinckrodt, B. (2003). Perceived coping as a mediator between attachment and psychological distress: A structural equation modeling approach. *Journal of Counseling Psychology*, 50(4), 438-447. Doi: 10.1037/0022-0167.50.4.438
- Wei, M., Vogel, D.L., Ku, T. ve Zakalik, R.A. (2005). Adult attachment, affect regulation, negative mood, and interpersonal problems: The mediating roles of emotional reactivity and emotional cutoff. *Journal of Counseling Psychology*, 52(1), 14-24. Doi: 10.1037/0022-0167.52.1.14
- Williams, T.W. ve Simms, L.J. (2016). Personality disorder models and their coverage of interpersonal problems. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(1), 15-27. Doi:10.1037/per0000140.
- Wilson, S., Revelle, W., Stroud, C.B. ve Durbin, C. E. (2013). A confirmatory bifactor analysis of the Inventory of Interpersonal Problems—Circumplex and

associations of interpersonal traits across multiple relationship contexts and measures. *Psychological Assessment*, 25(2), 353-365. Doi: 10.1037/a0030989

Wright, A.G.C., Hallquist, M.N., Beeney, J.E. ve Pilkonis, P.A. (2013). Borderline Personality Pathology and the Stability of Interpersonal Problems. *Journal of Abnormal Psychology*, 122(4), 1094-1100.

Wright, A.G.C., Scott, L.N., Stepp, S.D, Hallquist, M.N. ve Pilkonis, P.A. (2015). Personality pathology and interpersonal problem stability. *Journal of Personality Disorders*, 29(5), 684–706.

Wright, T.L. ve Ingraham, L.J. (1986). A social relations model test of the interpersonal circle. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(6), 1285-1290.

Yakın, D. (2014). Bağımlı kişilik örüntüsü ve terapötik işbirliği: şema odaklı bilişsel davranışçı terapi uygulaması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(2), 1-13.

Yıldız, Ö. Z. (2018). Evlilik Doyumunun Öncülleri ve Sonuçları: Depresyon, Kaygı, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.

Yiğit, İ. ve Çelik, C. (2016). İlişki Doyumunun Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Kişilerarası İlişki Tarzları ve Kendilik Algısı Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 38-45.

Young, J. E., Klosko, J. S. & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press

Young, J.E. (1999). *Kişilik bozuklukları için bilişsel terapi: Şema odaklı bir yaklaşım*. (İ. Yiğit, Çev.). Ankara: Klinik Psikoloji Araştırmaları Derneği.

Young, J.E. ve Klosko, J.S. (1993). *Hayatı Yeniden Keşfedin*. (S. Kohen, Çev. ve D. Güler, Çev.). İstanbul: Psikonet.

EKLER

A. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı,

Bu çalışma İstanbul Şehir Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi kapsamında, Dr. Miray Akyunus danışmanlığında Büşra Fatma Gültekin tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın amacı, bireylerin şema alanları ile romantik ilişkilerinde algıladıkları problemler arasındaki bazı değişkenlerin rolünü incelemektir.

Sizden kimliğinizi belirleyecek hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecek, elde edilecek bilgiler bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. Anket sorularını cevaplarken içten/samimi olmanız ve tüm soruları eksiksiz cevaplamanız araştırmanın sonuçlarının güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Anketler genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplamayı yarıda bırakıp çıkabilirsiniz.

Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup katılımınız araştırma için önemlidir. Çalışma ile ilgili sorularınız ve daha detaylı bilgi almak için Büşra Fatma Gültekin (busragulteкин@std.sehir.edu.tr) ve Miray Akyunus (mirayakyunus@sehir.edu.tr) ile iletişime geçebilirsiniz.

Bilgilendirilmiş onam formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana, yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı ve(ya) sözlü açıklama yukarıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi biliyorum.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

☐ ONAYLIYORUM

B. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz:

Kadın ☐ Erkek ☐ Belirtmek istemiyorum ☐

Yaşınız:

Mesleğiniz: _____

Eğitim Durumunuz:

Okur-yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐
Üniversite ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ve sonrası ☐

Gelir Düzeyiniz:

Düşük ☐
Düşük-Orta ☐
Orta ☐
Orta-Yüksek ☐
Yüksek ☐

Herhangi bir psikolojik problem/bozukluğunuz var mı?

Var ☐ Yok ☐

Psikolojik bir yardım aldınız mı/ alıyor musunuz?

Evet aldım/alıyorum ☐
Hayır almadım ☐

Herhangi bir psikiyatrik ilaç kullandınız mı/ kullanıyor musunuz?

Evet ☐
Hayır ☐

Partnerinizin Cinsiyeti:

Kadın ☐

Erkek ☐

Belirtmek istemiyorum ☐

Partnerinizin Yaşı:

Partnerinizin Mesleği: _____

Partnerinizin Eğitim Durumu:

Okur-yazar ☐

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Üniversite ☐

Yüksek Lisans ☐

Doktora ve sonrası ☐

Partnerinizin Gelir Düzeyi:

Düşük ☐

Düşük-Orta ☐

Orta ☐

Orta-Yüksek ☐

Yüksek ☐

Partnerinizin herhangi bir psikolojik problemi/bozukluğunu var mı?

Var ☐

Yok ☐

Partneriniz psikolojik bir yardım aldı mı/alıyor mu?

Evet aldı/alıyor ☐

Hayır almadı ☐

Partneriniz herhangi bir psikiyatrik ilaç kullandı mı/ kullanıyor mu?

Evet ☐

Hayır ☐

İlişki Durumunuz:

Evli ☐

Bekar ☐

Toplam İlişki Süreniz (ay olarak belirtiniz):

C. KİŞİLERARASI PROBLEMLER ENVANTER-KISA FORMU (KPE-32)

İnsanlar başkalarıyla ilişkilerinde aşağıda belirtilen problemleri yaşadıklarını ifade etmektedirler. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyun ve her maddeyi hayatınızdaki **HERHANGİ BİR ÖNEMLİ KİŞİYLE** (aile bireyleri, dostlar, iş arkadaşları gibi) İLİŞKİNİZDE sizin için problem olup olmadığına göre değerlendirin. Problemin SİZİN İÇİN NE KADAR RAHATSIZ EDİCİ BİR PROBLEM OLDUĞUNU numaralandırılmış daireleri yuvarlak içine alarak belirtin.

Aşağıdaki ifadeler başkalarıyla ilişkilerinizde yapmakta ZORLANDIĞINIZ şeylerdir. Benim için,	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
1. Başkalarına “hayır” demek zordur.	1	2	3	4	5
2. Gruplara katılmak zordur.	1	2	3	4	5
3. Bir şeyleri kendime saklamak zordur.	1	2	3	4	5
4. Birine beni rahatsız etmemesini söylemek zordur.	1	2	3	4	5
5. Kendimi yeni insanlara tanıtmak zordur.	1	2	3	4	5
6. İnsanları ortaya çıkan problemlerle yüzleştirmek zordur.	1	2	3	4	5
7. Başkalarına kendimi rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5
8. Başkalarına kızgınlığımı belli etmek zordur.	1	2	3	4	5
9. Başkalarıyla sosyalleşmek zordur.	1	2	3	4	5
10. İnsanlara sıcaklık/ şevkat göstermek zordur.	1	2	3	4	5
11. İnsanlarla anlaşmak/ geçinmek zordur.	1	2	3	4	5
12. Başkalarıyla ilişkimde, gerektiğinde kararlı durabilmek zordur.	1	2	3	4	5
13. Başka birisi için sevgi/ aşk hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
14. Başka birinin hayatındaki amaçları için destekleyici olmak zordur.	1	2	3	4	5
15. Başkalarına yakın hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
16. Başkalarının problemlerini gerçekten umursamak zordur.	1	2	3	4	5
17. Başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarımdan öne koymak zordur.	1	2	3	4	5
18. Başka birinin mutluluğundan memnun olmak zordur.	1	2	3	4	5
19. Başkalarından benimle sosyal amaçla bir araya gelmesini istemek zordur.	1	2	3	4	5
20. Başkalarının duygularını incitmekten endişe etmeksizin kendimi rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki ifadeler başkalarıyla ilişkilerinizde ÇOK FAZLA yaptığınız şeylerdir.	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
21. İnsanlara fazlasıyla açılırım/ içimi dökerim.	1	2	3	4	5
22. Başkalarına karşı fazlasıyla agresifim/ saldırganım.	1	2	3	4	5
23. Başkalarını memnun etmek için fazlasıyla uğraşırım.	1	2	3	4	5
24. Fark edilmeyi fazlasıyla isterim.	1	2	3	4	5
25. Başkalarını kontrol etmek için fazlasıyla uğraşırım.	1	2	3	4	5
26. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarımın önüne koyarım.	1	2	3	4	5
27. Başkalarına karşı fazlasıyla cömertim.	1	2	3	4	5
28. Kendi istediğimi elde edebilmek için başkalarını fazlasıyla yönlendiririm.	1	2	3	4	5
29. Başkalarına kişisel bilgilerimi fazla anlatırım.	1	2	3	4	5
30. Başkalarıyla fazlasıyla tartışırım.	1	2	3	4	5
31. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının benden faydalanmasına izin veririm.	1	2	3	4	5
32. Başkalarının ızdırapından/ mağduriyetinden fazlasıyla etkilenirim.	1	2	3	4	5

D. KİŞİLERARASI PROBLEMLER ENVANTERİ-KISA FORMU (KPE-32)-GÖZLEMÇİ VERSİYONU

İnsanlar başkalarıyla ilişkilerinde aşağıda belirtilen problemleri yaşadıklarını ifade etmektedirler. Lütfen aşağıdaki ifadeleri eşinizi/partnerinizi düşünerek okuyun ve her maddeyi eşinizin/partnerinizin hayatındaki **HERHANGİ BİR ÖNEMLİ KİŞİYLE** (aile bireyleri, dostlar, iş arkadaşları gibi) **İLİŞKİSİNDE** problem olup olmadığına göre değerlendirin. Sizin düşüncenize göre, bunun **NE KADAR RAHATSIZ EDİCİ BİR PROBLEM OLDUĞUNU** numaralandırılmış daireleri yuvarlak içine alarak belirtin.

Aşağıdaki ifadeler EŞİMİN/PARTNERİMİN başkalarıyla ilişkilerinde yapmakta ZORLANDIĞI şeylerdir. Eşim/Partnerim için,	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
1. Başkalarına “hayır” demek zordur.	1	2	3	4	5
2. Gruplara katılmak zordur.	1	2	3	4	5
3. Bir şeyleri kendime saklamak zordur.	1	2	3	4	5
4. Birine onu rahatsız etmemesini söylemek zordur.	1	2	3	4	5
5. Kendisini yeni insanlara tanıtmak zordur.	1	2	3	4	5
6. İnsanları ortaya çıkan problemlerle yüzleştirmek zordur.	1	2	3	4	5
7. Başkalarına kendisini rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5
8. Başkalarına kızgınlığını belli etmek zordur.	1	2	3	4	5
9. Başkalarıyla sosyalleşmek zordur.	1	2	3	4	5
10. İnsanlara sıcaklık/ şevkat göstermek zordur.	1	2	3	4	5
11. İnsanlarla anlaşmak/ geçinmek zordur.	1	2	3	4	5
12. Başkalarıyla ilişkisinde, gerektiğinde kararlı durabilmek zordur.	1	2	3	4	5
13. Başka birisi için sevgi/ aşk hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
14. Başka birinin hayatındaki amaçları için destekleyici olmak zordur.	1	2	3	4	5
15. Başkalarına yakın hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
16. Başkalarının problemlerini gerçekten umursamak zordur.	1	2	3	4	5
17. Başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından öne koymak zordur.	1	2	3	4	5
18. Başka birinin mutluluğundan memnun olmak zordur.	1	2	3	4	5
19. Başkalarından onunla sosyal amaçla bir araya gelmesini istemek zordur.	1	2	3	4	5
20. Başkalarının duygularını incitmekten endişe etmeksizin kendini rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki ifadeler EŞİMİN/PARTNERİMİN başkalarıyla ilişkilerinde ÇOK FAZLA yaptığı şeylerdir.	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
21. İnsanlara fazlasıyla açılır/ içimi döker.	1	2	3	4	5
22. Başkalarına karşı fazlasıyla agresiftir/ saldırgandır.	1	2	3	4	5
23. Başkalarını memnun etmek için fazlasıyla uğraşır.	1	2	3	4	5
24. Fark edilmeyi fazlasıyla ister.	1	2	3	4	5
25. Başkalarını kontrol etmek için fazlasıyla uğraşır.	1	2	3	4	5
26. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne koyarım.	1	2	3	4	5
27. Başkalarına karşı fazlasıyla cömerttir.	1	2	3	4	5
28. Kendi istediğini elde edebilmek için başkalarını fazlasıyla yönlendirir.	1	2	3	4	5
29. Başkalarına kişisel bilgilerini fazla anlatır.	1	2	3	4	5
30. Başkalarıyla fazlasıyla tartışır.	1	2	3	4	5
31. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının ondan faydalanmasına izin verir.	1	2	3	4	5
32. Başkalarının ızdırapından/ mağduriyetinden fazlasıyla etkilenir.	1	2	3	4	5

E. YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ- KISA FORM 3 (YŞÖ-KF3)

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Birkaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1'den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

- 1.____Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
- 2.____Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
- 3.____İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.
- 4.____Uyumsuzum.
- 5.____Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
- 6.____İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.
- 7.____Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
- 8.____Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
- 9.____Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşıtlarım kadar, başaramadım.

- 10.____Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.
- 11.____Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
- 12.____Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).
- 13.____Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
- 14.____Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denilmesini çok zor kabullenirim.
- 15.____Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
- 16.____Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
- 17.____Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
- 18.____Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
- 19.____Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
- 20.____Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
- 21.____İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
- 22.____Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
- 23.____Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
- 24.____İşleri halletmede son derece yetersizim.
- 25.____Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
- 26.____Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hiss ediyorum.
- 27.____Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
- 28.____Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hiss ediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
- 29.____Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
- 30.____Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
- 31.____En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.
- 32.____Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
- 33.____Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.

- 34.____Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
- 35.____İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
- 36.____Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.
- 37.____Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
- 38.____Yakınlarımin beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım
- 39.____Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
- 40.____Bir yere ait değilim, yalnızım.
- 41.____Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
- 42.____İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
- 43.____Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
- 44.____Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
- 45.____Annem, babam ve ben özel hayatımızı birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız.
- 46.____İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
- 47.____Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
- 48.____İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
- 49.____Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
- 50.____İstedigimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
- 51.____Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimden fedakarlık etmekte zorlanırım.
- 52.____Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
- 53.____Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
- 54.____Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.
- 55.____Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
- 56.____Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
- 57.____Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.
- 58.____Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
- 59.____Kendimi sevebilecek biri gibi hissetmiyorum.
- 60.____İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
- 61.____Gündelik işler için benim kararlarım güvenilemez.

- 62.____Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
- 63.____Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum- Benim kendime ait bir hayatım yok.
- 64.____Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
- 65.____Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
- 66.____Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
- 67.____Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
- 68.____Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
- 69.____Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
- 70.____Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
- 71.____Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
- 72.____Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
- 73.____Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
- 74.____İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
- 75.____Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
- 76.____Kendimi hep grupların dışında hissederim.
- 77.____Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımlarına izin vermiyorum.
- 78.____İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
- 79.____Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.

- 80.____Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
- 81.____Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
- 82.____Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
- 83.____Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
- 84.____Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.
- 85.____Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
- 86.____Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
- 87.____Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
- 88.____Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
- 89.____Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
- 90.____Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

F. ŞEMA MOD ENVANTERİ (VERSİYON 3) (ŞME)

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullanabileceği ifadeler yer almaktadır. Lütfen her birini, o ifadeye genel olarak **ne kadar** inandığınıza ya da **ne yoğunlukta** hissettiğinize göre derecelendiriniz.

SIKLIK: Genellikle,	
1= Hiç ya da Neredeyse Hiç	4= Sık Sık
2= Nadiren	5= Çoğu Zaman
3= Arada Sırada	6= Her Zaman

Sıklık	Genellikle,
	1. İkinci olmayı kabullenemem.
	2. Diğer insanların çoğundan daha özel ve daha iyi olduğumu hissederim.
	3. Kendi çıkarım için insanların zayıflıklarından yararlanırım
	4. Diğer insanlar, onlardan istediklerimi yapmadıklarında gerilirim.
	5. Kendimi aşağılanmış hissederim.
	6. Diğer insanlarla aramda bir bağ varmış gibi hissetmem.
	7. Onlarla çatışmaktan, karşı karşıya gelmekten ve reddedilmekten kaçınmak için başkalarını memnun etmeye uğraşırım.
	8. Birini öldürebilecek kadar sinirlenebilirim.
	9. Sinirimi bozan düşünce veya duygularımdan daha az etkilenmek için kendimi sürekli meşgul ederim.
	10. Hedeflerime ulaşamadığımda kolayca usanır ve pes ederim.
	11. Mücadele etmezsem istismar edirim ya da görmezden gelirim.
	12. Kendi gereksinimlerim diğer insanlarınkinden önceliklidir.
	13. İnsanlardan yararlanabilmek için öncelikle bana güvenmelerini sağlarım.
	14. Kendime koyduğum standartları yakalayabilmek adına keyfimden, sağlığımdan ve mutluluğumdan vazgeçerim.
	15. Kızgın olduğumu söylemesem bile insanlar bunu fark ederler.
	16. Tembelimdir.
	17. Sorunları kendi başıma çözebilmek için çok uğraşırım.
	18. Kendimi dışarıda bırakılmış ya da dışlanmış hissederim.
	19. Sürekli bir şeyleri başarma ve tamamlama baskısı altındayım.
	20. Kendime karşı acımasızım.
	21. Kızgın olduğumda kimseyi yanımda istemem.
	22. Kendimi, yanında bulunduğum kişilere göre değiştiririm ki beni sevip, onaylasınlar.
	23. Kendimi cezalandırmak için canımı acıtmak gibi dürtülerim vardır (Örneğin, kendimi kesmek).
	24. Bir baltaya sap olamamış insanlarla zaman geçirmeyi sevmem.
	25. Eğer başkaları size iyi davranıyorsa, altında bilmediğiniz nedenler vardır.
	26. Başkalarının asıl niyetleri konusunda dikkatli olmalıyım.

27.	İnsanlarla içli dışlı olmak istemem.
28.	Bir şeyler yapmanın “doğru” ve “yanlış” yolları vardır ve ben de doğru olanını yapmaya çalışırım, yoksa kendimi eleştirmeye başlarım.
29.	Kendimi bu dünyada yapayalnız hissederim.
30.	Aldatıldığım ya da bana adil davranılmadığı durumlar oldu.
31.	Öfkeli olduğum zamanlarda sıklıkla kontrolümü kaybeder, diğer insanlara tehditler savururum.
32.	Güç ve statüye her şeyden çok değer veririm.
33.	İnsanların çoğuna güvenirim.
34.	Diğer insanların ihtiyaçlarını ve duygularını göz önünde bulundurmaksızın, ne istersem onu yaparım.
35.	Akılsız insanlara karşı sabrım yok.
36.	Sadece karşılığını alacaksam bir şeyler yaparım.
37.	Diğer insanlar hakkında yalan söylenebilir
38.	Kendimi affedemiyorum.
39.	Öfkelenmeye başladığımda çoğu kez kontrol etmeye çalışmam ve kendimi kaybederim.
40.	Sonuçlarını düşünmeden ne hissediyorsam onu söylerim, veya düşünmeden hareket ederim.
41.	Eğer öfkelenirsem öyle kontrolden çıkarım ki diğer insanlara zarar veririm.
42.	Birinin canını yakıyorsam bunu hak edecek bir şey yapmış demektir.
43.	Hiç kimse ona zarar verme planım olduğunu fark edemez.
44.	Aklını başına getirmek için birisine fiziksel olarak zarar verebilirim.
45.	Mutlu ve huzurlu hissediyorum.
46.	Başıma bir şey geldiğinde insanların bana şefkat göstermesini hak etmiyorum.
47.	Olanlar hoşuma gitmese de durdurmak için harekete geçmem.
48.	İnsanlara öfkeleniyorsam kötü biriymişimdir.
49.	İnsanlara hissettirmeden onları amacıma göre kullanırım.
50.	Beni üzen olaylar hakkında düşünmek zorunda kalmamak için yoğun bir şekilde çalışır ya da spor yaparım.
51.	İnsanlara “benden uzak durun” mesajı verebilmek için kontrollü bir (düzeyde) öfke gösteririm.
52.	Kendimi güçsüz ve çaresiz hissederim.
53.	Benim için çok önemli olan insanlarla ilgili her şeye tahammül edebilirim.
54.	Diğerlerinin beni incitmesine fırsat vermemek için uyanık olmalıyım.
55.	Patronun ben olduğumu diğerlerine belli ederim.
56.	Çoğu şeye karşı kayıtsızımdır.
57.	Patronluk yapmayı severim.
58.	Diğer insanlarla bir aradayken tetikte olmalısınız.
59.	Haksız yere eleştirildiğimi, istismar edildiğimi veya benden yararlanıldığını hissettiğimde kendimi savunabilirim.
60.	Kötü bir insan olduğum için diğer insanların keyif aldıkları şeylerden kendimi mahrum bırakırım.
61.	Sözel olmayan yöntemlerle insanların öfkemi anlamalarını sağlarım.
62.	Birini herhangi bir şey konusunda ikna edebilirim.

63.	Sinirli olduğumda bunu dile getirmem; fakat insanlar anlarlar.
64.	İnsanların benim için bir şey yapmasını istediğimde cazibemi kullanırım.
65.	İnsanların beni eleştirmesine veya aşağılamasına izin veririm.
66.	İstediğimi elde etmek için birilerine zarar vermekten çekinmem.
67.	İnsanlara karşı çok öfkeliyim.
68.	Yaptığım her şeyde en iyisi ben olmalıyım.
69.	Kendimi çoğu insandan daha üstün hissederim.
70.	İnsanlardan kurtulmak için planlar yaparım.
71.	Eşitlik diye bir şey yoktur, o yüzden diğer insanların üzerinde üstünlük kurmak daha iyidir.
72.	Diğer insanları etkilemek için hakkımda hikayeler uydururum.
73.	İnsanlar gördükleri kadar zararsız değillerdir.
74.	Çoğu insandan daha fazla sorumluluk sahibi olabilmek için kendimi zorlarım.
75.	Sinirlendiğimde etrafa bir şeyler fırlatırım.
76.	İnsanları benden uzakta tutmaya yarayan sessiz bir "öfke duvarı" örerim.
77.	Hata yapmamaya çalışırım; yaparsam kendimi yer bitiririm.
78.	İnsanların benim ne kadar güçlü olduğumu görmelerini sağlarım.
79.	Umutsuz hiss ediyorum.
80.	Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşlanmadığım şeyleri yapmakta zorlanırım.
81.	Eğer insanlar üzerinde üstünlük kurmazsanız, onlar sizin üzerinizde kurarlar.
82.	Hiçbir şey hissetmiyorum.
83.	Diğer insanlar başarılı olduğumu görebilsinler diye bir şeyler satın alırım (pahalı arabalar, kıyafetler ve güzel bir ev).
84.	Bana karşı olanlar bunun bedelini ağır ödeyeceklerdir.
85.	Sorunları, duygularımın beni etkilemesine izin vermeden, mantıklı yollardan çözebilirim.
86.	Sadece bir bakışla insanlara öfkeli olduğumu gösterebilirim.
87.	Duygularımdan kaçınmak için bana heyecan veren ya da beni sakinleştiren şeyler yapmaktan hoşlanırım (örneğin, çalışmak, kumar oynamak, yemek yemek, alışveriş yapmak, cinsel aktiviteler, televizyon izlemek).
88.	Sürekli tetikte kalarak başkalarının sizi kullanmasını engelleyebilirsiniz.
89.	Dürtülerimi, anlık isteklerimi kontrol etmem imkansızdır.
90.	Bana yaptıkları yüzünden insanları azarlayasım gelir.
91.	Sıradan olmak olabileceğiniz en kötü şeydir.
92.	Diğer insanlara karşı talepkârımdır.
93.	Kendime kızgıyım.
94.	Öğrenebilirim, gelişebilirim ve değişebilirim.
95.	Birini öldürsem kötü hissetmezdim.
96.	Diğer insanlar beni kibirli ve soğuk bulur.
97.	Kaybolmuş hiss ediyorum.
98.	İyimserim.
99.	Başımı belaya sokacak ya da diğer insanları incitecek kadar düşüncesizce hareket eder ya da duygularımı ifade ederim.

100.	Bana kulak verildiğini, anlaşıldığını ve onaylandığını hissederim.
101.	Öfkemin çıkırından çıktığı olur.
102.	İnsanları kendi çıkarlarım doğrultusunda yönlendirmede iyiyimdir.
103.	Hiçbir şeyi umursamam; hiçbir şey benim için önemli değildir.
104.	Kötü bir şey olursa bu benim hatamdır.
105.	İlişkilerde diğer kişinin hakimiyeti ele almasına izin veririm.
106.	Donuk hissederim.
107.	Gerektiğinde, değer verdiğim şeyleri başarabilmek için sıkıcı ve rutin işlere katlanırım.
108.	Özümde iyi bir insanım.
109.	Benim için bir şey yapsınlar diye insanları seviyormuş gibi yaparım.
110.	Diğer insanların uyduğu kurallara uymak zorunda değilim.
111.	Kendimi güvende hissederim.
112.	İyi bir yalancıyım.
113.	Eğer biri yanımda değilse, karşımdadır.
114.	Beni tanımak bir ayrıcalıktır.
115.	İstediklerimi elde edebilmek için insanların sırlarını onlara karşı kullanırım.
116.	Kendimi diğer şeylerden kopmuş hissediyorum (diğer insanlardan, duygularımdan ya da kendimden).
117.	Uyumlu bir insan olduğumu düşünüyorum.
118.	Başkalarının ihtiyaçlarını ve duygularını umursamadan istediğimi yaparım.
119.	Düşmanca duruşum ve beden dilim insanların öfkeli olduğumu anlamaları için yeterlidir.
120.	Kimsenin beni sevmediğini düşünüyorum.
121.	Sevildiğimi ve kabul gördüğümü hissediyorum
122.	Ucunda çok fazla para varsa birini öldürebilirim.
123.	İhtiyacımı açıkça ifade etmek yerine diğerlerinin dediğinin olmasına izin veririm.
124.	Diğer insanlar bana komplo kuruyorlar.
125.	İnsanlarla dalga geçer, onlara zorbalık yaparım.
126.	Dürtülerimi, anlık isteklerimi kontrol etmekte zorlanırım.
127.	Saldırı en iyi savunma yöntemidir.
128.	Diğer insanların beni itip kakmasına izin vermeyerek bana saygı duymalarını sağlarım.
129.	istikrarlı ve güvenli bir hayatım olduğunu düşünüyorum.
130.	Özgürlüğümün ya da bağımsızlığımın elimden alınmaya çalışılmasına kızgınım.
131.	Birini çok kötü bir biçimde kırabilirim ve bu benim uykumu kaçırmaz.
132.	Diğerlerinin bana zarar vermek için hazırladıkları planları açığa çıkaracak ipuçları ararım.
133.	Hak etmediğimi düşündüğüm için kendimi eğlenceden mahrum bırakırım.
134.	Sadece bakışlarımdan bile sinirli olduğum anlaşılabilir.
135.	Kuralları çiğnerim, sonra da pişman olurum.
136.	İlgi odağı olmak için elimden geleni yaparım.
137.	Etrafımda insanlar olsa bile kendimi yalnız hissederim.

138.	Diğer insanlara karşı oldukça eleştirelimdir.
139.	İhtiyaçlarım konusunda sınırı aşmadan ısrarcı olurum.
140.	Cezalandırılmayı hak ediyorum.
141.	Olası tehditlere karşı her zaman tetikteyim.
142.	Sıkıcı ya da tek düze işleri tamamlamak için kendimi zorlamam.
143.	Körü körüne duygularımın peşinden giderim.
144.	Biri bana nasıl hissetmem veya davranmam gerektiğini söylediğinde sinirlenirim.
145.	İçimde biriktirdiğim ve boşaltmam gereken çok büyük bir öfkem var.
146.	Öfkeli olduğum kişilere fiziksel olarak saldırırım.
147.	Beni terk ettiği veya beni yalnız bırakıp gittiği için birine karşı öfkeliyim.
148.	Duygularımı ne zaman ifade edip ne zaman etmemem gerektiğini bilirim.
149.	Önce harekete geçer sonra düşünürüm.
150.	Diğerlerinin sizinle dalga geçmesine veya size zorbalık yapmasına izin vermeniz ezik bir insan olduğunuzu gösterir.
151.	Dikkatimi üzücü düşünce ve duygulardan uzaklaştırmak istiyorum.
152.	Kişisel bilgilerimi paylaşmam çünkü insanlar bunu bana karşı kullanırlar.
153.	İçinden geldiği gibi hareket eden ve eğlenceli biriyimdir.
154.	Yapmam gereken tüm işleri bitirmeden kendime rahatlama veya eğlenme izni vermem.
155.	Öfke patlamaları yaşarım.
156.	Kötü biriyim.
157.	Diğer insanların üzerinde üstünlük kurarak kendinizi sağlama alırsınız.
158.	Öfkemi, diğer insanları çevremden uzaklaştırmak için kullanırım.
159.	Kendimi özünde yetersiz, kusurlu ya da etkisiz hissederim.
160.	Diğer insanlara karşı soğuk ve acımasızımdır.
161.	Kendi başımın çaresine bakabilirim.
162.	Birine bana yaptığı bir şey yüzünden saldırıp onu incitesim gelir.
163.	İstedikimi elde etmek için başıma gelen şanssızlıkları abartılı bir biçimde anlatırım.
164.	Bir şeyden çabucak sıkılır, ilgimi kaybederim.
165.	Kendimi iyi tanırım ve beni nelerin mutlu edeceğini iyi bilirim.
166.	Dayanıklıyım.
167.	Diğer insanlarla bağım olduğunu hissederim.
168.	Diğer insanları küçümserim.
169.	Kendimi diğer insanlardan uzak hissederim.
170.	Öfkeli olduğumda etrafa zarar veririm.
171.	İntikam için doğru zamanı kollarım.
172.	İnsanların yaptıkları şeylerin arkasındaki nedenleri bulmaya çalışırım.
173.	"Bir numara" olmak benim için önemlidir (Örneğin; en popüler, en başarılı, en zengin, en güçlü).
174.	Yalnız hissederim.

G. ETİK KURUL ONAY SAYFASI

ARAŞTIRMA ETİK KURUL KARARLARI

Toplantı Tarihi : 10.10.2019
Toplantı Sayısı : 32/2019
Toplantı Saati : 11:00
Toplantı Üyeleri : Doç. Dr. Eda YÜCESOY
Prof. Dr. Nihat BULUT
Prof. Dr. Cem BEHAR
Doç. Dr. Elif ÇELEBİ
Doç. Dr. Hızır Murat KÖSE
Doç. Dr. Sinem ELKATİP HATİPOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Betül NİZAM
Dr. Öğr. Üyesi Eyyüp Said KAYA

Karar No : 1- İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu, proje yürütücüsü Büşra Fatma Gültekin tarafından sunulan, “Şema alanları ile algılanan partner baskınlığı ilişkisinde boyun eğicilik ve baş etme modlarının rolü” isimli proje taslağını değerlendirilerek, projenin uygunluğuna karar verilmiştir.

Aşağıda isimleri ve imzaları bulunan İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu üyeleri, araştırmacı tarafından kurula sunulan yukarıdaki bilgiler ışığında, ekte belirtilen araştırmanın yürütülmesinde etik açıdan bir sakınca görmemektedir.

Prof. Dr. Nihat BULUT
Üye

Doç. Dr. Eda YÜCESOY
Başkan

Prof. Dr. Cem BEHAR
Üye

Doç. Dr. Hızır Murat KÖSE
Üye

Doç. Dr. Elif ÇELEBİ
Üye

Dr. Betül NİZAM
Üye

Doç. Dr. Sinem ELKATİP HATİPOĞLU
Üye

Dr. Eyyüp Said KAYA
Üye